

Justis- og beredskapsdepartementet

Deres ref:

Vår ref:
202214437-40

Dato:
13.01.2023

HØRINGSINNSPILL FRA KRIMINALOMSORGSДИРЕКТОРАТЕТ - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTLIGE REAKSJONER OG TVANGSMIDLER FOR UNGDOM

1. Innledende kommentarer

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) vil innledningsvis bemerke at vi anser det som positivt at Justis- og beredskapsdepartementet bygger videre på høringen fra høsten 2020 og nå kommer med ytterligere forslag om å bedre informasjonsflyten mellom aktørene, gi hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap, fastsette tilleggsvilkår om elektroniske og digitale kontrolltiltak ved brudd under gjennomføringen av ungdomsstraff og åpne for gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll for alle aldersgrupper.

Kriminalomsorgen har en fremtredende rolle med flere viktige ansvarsområder når det kommer til straffegjennomføringsreaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Regionene er påtaleansvarlige i bruddsaker ved gjennomføringen av ungdomsstraff, friomsorgskontorene har omfattende oppgaver knyttet til disse reaksjonene som deltaker i koordineringsgruppene (KOG), samt i oppfølgingsteam. I tillegg gjennomfører friomsorgskontorene et stort antall personundersøkelser, herunder for mindreårige (PUM). For å nevne noe.

KDI har forelagt høringen internt i direktoratet og for de fem kriminalomsorgsregionene, samt anmodet om at disse innhenter innspill fra underliggende enheter.

KDI har mottatt svar fra *Kriminalomsorgen region øst, Kriminalomsorgen region vest, Kriminalomsorgen region sørvest, Kriminalomsorgen region nord og Kriminalomsorgen region sør*. Fra lokalt nivå har det kommet innspill fra *Oslo friomsorgskontor, Kriminalomsorgen Innlandet avdeling samfunn Hamar, Akershus friomsorgskontor, Bergen fengsel, Hordaland friomsorgskontor, Møre og Romsdal friomsorg, Agder friomsorgskontor, Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor avdeling, Vestfold, Telemark friomsorgskontor, Trondheim*

fengsel, Troms og Finnmark friomsorgskontor, og Trøndelag friomsorgskontor. I alt 18 respondenter har gitt innspill.

Høringsnotatet møter positivitet i hele kriminalomsorgen. Endringsforslagene er med på å forbedre gjennomføringen av de ulike straffereaksjonene samt varetekt for mindreårige. Bekymringen i ytre etat, og hos KDI, er at virksomheten vår blir tillagt flere oppgaver uten at dette kompenseres gjennom tildelingsbrev. Videre etterlyser vi klarere ansvarsfordeling mellom kriminalomsorgen og konfliktrådet.

Innspill og merknader fra regionene og de enkelte enhetene er delvis innarbeidet fortløpende i vår uttalelse. De fullstendige uttalelsene fra underliggende etat følger vedlagt. Høringssvaret er bygget opp kronologisk etter kapitlene i høringsnotatet.

KDI slutter seg i det vesentligste til de endringsforslagene som fremkommer av høringsnotatet.

2. Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Dette kapitlet handler om departementets forslag om å forenkle det rettslige rammeverket for ungdomsredaksjonene som går ut på å innføre et tydeligere skille mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I tillegg foreslår departementet å redusere antallet hjemler for overføring av straffesaker til konfliktrådet.

KDI og samtlige av de øvrige høringsinstansene støtter departementets forslag om å innføre et tydeligere skille mellom reaksjonsformene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, samt å redusere antall overføringsgrunnlag. KDI vurderer at forslagene er godt begrunnet, og stiller oss bak endringsforslagene.

2.4.2.2 Avgrensninger knyttet til lovbruddets art og alvorlighetsgrad

Departementet foreslår å utvide virkeområdet for ungdomsstraff som strafferettslig reaksjon overfor mindreårige, og samtidig fjerne domstolens adgang til å idømme betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging i medhold av straffeloven §§ 53 fjerde ledd, jf. 37 første ledd bokstav j, og § 37 første ledd, bokstav j.

KDI har følgende bemerkninger til forslaget:

A. Grenser mellom ungdomsstraff og øvrige reaksjoner

KDI og samtlige høringsinstanser etterlyser tydeligere grenser mellom ungdomsstraff og de øvrige strafferettslige reaksjonene som omfatter mindreårige, enn det som omtales i departementets høringsnotat. Dersom ungdomsstraff skal kunne anvendes overfor alle mindreårige lovbrøyttere med et oppfølgingsbehov, uten noen nedre grense for bruk av reaksjonen, vil virkeområdet for de andre straffereaksjonene bli innskrenket. Dette gjelder blant annet samfunnsstraff, som i dag blir anvendt overfor et større antall mindreårige lovbrøyttere (59 saker i 2021).

KDI er i likhet med region øst og Oslo friomsorgskontor bekymret for at samfunnsstraffens anvendelsesområde reduseres. Vi er av den oppfatning at samfunnsstraff er et godt straffalternativ for mindreårige lovbrøyttere som har behov for oppfølging. I og med at domstolene fastsetter timer, subsidiær fengselsstraff og gjennomføringstid i dommen er også samfunnsstraffen klar og forutsigbar for den mindreårige lovbrøytteren å forholde seg til og forstå innholdet av.

B. Valg av straffereaksjon

Region øst og Oslo friomsorgskontor uttaler i sine hørings svar at de er bekymret for at en utvidelse av ungdomsstraffens virkeområde, vil medføre at enkelte mindreårige lovbrutere vil bli idømt en strengere reaksjon enn nødvendig. Ungdomsstraff er i dag lagt opp til å være en streng reaksjon, med høy intensitet i gjennomføringen, jf. Prop 135 L (2010-2011) side 115 og konfliktrådsloven. Slik de forstår høringsnotatet, er det ikke fremmet forslag om å endre innholdet i straffegjennomføringen, selv om ungdomsstraff skal kunne anvendes overfor alle mindreårige lovbrutere. De er derfor bekymret for at ungdom som tidligere ville ha blitt idømt en mildere straffereaksjon som betinget fengsel eller samfunnsstraff, etter det nye lovforslaget vil bli idømt tyngre og mer inngripende ungdomsstraffer. Region øst ser også at det kan være rettssikkerhetsmessige utfordringer ved at fastsettelsen av innholdet, omfanget og intensiteten i straffen i sin helhet overlates til konfliktrådet innenfor den gjennomføringstiden som domstolen har fastsatt.

KDI støtter deres betenknninger når det gjelder dette.

Departementet foreslår å ikke lovfeste noen nedre grense for bruk av reaksjonene. Samtidig understrekes det at reaksjonen som ilegges må stå i forhold til lovbruddet, og at det må være mulig for konfliktrådet å forestå en hensiktsmessig straffegjennomføring. Departementet viser videre til at både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging forutsetter oppfølging over en viss tid og foreslår at bør sette gjennomføringstiden for ungdomsstraff til minimum 120 dager når også ungdomsstraff skal kunne benyttes i alle saker som gjelder ungdom med et oppfølgingsbehov og som avgjøres av domstolen.

Region øst foreslår at det bør fremgå klarere og gis tydelige føringer på om det er det straffbare forholdets art og alvorlighet som skal være styrende for fastsettelse for lengden av straffen (her gjennomføringstiden), eller om det skal være ungdommens oppfølgingsbehov som skal være styrende.

KDI er i likhet med region øst av den oppfatning at det er det straffbare forholdets art og alvorlighet som bør være avgjørende for fastsettelsen av gjennomføringstiden, men dersom det er ungdommens oppfølgingsbehov som skal være avgjørende for lengden på gjennomføringstiden, vil vi bemerke at gjennomføringstid på 120 dager i begrenset grad gir rom for reelle endringstiltak.

Konsekvenser ved brudd på ungdomsstraffen

KDI og region øst er av den oppfatning at dersom ungdomsstraffens virkeområde utvides, er det naturlig at kriminalomsorgens regioner også får en økning i antall bruddsaker etter straffeloven § 52 c første ledd, bokstav a. I motsetning til brudd på vilkår for ungdomsoppfølging, som er underlagt påtalemyndigheten, er brudd på ungdomsstraff kriminalomsorgens ansvar, jf. straffeloven § 52 c fjerde ledd. Lovendringen vil derfor medføre en økt arbeidsmengde og sakstifang for kriminalomsorgen. Dette er ikke berørt i høringsnotatet. Forberedelse og iretteføring av disse sakene for domstolen er ressurs- og tidkrevende og en økning i antall saker vil kreve tilførsel av juridiske årsverk ved regionskontorene.

Departementet har foreslått ny § 52 c i straffeloven i høringsnotatet av 1. desember 2020. Det innebærer at domstolen ved brudd på vilkår for gjennomføring av ungdomsstraff, skal kunne velge om straffen skal omgjøres til ubetinget fengselsstraff, samfunnsstraff eller delvis betinget fengsel. Dette skiller seg fra dagens praksis, hvor hovedregelen er at ungdomsstraffen skal omgjøres til den subsidiære fengselsstraffen som er fastsatt i medhold av straffeloven § 52 a.

Dersom denne løsningen blir foreslått mener KDI og region øst at likhetshensyn tilsier at det også bør åpnes opp for en slik løsning ved brudd på vilkår for samfunnsstraff, der domfelte er/var mindreårig på tidspunktet for bruddene.

2.5 Særlig om samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet foreslår å fjerne vilkåret om samtykke i straffeloven § 52 a, og erstatte dette med en egnethetsvurdering.

KDI og alle regionene, med unntak av region sørvest og Agder friomsorgskontor, støtter forslaget. Vi er av den oppfatning at det da vil generere et behov for en klargjøring av forholdet mellom egnethetsvurderinger utarbeidet av KOG og personundersøkelser for mindreårige (PUM) utarbeidet av kriminalomsorgen. Samt tidsfrister for ferdigstilling av vurderingene.

PUM utarbeides av kriminalomsorgen etter pålegg fra påtalemyndigheten. Formålet med personundersøkelsen er å kartlegge siktedes bosituasjon, familiære forhold, ressurser, behov mv. I tilfeller hvor påtalemyndigheten vurderer å nedlegge påstand om ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, kan personundersøkelsen tilpasses til dette. Vi opplever at PUM er et godt verktøy for å gi siktede informasjon om aktuelle straffereaksjoner, samtidig som påtalemyndigheten og domstolen gis et godt grunnlag for å vurdere riktig straffutmåling.

Uavhengig av hvordan den fremtidige egnethetsvurderingen blir utformet, bør et viktig fokus være siktedes motivasjon og evne til å gjennomføre en ungdomsstraff i henhold til lovens krav. Det er viktig at siktede gis grundig informasjon om hva en ungdomsstraff innebærer og hvilke krav som stilles.

Region nord viser i sitt høringsinnspill (2020) til spørsmål til hva som skjer dersom ungdommen underveis i gjennomføringen av ungdomsstraffen ikke lenger ønsker å gjennomføre den:

«I saker som for eksempel samfunnsstraff og betinget dom med vilkår om gjennomføring av program mot ruspåvirket kjøring, kan domfelte trekke sitt samtykke underveis i straffegjennomføringen og få omgjøringsdom, slik at domfelte soner resterende straff i fengsel. Når det ikke lenger eksisterer et krav om samtykke, men i stedet et krav om egnethet, stiller vi spørsmål til om det vil være mulig for ungdommen å trekke sitt samtykke til ungdomsstraff underveis i straffegjennomføringen, og i stedet få en omgjøringsdom. Vil det være anledning for ungdommen å få omgjort ungdomsstraffen til en annen straffegjennomføringsform? Det bør klart og tydelig nedfelles i regelverket konsekvensen av at ungdommen ikke lenger ønsker å gjennomføre ungdomsstraffen underveis i straffegjennomføringen.»

KDI mener dette er en relevant problemstilling som må klargjøres nærmere.

Dersom departementet imidlertid velger å beholde samtykkekravet foreslås det at dette begrenses til at den mindreårige må samtykke til ungdomsstraff ved idømmelse av reaksjonen (tilsvarende som ved samfunnsstraff, jf. straffeloven § 48okstav c), og at kravet til samtykke for å vedta endringer/fastsette vilkår under straffegjennomføringen fjernes, jf. konfliktrådsloven § 33.

KDI ønsker å videre bemerke at det vil virke lite helhetlig dersom kravet til samtykke til ungdomsstraff fjernes, mens det for samfunnsstraff fortsatt beholdes. De samme argument som i høringsforslaget brukes for å fjerne samtykkekravet i ungdomsstraff vil etter vår mening også være relevant i saker hvor det er aktuelt med samfunnsstraff.

2.6 Om adgangen til å kombinere ungdomsstraff og ungdomsoppfølging med andre vilkår

Departementet foreslår å fjerne både påtalemyndigheten og rettens adgang til å fastsette særvilkår etter straffeloven § 37 og at det ikke åpnes for å kombinere ungdomsstraff med slike vilkår.

Region øst anfører at flere av vilkårene som er aktuelle å oppstille etter straffeloven § 37, kan i dag oppstilles av konfliktrådet i medhold av konfliktrådsloven § 25. En viktig forskjell er at konfliktrådet kan endre på innholdet i ungdomsplanen underveis i straffegjennomføringen, mens et vilkår fastsatt av domstolen bare kan oppheves eller endres ved kjennelse. Vilkår fastsatt etter straffeloven § 37 vil derfor, etter vår oppfatning, fjerne noe av fleksibiliteten som ofte er nødvendig ved gjennomføring av straff overfor mindreårige.

En praksis hvor både domstolen og konfliktrådet oppstiller vilkår ved straffegjennomføringen, kan også skape forvirring hos den domfelte. Dette gjelder både hvem som har ansvar for å følge opp de ulike vilkårene og hva som er konsekvensene av brudd.

KDI deler region øst sitt syn på dette.

2.6.2.3 Særlig om institusjonsplassering

Departementet foreslår å fjerne adgangen til å innta institusjonsopphold som en del av ungdomsplanen under gjennomføring av ungdomsstraff.

Region øst mener det gir liten mening å innføre en straffart som skal tilpasses ungdommens oppfølgingsbehov, og samtidig stenge for innleggelse i institusjon dersom det er behov for det. Dette skiller seg også fra andre straffegjennomføringsformer som anvendes overfor mindreårige, som ubetinget fengsel og samfunnsstraff. Her er det adgang til å innta institusjonsopphold som en del av straffegjennomføringen.

Kriminalomsorgen har erfaring med at det kan være hensiktsmessig å innta institusjonsopphold som en del av ungdomsplanen til den domfelte. Dette gjelder blant annet tilfeller hvor domfelte har et rusproblem, og er i behov av innleggelse på en rusinstitusjon under straffegjennomføringen. Opphold på en rusinstitusjon er ikke alltid forenlig med vilkårene i domfeltes ungdomsplan, for eksempel skole og jobb. Dersom det ikke lar seg gjøre å endre ungdomsplanen i slike tilfeller, og innta rusbehandlingen som en del av straffegjennomføringen, risikerer den domfelte at straffen avbrytes eller går til brudd. Dette synes ikke å være i tråd med lovgivers ønske om å innføre en effektiv og rehabiliterende straffegjennomføringsform for mindreårige.

KDI støtter denne vurderingen.

3. Informasjonsdeling ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet foreslår å innføre en egen hjemmel for innhenting og deling av informasjon under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

KDI og samtlige høringsinstanser er enig i at det er et behov for en generell hjemmel som regulerer adgangen til informasjonsdeling i saker om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Det vil være viktig at det redegjøres for hvilke opplysninger som er tiltenkt at kan deles, og at de opplysninger som er tenkt at skal kunne deles, er knyttet til den aktuelle saken og som mål å kunne sikre rett tiltak, oppfølging og bistand fra ungdommen. Vurderingen av hvilke

opplysninger som kan deles kan være krevende, noe som understreker behovet for klare føringer om dette.

Det samme behovet gjør seg også gjeldende etter vår oppfatning før og under gjennomføring av samfunnsstraff og andre aktuelle straffegjennomføringsformer for de mindreårige. Vi er av den oppfatning at kriminalomsorgen bør gis samme hjemmel til å innhente opplysninger i forbindelse med utarbeidelse av personundersøkelser for mindreårige (PUM), som KOG gis ved utarbeidelse av egnethetsvurdering før ungdomsstraff.

4. Elektroniske og digitale kontrolltiltak

Kapittelet tar for seg gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll og elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff.

KDI stiller seg positive til deler av forslagene. Bruk av elektroniske og digitale kontrolltiltak vil kunne redusere bruk av fengsel, og samtidig opprettholde samfunnets behov for beskyttelse og hensyn til fornærmede. Dette vil kunne bidra til økt kvalitet for domfelte og innsatte, økt samfunnssikkerhet, mer effektivitet og lavere kostnader. Forslagene er i tråd med den utviklingen KDI har anbefalt, med økt bruk av elektronisk kontroll og andre digitale kontrolltiltak.

Innledningsvis vil KDI påpeke betydningen av å skille tydelig mellom straffegjennomføring med elektronisk kontroll, som er hjemlet i straffegjennomføringsloven § 16 a, såkalt «EK», og andre løsninger hvor elektroniske og digitale kontrolltiltak benyttes. EK som straffegjennomføringsform har et klart definert formål, målgruppe og kapasitet. Det følger et bestemt regime og er hjemlet i eget regelverk. I sum er EK mye mer enn kun teknologi, men teknologi muliggjør gode rammer for struktur, innhold og tilbakeføringsarbeid. Når det gjelder bruk av elektroniske og digitale kontrolltiltak for andre straffegjennomføringsformer- eller reaksjoner vil teknologien også her kun være et virkemiddel for å oppnå et bestemt formål, men som kan være annerledes enn for EK, og med helt annen målgruppe. For å forhindre uklarheter må det derfor i omtale av de ulike forslagene tydeliggjøres hvilken straffegjennomføringsform- og reaksjon som det dreier seg om, og deretter hvordan teknologien er tenkt benyttet for disse.

For øvrig anbefaler KDI at det i det videre benyttes teknologinøytrale begrep som posisjonerings- og sporingsteknologi, og ikke låser seg til verken GPS eller RF (radiofrekvens). Tilsvarende gjør vi også oppmerksom på at selve utstyret, i dag i form av en fotlenke, også kan endres i takt med teknologisk utvikling, og at sporing og posisjonering også kan gjennomføres med andre type utstyr og enheter. Eksempelvis kan det benyttes begrepet «digitalt kontrollutstyr» som innebefatter alle typer utstyr og gjør at ikke begrepsbruken begrenser anvendelse på en utilsiktet måte.

Videre vil KDI påpeke at forslagene samlet sett kan innebære en økt kompleksitet når det gjelder bruk av elektroniske og digitale kontrolltiltak, og skape uklare grenseganger mellom de ulike løsningene, type teknologi og utstyr, og hvem som har ansvaret for gjennomføring og oppfølging. Dette bemerkes også av flere av høringsinstansene i kriminalomsorgen. Det vil bli svært viktig at ansvarsforholdet mellom ulike etater framkommer tydeligere i det videre arbeidet med eventuell utforming av ordningene.

KDI anbefaler at de berørte etater; kriminalomsorgen, politiet og konfliktrådene, blir involvert i det eventuelle videre arbeidet med å utforme nærmere forskrifter til ordningene.

Det vises for øvrig til tidligere dialog med departementet om forslagene i denne høringen.

4.2 Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Høringsinstansene stiller seg i all hovedsak positive til forslaget om å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll som kan bidra til å redusere varetekt i fengsel og eventuell isolasjon. Det støttes også at forslaget denne gang omfatter alle aldersgrupper.

Samtidig pekes det på flere utfordringer, og et generelt behov for ytterligere konkretisering og regulering av ulike forhold:

Flere høringsinstanser mener at høringsforslaget er uklart når det gjelder hvilke krav som stilles til kriminalomsorgen for å få saken tilstrekkelig opplyst for retten, herunder hva som ligger i «øvrige forhold av betydning». Av sikkerhetsmessige hensyn er det viktig med gode forberedelser og innhenting av informasjon, herunder forhold knyttet til siktedes bolig, familieforhold, samvær med barn, siktedes psykiske og fysiske helse. Det påpekes at det er nødvendig med klare føringer for hvilke opplysninger kriminalomsorgen må innhente og opplyse retten om. Det bemerkes videre at dette vil kreve ressurser, særlig sett hen til at arbeidet må gjennomføres på kort tid. Det etterspørres i den forbindelse også en avklaring på hvilke frister som gjelder i saksforberedelsene.

Det støttes at det gis krav om samtykke fra husstandsmedlemmer, men påpekes en risiko for at slikt samtykke ikke er tilstrekkelig reelt, særlig tatt i betraktning at det må innhentes raskt og i en presset situasjon for de involverte. Det er derfor særlig viktig at det presiseres i regelverket mulighet for å trekke tilbake et slikt samtykke og hvilke konsekvenser det vil medføre. Det vurderes positivt at også barn skal gis informasjon, samt gis rett, men ikke plikt til å uttale seg. Videre påpekes det fra region øst at:

«det er viktig at det legges til rette for at familiemedlemmer, herunder mindreårige barn blir tilstrekkelig hørt og informert og får tid til uttale seg og tenke seg om, slik at det ikke oppleves som at det er deres skyld at den siktede må i fengsel der forholdene ikke ligger til rette for varetekt i hjemmet.»

Region nord viser i sin uttalelse til høringsnotatets forslag om kontroll i hjemmet (s. 73):

«I tillegg forutsetter gjennomføringsformen kontrollvirksomhet på siktedes oppholdssted, deriblant uanmeldte hjemmebesøk til alle døgnets tider, uavhengig av om oppholdsstedet også er bebodd av andre.»

Det etterlyses en nærmere beskrivelse og konkretisering av hva som skal kontrolleres ved hjemmebesøk.

Videre påpekes det et behov for ytterligere regulering av håndteringen av brudd eller andre alvorlige hendelser under perioden med oppholdspåbud. Region øst skriver i sitt hørings svar:

«Det fremgår av forslaget at hvis siktede bryter oppholdspåbudet, eller begår nye straffbare handlinger under gjennomføringen, må kriminalomsorgen melde dette til påtalemyndigheten, som kan vurdere å begjære vedkommende innsatt i fengsel. Retten må på nytt ta stilling til om vilkårene for varetektsfengsling foreligger. Dette er en prosess som kan ta noe tid. Vi mener det må tas høyde for at det kan være behov for en umiddelbar reaksjon i disse sakene.»

Dersom kriminalomsorgen skal ha ansvaret for å melde brudd videre til påtalemyndigheten, vil dette kreve ressurser.

Det påpekes av flere høringsinstanser at det er uklart hvorvidt det kun er retten som kan godkjenne utganger eller om noen av disse avgjørelsene er delegert til kriminalomsorgen. Videre meldes det behov for nærmere avklaring på hvordan siktede skal følges opp, både i form av planlagte fremstillinger, utganger og transport, behov for oppfølging og kontakt med forvaltningssamarbeidspartnere og bistand til å håndtere eventuelle akutte behov. Det er politiet som i dag har ansvar for blant annet fremstilling og oppfølging av varetektsinnsatte, og høringsinstansene antar at tilsvarende prinsipp også vil gjelde der siktede gjennomfører varetekt i eget hjem. Dette må tydeliggjøres. Det er videre viktig å påpeke at kriminalomsorgens ansatte vil måtte få umiddelbar bistand fra politiet i saker som beskrevet ovenfor, og at det ikke kan påregnes eller forventes at kriminalomsorgens ansatte skal kunne håndtere slike situasjoner der dette oppstår ute i samfunnet.

KDI er enig med øvrige høringsinstanser i kriminalomsorgen og støtter forslaget om gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll for alle aldersgrupper. Forslaget vil medføre at siktede kan unngå de negative konsekvensene ved et varetektsopphold i fengsel, herunder risiko for faktisk isolasjon, og dermed unngå eller redusere skadevirkninger. Forutsetningen for oppholdspåbud med elektronisk kontroll som varetektssurrogat er at tiltaket er tilstrekkelig for å ivareta formålet med fengslingen, herunder å forhindre bevisforspillelse, unndragelse og nye straffbare forhold.

Departementet foreslår at radiofrekvens- og sporingsteknologi med aktiv sporing skal benyttes for å kontrollere at siktede overholder oppholdspåbudet, og etterspør høringsinstansenes syn på om det kan tenkes tilfeller hvor mindre restriktiv sporing kan ivareta formålene med varetektsfengsling.

KDI støtter forslaget om bruk av nevnt teknologi som en hovedregel, men vurderer at det bør legges opp til en fleksibilitet og muligheter for individuell vurdering knyttet til oppholdssted og dermed type sporing. Etter forslaget kan retten tillate opphold på flere steder enn bopel, eksempelvis skole eller arbeidsplass. Ved eventuelle avtalte utganger utenfor bopel kan det være tilstrekkelig å fastsette geografiske forbuds- eller påbudssoner som kan kontrolleres med situasjonsbestemt sporing. Dette innebærer at sporing først aktiveres dersom det er mistanke om at vilkår om oppholdssted brytes. En slik løsning vil kunne gi mulighet til en begrenset bevegelsesfrihet og mindre isolasjon, og med mindre restriktiv sporing.

KDI foreslår derfor at både aktiv og situasjonsbestemt sporing kan benyttes, avhengig av behovet og vilkårsfastsettelsen i det enkelte tilfellet.

Videre er det KDIs vurdering at også posisjonering gjennom VIS-løsning (videosamtale med posisjonering) kan benyttes som et supplement til situasjonsbestemt sporing. Sammen vil dette kunne medføre at aktiv sporing ikke vil vurderes som nødvendig i alle tilfeller.

For øvrig stiller KDI seg bak de øvrige høringsinstansenes ønske om ytterligere avklaring på de forhold som er nevnt over.

4.3 Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff

Høringsnotatet beskriver to forslag knyttet til ungdomsstraff, herunder

- å gi domstolen hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap etter straffeloven § 57, og
- å gi domstolen hjemmel til å ilegge nye vilkår om oppholds- og kontaktforbud med elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff.

Innledningsvis ønsker KDI å komme med en generell kommentar til begge forslagene. Forslagene medfører en kompleks samarbeidsform mellom ulike aktører, henholdsvis politi, konfliktrådet og kriminalomsorgen. Et slikt samarbeid kan være krevende av ulike årsaker, blant annet ved forhold knyttet til felles forankring og forståelse av roller, ansvar og myndighet, utfordrende informasjonsflyt grunnet ulike saksbehandlingssystemer, og ikke minst av hensyn til en helhetlig oppfølging og kontinuerlig relasjon til den domfelte

Hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap etter straffeloven § 57

Utover merknaden innledningsvis om en utfordrende samarbeidsstruktur mellom politi, konfliktrådet og kriminalomsorgen, har det kommet få innspill fra etaten om dette forslaget. Region øst kommenterer på et prinsipielt grunnlag at:

«Bruk av omvendt voldsalarm er et inngripende tiltak. Voldsalarmen skal sikre at et idømt oppholdsforbud eller kontaktforbud overholdes, og kan potensielt begrense domfeltes bevegelsesfrihet i stor grad. Region øst frykter at en idømt voldsalarm kan medføre uheldig isolering og en følelse av utenforskap hos den domfelte.»

Videre skriver Region øst at de er usikre på om en omvendt voldsalarm vil bidra til å redusere antall bruddsaker i ungdomssakene, da det er et belastet kriminelt miljø og en vanskelig livssituasjon, ikke forholdet til den fornærmede, som er største tilbakefallsrisikoen for mindreårige som gjennomfører ungdomsstraff. De påpeker at idømmelse av omvendt voldsalarm ikke må gå på bekostning av innholdet i ungdomsstraffen.

Når det gjelder forslaget om en kombinasjon av ungdomsstraff og rettighetstap, er det KDIs vurdering at dette i utgangspunktet er et forslag som berører konfliktrådet og politiet, og må følges av en samarbeidsavtale mellom disse.

Departementet påpeker likevel at kriminalomsorgen vil ha en rolle i dette samarbeidet, som en bidragsyter til politiet på lik linje med praksis for dagens ordning med kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm): *«Departementet foreslår at kriminalomsorgens rolle som bistandsyter til politiet skal gjelde tilsvarende for kombinasjon med ungdomsstraff, og samarbeidsavtalen må oppdateres for å gjenspeile dette» (s.89).*

Dersom forslaget innebærer tilsvarende praktisk bistand fra kriminalomsorgen som for OVA, må dette sees i sammenheng med høring om elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud (omvendt voldsalarm) fra 6.9.2021. KDI viser til vårt høringssvar av 26.11.2021, herunder de praktiske konsekvenser en slik utvidelse av ordningen vil ha for kriminalomsorgen. Dagens forslag forsterker de momenter som KDI spilte inn i høringen om OVA, både de økonomiske og de administrative konsekvensene.

Dagens OVA-ordning innebærer et samarbeid mellom politi og kriminalomsorg. Erfaring etter snart 10 år med OVA viser at det er et komplekst og krevende område for samarbeid, som har krevd stor innsats og tilpasning over tid for å håndtere mest mulig sømløst på tvers av etatene. Dersom målgruppen utvides til å omfatte personer som er underlagt ungdomsstraff vil

samarbeidet, slik forslaget innebærer, utvides til å omfatte enda en part; konfliktrådet. Det er KDI's vurdering at dette vil skape en uoversiktlig og svært krevende samarbeidsform. Det blir eventuelt svært viktig å klarlegge etatenes respektive ansvarsforhold, og det bør reguleres i en separat samarbeidsavtale mellom disse tre partene.

Personer som i dag er ilagt et rettighetstap av retten (OVA) er i all hovedsak også idømt ubetinget fengselsstraff, og tilhører derfor kriminalomsorgens ansvarsområde. Forslaget i høringen innebærer at kriminalomsorgen vil få praktiske oppgaver og overvåking av personer underlagt en faglig oppfølging av konfliktrådet, personer som i utgangspunktet faller utenfor kriminalomsorgens ansvarsområde. Dette vil, uavhengig av økonomisk kompensasjon for arbeidet, påvirke kriminalomsorgens fokus på egne kjerneoppgaver og bruk av personalressurser.

Videre vil KDI påpeke en teoretisk mulighet for at ungdommen vil kunne ilegges begge ordningene samtidig – både ungdomsstraff med rettighetstap, og oppholds- og kontaktforbud med elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff. Dette vil i så fall innebære to ulike regimer, to fotlenker samtidig med forskjellige teknologiske løsninger og utforming, og involvere tre ulike etater. Dette vil i så fall være svært uheldig, og må sikres at ikke vil kunne forekomme.

Samlet sett mener KDI at forslaget om å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap etter straffeloven §57 er for komplekst og krevende å gjennomføre i praksis. Det gjelder først og fremst av hensyn til ungdommen selv, som må forholde seg til flere etater og kontrollregimer. Det vil i tillegg være svært krevende for de berørte etatene å koordinere kontrolltiltakene, den faglige oppfølging, samt at ansvarsfordelingen vil bli uklart.

Hjemmel til å ilegge nye vilkår om oppholds- og kontaktforbud med elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff

Også her gir høringsinstansene i kriminalomsorgen tilbakemelding på at forslaget innebærer en krevende samarbeidsform, særlig knyttet til håndtering av bruddsaker på en tilfredsstillende måte, og etterspør klarere føringer.

KDI mener at forslaget om å ilegge nye vilkår om oppholds- og kontaktforbud med elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff er et godt tiltak. Dette vil gi mer fleksibilitet i bruddsituasjonene og ser at det kan være til ungdommens beste å fortsette gjennomføringen av ungdomsstraffen, med forsterket kontroll. Ordningen vil kunne ivareta ungdommens behov for videre oppfølging i større grad enn ved innsettelse i fengsel, samtidig som at behovet for bedre kontroll og beskyttelse av andre ivaretas.

Bruk av elektroniske og digitale kontrolltiltak vil kunne være svært egnet på denne målgruppen, selv om det må settes krav til både motivasjon og samarbeid fra domfelte for å være underlagt sporingsteknologi.

Det synes derimot noe uklart hvem som har ansvaret for gjennomføringen av ungdomsstraff med elektronisk kontroll. På den ene siden heter det i forslaget at gjennomføringen av ungdomsstraffen fortsetter, underforstått fremdeles under konfliktrådets ansvar, på den andre siden heter det at det er «naturlig at kriminalomsorgen iverksetter og følger opp den elektroniske kontrollen». Slik KDI forstår forslaget, vil det være konfliktrådet som beholder det faglige oppfølgingsansvaret, mens kriminalomsorgen kun har ansvar for den tekniske overvåkingen og praktiske forhold rundt utstyr. Dette tilsvarer samarbeidsavtalen kriminalomsorgen har med politiet knyttet til OVA, men med den forskjellen at det i dette tilfelle vil benyttes kriminalomsorgens eget tekniske utstyr, og ikke det som benyttes av politiet ved OVA. Det blir

svært viktig å klarlegge ansvarsforholdet og grensesnittet mellom kriminalomsorg og konfliktrådet i slike saker, og hvilket teknisk utstyr som skal benyttes.

Forslaget om å ilegge nye vilkår om oppholds- og kontaktforbud med elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff vil etter KDIs syn også dekke formålet som er forsøkt imøtekommet i det første forslaget om rettighetstap. Kriminalomsorgens tekniske løsning vil i vesentlig grad kunne ivareta de samme hensyn, herunder opphold- og kontaktforbud gjennom fastsettelse av forbuds- og påbudssoner og kontroll av disse. Eksempelvis kan retten, etter brudd på vilkår for ungdomsstraff, sette begrensninger i geografisk oppholdssteder, hvilket kan kontrolleres med kriminalomsorgens tekniske løsning.

Etter KDIs vurdering, burde det vært et forslag om å gi retten hjemmel til å fastsette vilkår om begrensninger i opphold og kontakt, uavhengig av brudd på øvrige vilkår og uten at dette er hjemlet etter straffeloven § 57 som omhandler politiets løsning om kontaktforbud (OVA). Dette vil understøtte formålet om å ha tilstrekkelig kontroll med at ungdom holder seg borte fra kriminelle miljøer og rekrutteringsarenaer. Samtidig vil en slik teknisk løsning administreres og gjennomføres av kriminalomsorgen uten behov for samarbeid med politiet og bruk av politiets eget tekniske utstyr. Dette er mer i tråd med det opprinnelige forslaget fra høringen i 2020, med den forskjellen at vilkårsfastsettelsen foretas av retten og ikke av ungdomskoordinatoren.

Etter KDIs vurdering vil en slik løsning ivareta tilstrekkelig rettssikkerhet for domfelte, ivareta samfunnets behov for beskyttelse og kontroll, og ikke minst være en mer oversiktlig løsning for alle partene under straffegjennomføringen.

5. Øvrige endringer i Konfliktrådsloven

5.1 Mindreåriges rett til å utøve sine rettigheter ved konfliktrådsbehandling

Departementet foreslår at den mindreårige selv har rett til å representere seg selv fra fylte 15 år.

Trøndelag friomsorgskontor uttaler følgende:

«5.1.1 Mindreåriges fornærmedes rett til å utøve sine rettigheter i straffesaker.

Kommentar her: Her legges det opp til at den mindreårige selv har rett til å representere seg selv fra fylte 15 år. Ungdommens modenhetsnivå og forståelse av saken kan variere mye og i enkelte saker kan det for ungdommen være vanskelig å se hva som er det beste for en selv.

Det stilles spørsmål om man her burde ha med et punkt som omhandler barnets beste. Verger bør informeres om saken og ta stilling om hva som er barnets beste.

5.1.2 Mindreåriges rett til å utøve sine rettigheter i sivile saker.

Her foreslås det at man i sivile saker kan unngå samtykke og varsling til verger dersom den mindreårige har fylt 15 år og konfliktrådet eller mekleren finner det ubetenkelig.

Kommentarer: Verger bør varsles om at barnet har en sak hos konfliktrådet. I et forebyggende perspektiv vil verger kunne følge opp barnet før, under og etter et møte i konfliktrådet noe som kan bidra til mer refleksjon, mer kontroll og at man unngår nye uønskede hendelser.

5.2.1/ 5.2.2 Innhenting til samtykke til konfliktrådsbehandling.

Her foreslås det at samtykke til gjenopprettende prosess kan unnlates og erstattes med en egnethetsvurdering.

Kommentarer: Grunnlaget for ungdomsstraffen og formålet med at Konfliktrådet er hovedleverandør av denne straffegjennomføringsformen faller noe ut dersom gjenopprettende prosess ikke er forpliktende for ungdommen. Å ha offerfokuserte samtaler og samtaler rundt lovbruddet og gjenoppretting blir vanskelig dersom det ikke foreligger noen erkjennelse.

Man ser at en del ungdom som blir ilagt ungdomsstraff har lite grunnlag for å klare de krav og

vilkår som en samfunnsstraff innehar. Vi tenker derfor her at vi mangler en straffereaksjon for denne type ungdom hvor gjenopprettende prosess ikke er aktuelt og hvor ungdommen har store oppfølgingsbehov.»

KDI er positive til endringsforslaget, men er enig med Trøndelag friomsorgskontor i at ovennevnte problemstillinger bør undersøkes nærmere.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser

KDI vil innledningsvis påpeke at departementets foreslåtte endringer vil medføre flere økonomiske konsekvenser for kriminalomsorgen som ikke er berørt i høringsnotatet.

6.4 Administrative og økonomiske konsekvenser av elektroniske og digitale kontrolltiltak

6.4.1 Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

KDI har ingen kommentarer til forslaget og de økonomiske og administrative konsekvensene av dette. Det påpekes likevel at påtalemyndigheten og domstolenes praksis om bruk av varetektssurrogat vil være vesentlig for i hvilket omfang ordningen vil bli benyttet. At dette først vil bli avklart når ordningen blir tatt i bruk, innebærer en usikkerhet i forhold til hva de økonomiske og administrative konsekvensene for kriminalomsorgen av forslaget vil bli.

6.4.2 Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff

Forslag om kombinasjonen av ungdomsstraff og rettighetstap vil innebære et behov for ressurskrevende koordinering mellom de berørte etatene. Dersom departementet likevel skulle ønske å gjennomføre forslaget må KDI komme tilbake med en ny vurdering av kostnader.

KDI støtter for øvrig de estimatene som nevnes i høringsnotatet, men påpeker at dette må lønn- og prisjusteres iht KPI.

Andre økonomiske og administrative konsekvenser for kriminalomsorgen

- Kriminalomsorgen er en obligatorisk deltaker ved gjennomføring av ungdomsstraff. En økning av antall ungdomsstraffer vil derfor medføre en økt arbeidsbelastning for friomsorgskontorene.
- En økning i antall bruddsaker etter straffeloven § 52c første ledd, bokstav a, vil påvirke kriminalomsorgens regionale nivå. Forberedelse og iringeføring av disse sakene både tid- og ressurskrevende. Mange av disse sakene ankes videre til og behandles av lagmannsretten, og en økning i disse sakene vil kreve ressurstilførsel til juridiske saksbehandlere ved regionalt nivå.
- Personer som i dag er ilagt et rettighetstap av retten (OVA) er i all hovedsak også idømt ubetinget fengselsstraff, og tilhører derfor kriminalomsorgens ansvarsområde. Forslaget i høringen innebærer at kriminalomsorgen vil få praktiske oppgaver og overvåking av personer underlagt en faglig oppfølging av konfliktrådet, personer som i utgangspunktet faller utenfor kriminalomsorgens ansvarsområde. Dette vil, uavhengig av økonomisk kompensasjon for arbeidet, påvirke kriminalomsorgens fokus på egne kjerneoppgaver og

bruk av personalressurser.

7. Lovforslag

Kriminalomsorgen Innlandet avd. samfunn Hamar har påpekt følgende vedrørende punkt 7.1 Forslag til endring i konfliktrådslovens § 11 fjerde ledd:

«ble det noe uklart for oss hva som menes med tanke på personundersøkelsen for mindreårige (PUM). «Ved ungdomsoppfølging kreves bare samtykke fra domfelte eller siktede og domfeltes eller siktetes verger. Ved ungdomsstraff skal det i stedet for samtykke vurderes om reaksjonen er egnet for ungdommen.» Vil dette si at det ved ungdomsoppfølging ikke vil anmodes om PUM, men kun ved egnethetsvurdering med tanke på ungdomsstraff?»

KDI ønsker at dette presiseres nærmere.

8. Generelle uttalelser

Ungdomsreaksjonene vs. Samfunnsstraff

KDI ser at det er et behov for at departementet kommenterer forholdet mellom de ulike reaksjonene, herunder bl.a. ungdomsoppfølging, ungdomsstraff og samfunnsstraff. Forholdet mellom de ulike reaksjonene bør drøftes nærmere i forarbeidene.

Jan-Erik Sandlie
ass. direktør

Marielle Kvalheim Gunnarsen
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur

vedlegg:

- Kriminalomsorgen region øst
- Kriminalomsorgen region vest
- Kriminalomsorgen region sørvest
- Kriminalomsorgen region nord
- Kriminalomsorgen region sør
- Oslo friomsorgskontor
- Kriminalomsorgen Innlandet avdeling samfunn Hamar
- Akershus friomsorgskontor
- Hordaland friomsorgskontor
- Møre og Romsdal friomsorg
- Agder friomsorgskontor
- Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor avdeling, Vestfold

- Telemark friomsorgskontor
- Troms og Finnmark friomsorgskontor
- Trøndelag friomsorgskontor
- Bergen fengsel
- Trondheim fengsel

Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202214437-36

Dato:
05.01.2023

REGION NORD - SVAR PÅ HØRING OM ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV.

Vi viser til Kriminalomsorgsdirektoratets brev av 25.10.2022 og 02.11.2022 vedrørende høring om forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven, mv – strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom. Høringsfristen er satt til 04.01.2023.

Kriminalomsorgen region nord har sendt høringsbrevet ut til alle våre enheter. Innspill til høringen er kommet fra Trøndelag friomsorgskontor, Troms og Finnmark friomsorgskontor og Trondheim fengsel. Vedlagt oversendelsen følger enhetenes innspill i sin helhet.

Regionkontoret har nedenfor sammenfattet enhetenes uttalelser, samt kommet med egne merknader.

Kommentarer til kapittel 2 – forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Region nord er positive til forslaget om forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Ungdomsoppfølging foreslås avgjort av påtalemyndigheten etter samtykke, og ungdomsstraff av domstolene etter egnethetsvurdering.

Vi viser til følgende innspill fra Trøndelag friomsorgskontor:

«Trøndelag friomsorgskontor stiller seg bak departementets forslag til forenkling av dagens regelverk for overføring av saker til konfliktråd særlig med henblikk til ungdomsoppfølging. Friomsorgen møter mange av disse ungdommene på det tidspunkt det er anmodet om personundersøkelse. En forenkling vil kunne bidra til at friomsorg og konfliktråd bedre vil kunne være i stand til å forberede ungdom og deres foresatt/verger på hvilken reaksjon som eventuelt vil kunne bli utfallet av en siktelse dersom den siktede skulle bli funnet skyldig i de forhold hen er siktet for.

Trøndelag friomsorgskontor støtter forslaget om at ungdomsstraff kun skal kunne overføres

Kriminalomsorgen region nord

konfliktråd via domstol, videre framstår det som hensiktsmessig at det er tingretten som avgjør hvorvidt en ilagt ungdomsstraff skal omgjøres, videreføres eller at det ved en videreføring av ungdomsstraffen ilegges ytterligere rettighetstap.»

Videre viser vi til innspill fra Troms og Finnmark friomsorgskontor, som har kommet med en bekymring:

«Ved en økning i direkteoverføringer til konfliktrådet kan effekten bli at mindreårige kommer raskere i gang med gjennomføringen. Dette har flere ganger vært etterlyst, og kan bidra positivt. En økning i antall ungdomsoppfølginger vil samtidig innebære at kriminalomsorgens deltakelse i oppfølgingsteamene blir redusert som følge av kapasitetshensyn, men også fordi etaten etter dagens regelverk ikke er lovpålagte deltakere i ungdomsoppfølging.

Friomsorgens nærvær i oppfølgingsteamene i ungdomsstraff er allerede lav. Dette illustreres godt gjennom konfliktrådets kartlegging fra 2021, hvor kriminalomsorgen kun deltok i 52 av 78 av landets oppfølgingsteam hva angikk ungdomsstraff dette året. Dette til tross for at etatens deltakelse er obligatorisk og lovpålagt i ungdomsstraff.

Kriminalomsorgen vurderer tilhørighet i oppfølgingsteamene som viktig, spesielt ved alvorlige lovbrudd. Barneombudet har flere ganger satt kritisk søkelys på manglende målrettede og forebyggende tiltak i ungdomsreaksjonene. Konfliktrådene har ingen egne tiltak eller programmer, men er en koordinerende straffegjennomfører som er helt avhengig av at aktuelle tilbydere bistår med tiltak. Ofte blir innholdet i ungdomsplanen det samme som ungdommene allerede gjør i hverdagen.

Kriminalomsorgen har egne programmer, for eksempel rettet mot seksuallovbrudd og vold. Tilgangen til disse vil naturlig svekkes der kriminalomsorgens representasjon i oppfølgingsteamene er mangelfull eller fraværende. Dersom flere straffesaker avgjøres med ungdomsoppfølginger kan resultatet bli at kriminalomsorgen blir mindre involvert, sammenlignet med i dag. Enheten er uroet for at kriminalomsorgens manglende deltakelse i oppfølgingsteamene kan bidra til at bruddsaker blir mindre oversiktlig. Dette vil ikke bedres ved økning i ungdomsoppfølginger. Dersom det vurderes at kriminalomsorgen skal involveres i alle ungdomsoppfølginger i fremtiden, må det tilføres økte ressurser.

Enheten erfarer at konfliktrådenes lokale enheter er små, særlig i distriktene, der noen kontor bare har en ungdomsordinator. Dette gjør straffegjennomføringen sårbar, spesielt i de alvorligste straffesakene med høy gjentakelsesfare. Strafferettsforsker Ingun Fornes (2018) har satt spørsmål ved at fagmiljøene og kompetansen hva angår unge i straffegjennomføring er spredt på ulike instanser. Dette er viktig. Unge under straffegjennomføring er den gruppen domfelte som er mest sårbar, har mest utfordringer, og som er i størst behov av adekvate tiltak, og som ansvarlig straffegjennomfører bør være tettest på. Enheten vurderer at konfliktråd og kriminalomsorg gjensidig ville profitert på en samlokalisering for å skape et mere robust fagmiljø.

Enheten vurderer at dersom det blir færre straffesaker for domstolene, kan det fra et fornærmet perspektiv slå uheldig ut, ettersom noen kan oppleve å ikke få det nødvendige «oppgjøret» en domstolsbehandling kan bidra til. Fravær av domstolsbehandling kan også føre til at ungdommene opplever et mindre alvor knyttet til konsekvenser lovbruddet har for samfunnet og fornærmet.»

Til høringsnotatets punkt 2.5.2 - Departementets vurderinger og forslag:

Kriminalomsorgen region nord er positiv til at samtykkekravet til ungdomsstraff tas bort og erstattes av en egnethetsvurdering. På denne måten unngår man at ungdommene får en form for «vetorett» ved straffeutmålingen og man unngår at ungdommen kan velge seg bort fra en slik reaksjon, dersom ungdommen ellers er egnet. Eventuelt kan det være et alternativ at samtykkekravet beholdes og at det samtidig innføres en egnethetsvurdering.

I vårt hørings svar av 2020, stilte vi imidlertid spørsmål til hva som skjer dersom ungdommen underveis i gjennomføringen av ungdomsstraffen ikke lenger ønsker å gjennomføre den. «I saker som for eksempel samfunnsstraff og betinget dom med vilkår om gjennomføring av program mot ruspåvirket kjøring, kan domfelte trekke sitt samtykke underveis i straffegjennomføringen og få omgjøringsdom, slik at domfelte soner resterende straff i fengsel. Når det ikke lenger eksisterer et krav om samtykke, men i stedet et krav om egnethet, stiller vi spørsmål til om det vil være mulig for ungdommen å trekke sitt samtykke til ungdomsstraff underveis i straffegjennomføringen, og i stedet få en omgjøringsdom. Vil det være anledning for ungdommen å få omgjort ungdomsstraffen til en annen straffegjennomføringsform? Det bør klart og tydelig nedfelles i regelverket konsekvensen av at ungdommen ikke lenger ønsker å gjennomføre ungdomsstraffen underveis i straffegjennomføringen.»

Troms og Finnmark friomsorgskontor har inngitt følgende innspill:

«Enheten registrerer at personundersøkelse for mindreårige (heretter PUM) ikke er særskilt nevnt. Departementet viser til høringsnotatet fra høsten 2020 (side 26), at det er et vilkår at saken er egnet for å idømmes ungdomsstraff. Enheten forstår det slik at egnethetsvurderinger for ungdomsstraff skal skje i konfliktrådets koordineringsgrupper (heretter KOG). Dette er enheten kritisk til, ettersom man erfarer at PUM er viktig, og bør anmodes i alle saker der det tas ut tiltale. PUM er ikke bare en kartlegging, men også et bidrag i ivaretagelsen av ungdom og verger, som ofte er i krise etter hendelsen for tiltalen. Involverte har alltid mange spørsmål for hva som skal skje fremover, og hva de kan forvente i straffegjennomføring. Det at ungdommer og verger ikke har tilgang til forsvarer under hele etterforskningen, gjør PUM- prosessen ekstra viktig for å bøte på noe av dette.

Kriminalomsorgen har lang erfaring i å utarbeide PUM, herunder skrive egnethetsvurderinger. Det er krevende å innhente relevant informasjon, og enheten kan ikke se hvordan tidsperspektivet enkelt kan reduseres ved at dette overføres og spres på andre personer og etater. Særlig er tidsperspektivet krevende der ungdommer tilhører andre kommuner, fylker og politidistrikt. Egnethetsvurdering bør skje i KOG, men da ved at kriminalomsorgen bringer inn opplysninger fra verger og ungdom som et krav i PUM.

Kriminalomsorgen gjennomfører alltid fysiske eller digitale møter med ungdom og verger. Dersom alle vurderinger i stedet skal skje i KOG, er man bekymret for at den mindreåriges stemme og medvirkning blir borte. I så fall kan det være i strid med barnekonvensjonens anbefalinger, der barn skal høres i alle avgjørelser som angår dem. Enheten er oppsummert bekymret for at en markant endring i eksisterende måte å innhente opplysninger på, vil gjøre det uoversiktlig og mindre effektivt. Samfunnsstraff er også et godt alternativ for mindreårige der ungdommen ikke er i behov av langvarig oppfølging. Dersom PUM blir borte, er enheten bekymret for at samfunnsstraff ikke lengre blir et aktuelt alternativ å belyse. Ei heller elektronisk kontroll og soning etter straffegjennomføringsloven § 12.»

Videre viser vi til Troms og Finnmark friomsorgskontor kommentarer til samtykke om ungdomsoppfølging og gjenopprettende prosess:

«Enheten er kritisk til et absolutt krav om at ungdommen må samtykke til et gjenopprettende møte med fornærmede for å vurderes egnet. Gjenopprettende møter i konfliktrådet bygger på frivillighet, og ligger til grunn for hele ordningen. Enheten kan vanskelig se at frivilligheten er reell gjennom et straffespor, selv om ungdommene har samtykket. Dersom de senere skulle nekte å forholde seg til å møte fornærmede, kan vedkommende i ytterste konsekvens risikere at ungdomsoppfølgingen straffeforfølges videre. Dette er veldig uheldig for ungdommen og fornærmet.

Ved at gjenopprettende møter tas bort som krav, unngås at gjerningsperson gir uklare samtykker, og i ytterste konsekvens uriktige tilståelser for å unngå domstolsbehandling. Selv om konfliktrådet alltid har gode forberedende prosesser med begge parter, kan man aldri vite utfallet for fornærmede, der gjerningspersonen opplever å egentlig ikke ha et valg. I ytterste konsekvens blir møtet en ny belastning for fornærmede, selv om gjerningspersonen er forberedt og funnet egnet av konfliktrådet. Enheten foreslår derfor at gjenopprettende møter frikobles samtykket og ungdomsplanen. Der konfliktrådet vurderer det hensiktsmessig kan gjenopprettende møter avtales i sivilt spor, på samme måte som man gjør det i andre straffereaksjoner (samfunnsstraff) og sivile konflikter. Slik ivaretas frivillighetens legitimitet som enheten oppfatter er fanebærerne for det gjenopprettende møtet med fornærmede.»

Kommentarer til kapittel 3 – informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Kriminalomsorgen region nord er positive til forslaget om å lovfeste retten til informasjonsdeling mellom konfliktrådet, andre offentlige organer og andre som utfører arbeid eller tjeneste for konfliktrådet. Slik deling anses sentralt med henblikk på å kunne tilrettelegge best mulig for straffegjennomføringen i den enkelte sak. Vi støtter videre forslaget om at adgangen til å dele informasjon om ungdommen ikke begrenses til den enkelte deltaker i koordineringsgruppen, men at den legges til etatsnivå.

Kriminalomsorgen region nord vil videre oppfordre til å se på muligheten for å inkludere Konfliktrådet i ESAS-samarbeidet, for å kunne sende digitale strukturerte meldinger om iverksettelse av gjennomføring av straff. På denne måten sikrer man at det samtidig ved opprettelse av sak hos konfliktrådet også blir registrert en sak i kriminalomsorgens systemer.

Vi viser til Trøndelag friomsorgskontors innspill:

«Ved gjennomføring av ungdomsstraff/ungdomsoppfølging deltar flere etater og foresatte/verger. For å kunne lykkes i en helhetlig oppfølging av ungdommen forutsetter det at de ulike deltagerne skal kunne snakke fritt med hverandre om ungdommens anliggende uten at dette skal være til hinder for taushetsplikt. Videre vil det være avgjørende å få belyst forhold rundt skole, arbeid, familie, tilknytning til ulike miljøer, oppfølging fra barnevern med mer. Det som kan være utfordrende er tilgang til opplysninger knyttet til vedkommende helse, særlig gjelder dette psykisk helse og forhold rundt den domfeltes kognitive fungering. Dette er svært sensitive opplysninger og skal omhandles med høy varsomhet. Samtidig er dette opplysninger og kunnskap som er svært viktig for at en helhetlig oppfølging skal kunne lykkes. Et fritak og en plikt til å gi opplysninger i enkeltsaker er derfor et forslag som støttes med tanke på å kunne gi

en mer tilrettelagt helhetlig oppfølging av ungdom. Bedre kunnskap om den enkeltes fungering vil føre til et mer treffsikkert innhold.»

Kommentarer til kapittel 4 - elektroniske og digitale kontrolltiltak

Til høringsnotatets punkt 4.2 - Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll:

Kriminalomsorgen region nord er positive til forslaget om et nytt sjette ledd i straffeprosessloven § 184 som gir retten hjemmel til å beslutte at en siktet kan gjennomføre varetekt utenfor fengsel ved påbud om opphold på ett eller flere bestemte steder med elektronisk kontroll. Vi anser det videre som viktig at oppholdspåbud med elektronisk kontroll, ikke endrer selve terskelen for varetektsfengsling, da det ikke er ønskelig at terskelen for varetektsfengsling blir lavere. Det er videre antydning at oppholdspåbud med elektronisk kontroll vil være særlig aktuelt for unge siktede.

Når det gjelder vilkårene for denne gjennomføringsformen er vi enige med at det bør settes vilkår om samtykke fra siktede selv og myndige personer som siktede bor sammen med, samt at verge må samtykke der siktede er under 18 år. Vi er videre enige i at mindreårige husstandsmedlemmer skal gis mulighet til å uttale seg i tråd med alder og modenhet. Vi stiller likevel spørsmål, om hvorvidt det bør presiseres i lovteksten at mindreårige husstandsmedlemmer skal gis informasjon om gjennomføringsformen, og mulighet til å uttale seg i tråd med modenhet og alder før beslutningen tas; se til sammenligning forskrift om straffegjennomføring § 7-9.

Kriminalomsorgen region nord bemerker at det i høringen ikke er nevnt hva konsekvensene av at for eksempel husstandsmedlemmer under gjennomføringen trekker samtykke til at varetekten kan gjennomføres i bopelen. Dette bør til med fordel presiseres i eget regelverk, slik at man sikrer klare rutiner for hva konsekvensen av slik tilbaketrekking skal være.

Videre er det foreslått vilkår om at det straffbare forholdet vedkommende er siktet for, som den klare hovedregel ikke kan være begått mot personer siktede skal bo sammen med under gjennomføringen. Det skal imidlertid åpnes for en snever unntaksadgang i tilfeller der det foreligger tungtveiende grunner, og vedkommende ikke er siktet for trusler, vold- eller seksuallovbrudd mot fornærmede. Kriminalomsorgen region nord støtter ikke forslaget om et slikt vilkår. Vi viser til at det vil være uheldig å utelukke siktede, som ellers vil kunne bli vurdert egnet for slik gjennomføring. Et eksempel kan være der en ung person er siktet for flere straffbare forhold, hvor bare et mindre alvorlig forhold, er begått mot et husstandsmedlem. At en slik gjennomføringsform da kun skal kunne benyttes hvor det foreligger «tungtveiende grunner» anses følgelig uheldig. Det vil videre kunne medføre at siktede som har flere tilgjengelige boliger hvor man unngår å bo sammen med fornærmede får et fortrinn, kontra siktede som kun har en tilgjengelig bopel hvor fornærmede også bor. Dette vil medføre et uheldig «klasseskille».

Fra region nord side er det heller ønskelig at vurderingen av hvorvidt siktede kan gjennomføre oppholdspåbud med elektronisk kontroll, til tross for å være siktet for å ha begått lovbrudd mot husstandsmedlemmer, inngår som en del av rettens risikovurdering, og at det ikke stilles som et generelt vilkår for slik gjennomføring. På denne måten sikrer man at siktede, som ellers vil kunne bli egnet for slik gjennomføring, slipper å fremlegge en «tungtveiende grunn» for å oppfylle vilkåret for slik gjennomføring.

Innhenting av informasjon:

Kriminalomsorgen region nord finner grunn til å fremheve at det er behov for en nærmere rolleavklaring rundt hvem som skal være ansvarlig for å innhente informasjon rundt hvorvidt vilkårene for slik gjennomføring er oppfylt. Før innvilgelse av straffegjennomføring med elektronisk gjennomføres det en egnethetsvurdering, hvor flere forhold rundt domfelte kartlegges og informasjon innhentes, herunder boligkontroll, innhenting av samtykke fra samboende og informasjon om straffegjennomføringen til barn. En slik egnethetsvurdering tar i gjennomsnitt mellom 3-4 uker å ferdigstille. Det må følgelig kunne legges til grunn at det vil være svært urealistisk at kriminalomsorgen skal kunne klare å kartlegge dette, på under 48 timer som er fristen fra pågrepelse til fremstilling for retten skal skje. Det er i høringsforslaget vist til at slik gjennomføringsform må være aktuell fra førstegangsfengsling. Kriminalomsorgen region nord stiller seg tvilende til at dette er mulig, gitt at kriminalomsorgen blir ansvarlig for kartleggingen av vilkårene. Vi vil vise til at det er friomsorgskontorene/avdeling samfunn som har ansvar for straffegjennomføring med elektronisk kontroll, og disse kontorene er ikke døgnbemannet. Videre er det varierende hvorvidt det er eller hvor mange ansatte som er på jobb kveld og i helger. Det vil derfor være vanskelig å skulle gjennomføre en slik kartlegging på kort tid og kort varsel for kriminalomsorgen. Region nord mener etter dette at det må tilligge politiet å innhente informasjon om vilkårene for gjennomføring av varetekt med EK er oppfylt. Samme problemstilling vil også oppstå i forbindelse med spørsmålet om pålenking og iverksettelse av gjennomføringen. Det bør derfor også være politiet som pålenker de siktede etter å ha mottatt fengslingskjennelse. Dersom kriminalomsorgen blir tildelt denne oppgaven må det tildeles rettede midler, som kan brukes til økt bemanning og innkjøp av nødvendig utstyr.

Kriminalomsorgen region nord mener på denne bakgrunn at det må være politiets ansvar å kartlegge og innhente aktuelle samtykker og utføre boligkontroll, og at dette må inngå i politiets arbeid før fengslingsmøtet. Videre bør det innkjøpes egne «varetektslenker» og nødvendig utstyr som oppbevares hos politiet, slik at det alltid er tilgjengelig utstyr ved behov.

Utøvelse av kontrolltiltak:

Departementet har i høringsforslaget uttalt at gjennomføringsformen forutsetter kontrollvirksomhet på siktedes oppholdssted, deriblant uanmeldte hjemmebesøk til alle døgnets tider, uavhengig av om oppholdsstedet også er bebodd av andre (høringsnotatet side 73). Kriminalomsorgen region nord savner en konkretisering av hva som skal kontrolleres ved hjemmebesøk, og bemerker at det i høringsnotatet ikke er nevnt om det under gjennomføringen er et krav om total rusforbud, slik som det er under varetekt i fengsel og ved straffegjennomføring ved elektronisk kontroll. Videre stiller vi spørsmål til hvem som skal kontrollere hva; her er det behov for å avklare hva politiet skal kontrollere og hva kriminalomsorgen kan kontrollere. Eksempelvis vil det være spørsmål om å kontrollere hvem som kan besøke siktede under slik gjennomføring, og hvordan dette skal kontrolleres. I fengsel kontrolleres og godkjennes alle besøkende, men en slik kontroll praktiseres ikke under straffegjennomføring med elektronisk kontroll som kriminalomsorgen har ansvar for.

Fremstillinger/utganger som ikke er klarlagt i kjennelsen:

Det er i høringsnotatet lagt opp til at retten i kjennelsen må godkjenne hvilke oppholdssted siktede under varetekten kan besøke og oppholde seg ved. Andre utganger skal som utgangspunkt skje med følge. Kriminalomsorgen region nord vil bemerke at varetektsinnsatte i fengsel fremstilles til alle utganger av politiet, da disse har ansvar for gjennomføringen av varetekt. Kriminalomsorgen region nord mener at dette også må gjelde under gjennomføringsformen oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Det kan også nevnes at friomsorgen ikke fremstiller domfelte under straffegjennomføring med elektronisk kontroll, og at disse benytter permisjoner til ulike private gjøremål.

Videre finner vi grunn til å bemerke potensielle problemstillinger som kan oppstå for siktede som skal gjennomføre oppholdspåbud med elektronisk kontroll og som bor i boligen alene. Vi stiller spørsmål til hvem som skal følge opp at de innsatte i slike tilfeller får tilstrekkelig daglig menneskelig kontakt, slik at de ikke i realiteten sitter i isolasjon i eget hjem. Varetektsinnsatte i fengsler vil ha ansatte rundt seg som er tilgjengelig, men dette vil ikke være tilfelle for oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Videre er det også flere praktiske ting, slik som eksempelvis innkjøp av mat, varer og apotekvarer, som kan vanskeligjøres i et slikt tilfelle, da en ikke kan forutsette at alle personer under slik gjennomføring har bekjente til å foreta handlingen for seg. Det er flere praktiske spørsmål som man er i behov for avklaring av, før iverksettelse av en slik alternativ varetekstgjennomføring.

Til høringsnotatets punkt 4.3 - Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff:

Vi viser til Troms og Finnmark friomsorgskontor merknader:

«Høringsnotatet vedrørende oppholdspåbud med elektronisk kontroll som vareteksturrogat vurderes først og fremst bør gjelde mindreårige. Dersom dette skal gjelde alle aldergrupper kan det tenkes at omfanget vil bli stort. Dersom departementets forslag vedtas, vil kriminalomsorgen få ytterligere oppgaver knyttet til ungdomsreaksjonene, ved vareteksturrogatet, samt bruk av EK og sporingsteknologi under ungdomsstraff. Dette kan ikke absorberes i organisasjonen, det må tilføres midler.»

Videre viser vi til Trøndelag friomsorgskontor kommentarer:

«Elektronisk kontroll (EK) er i høringen foreslått som et alternativ til varetekstfengsling. Ordningen foreslås innført ved at varetektsinnsatte i stedet for fengsling kan ilegges et oppholdspåbud ved bruk av digital teknologi. Teknologien (utstyr og kompetanse) finnes per i dag i kriminalomsorgen.

For at et slikt oppholdspåbud skal være tjenelig forutsetter dette at krav om bolig og samtykke fra samboende er tilstede likt dagens regelverk for EK. Slik det framgår av forslaget vil regelverket likevel være avvikende fra «tradisjonell» gjennomføring med EK da blant annet krav om sysselsetting bortfaller.

Videre framkommer forslag om endring i straffelovens § 52 c at i stedet for omgjøring av ungdomsstraff kan retten fastsette vilkår om at domfelte skal:

- a) Overholde bestemmelser om oppholdssted
- b) Unnlate å ha kontakt med bestemte personer

Disse forslag til endring krever en nærmere avklaring av hva som ligger i dette utover at kriminalomsorgen skal ha et ansvar for å utøve kontrolltiltak. En slik endring medfører etter vårt synspunkt en fare for isolering i eget hjem av «varetektsinnsatte» og domfelte som gjennomfører elektronisk kontroll. Vi snakker her om barn helt ned i 15 årsalder som er i en særlig sårbar situasjon og vil under en slik gjennomføring være i behov for tett oppfølging, langt ut over det som kriminalomsorgen tilbyr personer som gjennomfører straffegjennomføring med elektronisk kontroll per i dag.

De ulike etater (politi, konfliktråd og kriminalomsorg) sitt ansvar for oppfølging må avklares nærmere.

For øvrig støttes forslaget da dette i stor grad kan forhindre at unge personer settes i varetekt eller må sone dom i fengsel, men heller få anledning til å opprettholde en mer tilnærmet normalitet i hverdagen utenfor anstalt.»

Kommentarer til kapittel 6 – Økonomiske og administrative konsekvenser

Dersom forslagene i høringsnotatet blir innført vil dette få økonomiske konsekvenser for kriminalomsorgen, og det er viktig at det blir foretatt grundige vurderinger av hvilke ressurser som i så fall må tilføres etaten.

***

Kriminalomsorgen region nord vil avslutningsvis vise til våre innspill i høringsuttalelse fra 04.11.2020 (DL 202013392-29), blant annet om rollene til kriminalomsorgen og konfliktrådet, og hvorvidt det er hensiktsmessig å spre forvaltningen av straffereaksjonene over flere etater.

Kriminalomsorgen region nord

Marita Sunde Rabben
ass.regiondirektør

Sigri Søvting Halvorsen
førstekonsulent

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgsdirektoratet

202214437-34

22.12.2022

REGION SØR - SVAR PÅ HØRING OM ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV.

Det vises til Kriminalomsorgsdirektoratets brev av 25. oktober 2022 med oversendelse av Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat med forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven m.v. – strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom.

Høringen har vært forelagt alle enheter i region sør, og vi har mottatt innspill fra Vestfold friomsorgskontor, Telemark friomsorgskontor og Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor. Innspillene følger vedlagt.

Vi oversender herved følgende innspill til høring om forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven m.v. – strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom.

2.4 De rettslige rammene for overføring av straffesaker til konfliktrådet

Kriminalomsorgen region sør støtter departementets forslag om å innføre et tydeligere skille mellom reaksjonsformene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, samt å redusere antall overføringsgrunnlag ytterligere. Vi vurderer at forslagene er godt begrunnet, og stiller oss bak endringsforslagene slik de oppsummeres under punkt 2.4.2.3 på side 22 og 23.

2.5 Særlig om samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet foreslår at det, i tråd med gjeldende rett, skal gjelde et *krav om samtykke* fra ungdommen og dennes verger for at påtalemyndigheten skal kunne ilegge ungdomsoppfølging, men at det heller skal være et *vilkår at saken er egnet* for at domstolene skal kunne idømme ungdomsstraff, slik som foreslått i høringen høsten 2020. Kriminalomsorgen region sør har ingen innvendinger mot en slik løsning. Buskerud overgangsbolig bemerker i denne sammenheng at det bør komme tydeligere fram hva en egnethetsvurdering innebærer og hvorvidt denne egnethetsvurderingen gjennomføres i forbindelse med PUM.

4.2 Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Departementet foreslår et nytt sjettede ledd i straffeprosessloven § 184 som gir retten hjemmel til å beslutte at en siktet kan gjennomføre varetekt utenfor fengsel ved påbud om opphold på ett eller

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:	Besøksadresse:	Telefon: 33 20 70 0033 20 70 00	Saksbehandler:
Dokumentsenter Postboks 694 4302 Sandnes	Kjelleveien 21 Tønsberg	Telefaks: 33 33 35 7233 33 35 72 Org.nr: 911 830 868911 830 868	Elise Wedel-Jarlsberg E-post: postmottak.region- sor@kriminalomsorg.nopostmottak.regi- on-sor@kriminalomsorg.no

flere bestemte steder med elektronisk kontroll (fotlenke eller lignende utstyr). Dette skal gjelde generelt, og ikke kun for unge lovbrytere. Departementet vurderer samtidig at gjennomføringsformen særlig vil kunne være aktuelt for unge lovbrytere mellom 15 og 24 år.

Når det gjelder de nærmere vilkårene for denne gjennomføringsform, er vi enig i at det bør settes vilkår om samtykke fra siktede selv og eventuelle myndige personer som vedkommende bor sammen med. Videre at det kreves samtykke fra siktedes verge, dersom siktede er mindreårig, og at samboende mindreårige barn skal få gi uttrykk for sitt syn på egnet måte. Hva som er til berørte barns beste skal dessuten alltid være et grunnleggende hensyn i saker som omhandler dem. Vi støtter også det nærmere innholdet i forslaget om at det straffbare forholdet vedkommende er siktet for, *som den klare hovedregel* ikke kan være begått mot personer siktede skal bo sammen med under gjennomføringen.

Telemark friomsorgskontor skriver at de er helt enig med departementet i, og understreker nødvendigheten av, at kontrollen ved denne gjennomføringsform må være basert på en kombinasjon av RF-teknologi og sporingsteknologi (GPS) for å ivareta formålet med varetektsfengslingen. Vilråene for varetektsfengsling i straffeprosessloven § 171 første ledd, jf. § 184 underbygger slik de ser det nødvendigheten av aktiv sporing slik at politiet hurtigst mulig kan varsles og gripe inn der siktede beveger seg utenfor fastsatt og avtalt oppholdssted. Kriminalomsorgen region sør er enig i dette.

Under punkt 4.2.5.2.4 skriver departementet at «*[e]t oppholdspåbud med elektronisk kontroll forutsetter at siktede aktivt bidrar i gjennomføringen blant annet med lading og vedlikehold av kontrollutstyret. I tillegg forutsetter gjennomføringsformen kontrollvirksomhet på siktedes oppholdssted, deriblant uanmeldte hjemmebesøk til alle døgnets tider, uavhengig av om oppholdsstedet også er bebodd av andre*». Telemark friomsorgskontor bemerker at det i høringsnotatet ikke fremgår hva som skal kontrolleres ved hjemmebesøk og på hvilket grunnlag, herunder om det vil være krav om rusforbud slik at kontrollen vil bestå av rusprøver og om det skal være kontroll av eventuelle besøk mv. slik som i fengsel. Telemark friomsorgskontor vurderer at det i lovforslaget i det minste bør antydes hva kontrollvirksomheten vil bestå av og hvorfor det skal gjennomføres uanmeldte hjemmebesøk. Vestfold friomsorgskontor stiller spørsmål til hvilken oppfølging som skal gis for øvrig, herunder i form av bistand til søknader, kontakt med hjelpeapparatet, transport av siktede mv.

Det vises for øvrig til vedlagte innspill fra regionens friomsorgskontorer.

Med hilsen

Ole Kristoffer Borhaug
assisterende regiondirektør

Elise Wedel-Jarlsberg
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
2022/14437-38/008

Dato:
04.01.2023

REGION SØRVEST - SVAR PÅ HØRING OM ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV.

Det vises til Kriminalomsorgsdirektoratets brev av 25.10.2022 med oversendelse av Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat med forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven m.v. – strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom.

Høringen har vært forelagt alle enheter i region sørvest. Vi har mottatt innspill fra Agder friomsorgskontor, som følger vedlagt.

I det følgende gis en sammenfatning av region sørvests innspill.

Vedrørende kapittel 2 - Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Regiondirektøren støtter forslaget om en forenkling, med et tydeligere skille mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, samt endringene i overføringshjemlene til konfliktrådet.

Hva gjelder forslaget om egnethetsvurdering i stedet for samtykkekrav, stiller Agder friomsorgskontor seg undrende til at samtykkekravet til blant annet å gjennomføre gjenopprettende prosess, som er selve fundamentet for konfliktrådsbehandling, skal erstattes med en egnethetsvurdering, og stiller spørsmål om hvorfor Konfliktrådet skal «eie» denne straffegjennomføringen dersom samtykkekravet tas bort. Friomsorgskontoret har gjengitt fra høringssvaret i 2020 knyttet til samme endringsforslag:

«(...) Agder friomsorgskontor er videre usikre på hvilken funksjon en såkalt «egnethetsvurdering» skal ha i saksforberedelsen kontra nåværende personundersøkelse for mindreårige, og hvorvidt en egnethetsvurdering skal erstatte personundersøkelse, eller komme som et tillegg til denne. I denne forbindelse bør det, etter vårt syn, avklares hvem som skal skrive de ulike dokumentene. Det bør også vurderes hvorvidt en ytterligere kartlegging i form av egnethetsvurdering vil kunne få konsekvens for tidsbruken i forkant av rettssak.

Friomsorgskontoret anbefaler at egnethetsvurdering legges inn som et moment i allerede eksisterende personundersøkelse, samt at et forslag til tiltak i ungdomsplanens første fase også skisseres i personundersøkelsen, på samme måte som personundersøkelser for narkotikaprogram med domstolskontroll er organisert per i dag.

Videre anbefales det at både personundersøkelse og straffegjennomføring legges til en etat, enten konfliktrådet eller kriminalomsorgen. Det er etter vårt syn uhensiktsmessig at kriminalomsorgen skal vurdere egnethet, motivasjon mv. for en straffereaksjon som konfliktrådet skal gjennomføre, og hvor konfliktrådet sitter med kompetansen og erfaringen».

Regiondirektøren stiller seg bak Agder friomsorgskontors innspill vedrørende dette.

Vedrørende kapittel 4 – Elektroniske og digitale kontrolltiltak.

Agder friomsorgskontor har påpekt også her at Kriminalomsorgen burde hatt hele ansvaret for både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og at dette gjelder særlig dersom Kriminalomsorgen skal håndtere den elektroniske kontrollen ved brudd på ungdomsstraffen. Regiondirektøren støtter dette innspillet, jf. også merknadene ovenfor knyttet til at samtykkekravet foreslås erstattet med en egnethetsvurdering. Med de samlede foreslåtte endringene blir det vanskeligere å forstå hvorfor ikke Kriminalomsorgen skal «eie» også disse straffereaksjonene i frihet.

For øvrig har ikke regiondirektøren merknader, og viser til Agder friomsorgskontors innspill i sin helhet.

Med hilsen

Tore Tøsse Notøy (e.f.)
fungerende ass. regiondirektør

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202214437-37

Dato:
04.01.2023

REGION VEST - SVAR PÅ HØRING OM ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV.

Region vest viser til Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) sitt brev av 25. oktober 2022 om forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven m.m., og til vedlagte høringsnotat og høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 13. oktober 2022.

Høringen er sendt til alle enheter i region vest. Vi har mottatt svar fra Bergen fengsel, Hordaland friomsorgskontor og Møre og Romsdal friomsorgskontor. Vi viser i sin helhet til de vedlagte høringssvarene.

1. Innledende kommentarer

Region vest vil innledningsvis fremheve at vi er enig med innspillene fra Hordaland friomsorgskontor, Møre og Romsdal friomsorgskontor og Bergen fengsel.

Regionkontoret behandler kun bruddsaker på ungdomsstraff når vi får disse oversendt fra konfliktrådene. Vi er derfor svært lite involvert i selve straffegjennomføringen i saker om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Friomsorgskontorene har flere arbeidsoppgaver knyttet til straffegjennomføringen på ungdomsstraff. Friomsorgen har i tillegg lang erfaring med gjennomføring av elektronisk kontroll. Vi viser derfor særlig til høringssvaret fra Hordaland friomsorgskontor, som peker på både positive og utfordrende sider ved høringsforslaget.

I regionkontorets høringssvar av 2. november 2020 om forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven, straffeprosessloven mv. (ref: 202013392-25) bemerket vi at det er uheldig at regionalt nivå i kriminalomsorgen først kommer inn i ungdomsstraffsaken når det allerede foreligger en bruddsak fra en annen etat. Regionkontoret er fortsatt av den oppfatning at kriminalomsorgen bør være ansvarlig for gjennomføringen av ungdomsstraff og følgelig håndtere bruddsakene. Vår erfaring er at dagens ordning ved at konfliktrådene er ansvarlige for straffegjennomføringen gjør det administrativt utfordrende for kriminalomsorgen å håndtere bruddsakene på en tilfredsstillende måte. Kriminalomsorgen har blant annet ikke tilgang til konfliktrådets saksbehandlingssystemer, og er derfor avhengig av at konfliktrådet oversender alle sakens dokumenter i bruddsaker til regionkontorene. Det at vi ikke har tilgang til samme

Kriminalomsorgen region vest

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Allehelgens gate 2,
inngang A, 3. etasje
5016 Bergen

Telefon: 55 38 72 00
Telefaks: 55 38 72 50
Org.nr: 911830868

Saksbehandler:
Marielle Grimstad
E-post: postmottak.region-
vest@kriminalomsorg.no

saksbehandlingssystem skaper utfordringer knyttet til mangelfull dokumentasjon, noe som bidrar til at sakene blir mer ressurs- og tidkrevende. Videre vil vi bemerke at ved gjennomføring av ungdomsstraff er det flere aktører som tar del i straffegjennomføringen. De ulike aktørene har ofte informasjon som er av betydning for regionkontorets vurdering av bruddsaken. Det er flere aktører involvert i saken, og vår erfaring er at bruddsakene ofte bærer preg av en uoversiktlig informasjonsflyt mellom kriminalomsorgen og de øvrige aktørene. Vi er av den oppfatning at prosessen hadde blitt bedre dersom samme etat hadde hele eierskapet til saken.

Kriminalomsorgen har lang erfaring med straffegjennomføring med etablerte systemer og god kompetanse på området. Dersom kriminalomsorgen hadde fått det administrative ansvaret for straffegjennomføringen ville dette bidratt til raskere saksbehandlingstid i bruddsakene, samt en mer sømløs gjennomføringsform.

I forbindelse med denne høringen vil vi også gjenta innspillet fra ND-senteret som ble gitt i deres høringssvar av 13. oktober 2022 (ref: 202013392-12). Vi stiller fortsatt spørsmål ved hva som er kompetansekravene til stillingen som ungdomsordinator. Stillingen fremstår som en kompleks og krevende stilling, som inneholder juridiske oppgaver, blant annet anmodning om at politiet utøver tvangsmidler og treffe vedtak om soningsutsettelse. Det er et omfattende regelverk som regulerer ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, noe som understreker behovet for juridisk kompetanse i de ulike ansvarsoppgavene.

2. Regionkontorets kommentarer til forslagene

Pkt. 3 - Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Regionkontoret er enig i at det er et behov for en generell hjemmel som regulerer adgangen til informasjonsdeling i saker om ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Under dette punktet viser vi til høringssvaret fra Hordaland friomsorgskontor. Regionkontoret mener i likhet med friomsorgskontoret at det vil være viktig at det redegjøres for hvilke opplysninger som er tiltenkt at kan deles, og at de opplysninger som er tenkt at skal kunne deles, er knyttet til den aktuelle saken og som mål å kunne sikre rett tiltak, oppfølging og bistand fra ungdommen. Vurderingen av hvilke opplysninger som kan deles kan være krevende, noe som understreker behovet for klare føringer om dette.

Pkt. 4.2 - Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll- elektroniske og digitale kontrolltiltak

Dersom forslaget om å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll i stedet for varetektsfengsling for barn mellom 15 og 18 år godtas, er regionkontoret positiv til at også siktede over 18 år omfattes av ordningen. Vi finner det også positivt at et oppholdspåbud med elektronisk kontroll kan bidra til å redusere varetekt i fengsel og eventuell isolasjon.

Som påpekt av Hordaland friomsorgskontor i deres høringsuttalelse, er det likevel vanskelig å se for seg at oppholdspåbud med elektronisk kontroll vil ivareta formålet med fengslingen. Dette gjelder særlig for fengslingsgrunnlagene bevisforspillelsesfare og gjentakelsesfare.

Regionkontoret presiserer at kriminalomsorgen blant annet ikke har hjemmel til å kontrollere den siktedes digitale enheter, eller den siktedes kontaktpunkter med andre personer.

Kriminalomsorgens manglende kontrollvirksomhet på disse områdene gjør at vi er i tvil om formålet med fengslingen vil bli ivaretatt.

For øvrig viser vi til dette punktet i høringssvaret fra Hordaland friomsorgskontor, som vi tiltrer.

Pkt. 4.2.5.2.3 – Personkrets

Regionkontoret er bekymret for at lavtfungerende, psykisk syke personer og/eller rusavhengige

ikke vil falle inn under målgruppen, og at det blir nok et alternativ utenfor fengsel som er forbeholdt de mest velfungerende.

Pkt. 4.2.5.2.4. – Krav til samtykke og egnet oppholdssted

Regionkontoret stiller spørsmål ved om samtykke fra samboende vil være reelt og informert. Et slikt samtykke må innhentes raskt for at retten kan ta stilling til om varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll skal gjennomføres. Kriminalomsorgen er bekymret for at samboende til den siktede blir satt i en vanskelig situasjon når forespørselen om samtykke blir gitt dem. Dersom den siktede bor sammen med foreldre eller andre omsorgspersoner, kan et samtykke eller manglende samtykke, få konsekvenser for relasjonen dem imellom. I tillegg må kriminalomsorgen ta stilling til hva som er barnets beste dersom det bor andre mindreårige barn i hjemmet. Vår erfaring er at dette kan være komplekse vurderinger som tar tid. Videre stiller vi spørsmål ved om kriminalomsorgen er forpliktet til å innhente opplysninger i saker hvor eksempelvis barneverntjenesten har en pågående sak i siktedes familie, eller for øvrig har nyttig informasjon om familieforholdene. Region vest mener at høringsforslaget er uklart når det gjelder hvilke krav som stilles til kriminalomsorgen for å få saken tilstrekkelig opplyst for retten. Vi ønsker derfor at det blir gitt klare føringer om dette.

4.2.5.4 Gjennomføring av oppholdspåbud med elektronisk kontroll

I forslaget er det kriminalomsorgen som skal foreta undersøkelser av bopel og øvrige forhold av betydning for spørsmålet om varetekt kan gjennomføres utenfor fengsel som oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Dersom fengslingsvilkårene er oppfylt, vurderer retten, på bakgrunn av informasjon og anbefalinger fra påtalemyndigheten og kriminalomsorgen, om vilkårene for gjennomføring av varetekt utenfor fengsel som oppholdspåbud med elektronisk kontroll er oppfylt.

Regionkontoret mener det er uklart hva som menes med undersøkelse av «*øvrige forhold*» av betydning for spørsmålet om varetekt kan gjennomføres utenfor fengsel med oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Som nevnt i høringen er det retten som tar stilling til om vilkårene er oppfylt, basert på informasjon og anbefalinger fra påtalemyndigheten og kriminalomsorgen. Kriminalomsorgen kan i noen saker ha kjennskap til den siktede og dennes atferd fra tidligere straffegjennomføring. Disse opplysningene kan ha betydning for rettens risikovurdering. Dersom kriminalomsorgen eksempelvis skal være forpliktet til å gi informasjon om den siktedes atferd under tidligere straffegjennomføring vil dette kreve flere ressurser, særlig sett hen til at arbeidet må gjennomføres på kort tid. Regionkontoret mener derfor at det er nødvendig at det blir gitt klare føringer for hvilke opplysninger kriminalomsorgen må innhente og opplyse retten om.

Videre er vi tvilende til om formålet med fengslingen blir ivaretatt dersom den siktede skal ha utganger til for eksempel skole, arbeid, behandling eller møte venner og bekjente i skoletiden. I høringsforslaget fremkommer det at regler for hvem som kan ledsage siktede i slike situasjoner foreslås fastsatt i forskrift. Regionkontoret viser til at det i dag er politiet som er ansvarlig for fremstilling av varetektsinnsatte i fengsel. Vi mener at politiet også må ha ansvaret for å ledsage siktede under utganger fra varetekt med oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Dersom kriminalomsorgen skal ledsage siktede i slike situasjoner, vil dette kreve flere ressurser hos oss. Det må også avklares hvilken rolle en ledsager skal ha i disse situasjonene, blant annet om ledsager skal følge den siktede under hele skoletiden/arbeidstiden/behandlingstiden, eller om ledsager kun eksempelvis skal følge siktede til og fra skolen.

I tillegg ber vi om en avklaring på rollefordelingen når det gjelder behovet for akutte utganger, som for eksempel helseformål. Dersom den siktede eksempelvis opplever et behov for akutt

helsehjelp, må det avklares om den siktede kan gjennomføre dette uten følge og om ledsager er forpliktet til å godkjenne utgangen på forhånd.

Vi ber om at det blir gitt klare føringer for hvilken etat som skal ha beslutningsmyndighet som følge av konsekvenser av brudd på oppholdspåbudet. Dersom kriminalomsorgen skal melde brudd til påtalemyndigheten, krever dette et godt samarbeid mellom etatene. Den prekære ressursituasjonen i kriminalomsorgen gjør at vi til enhver tid må vurdere hvilke saker som haster mest. Dersom kriminalomsorgen skal ha ansvaret for å melde brudd videre til påtalemyndigheten, krever dette flere ressurser. Disse ressursene må være tilgjengelige for å håndtere sakene som oppstår. Vi ønsker også en avklaring på om samboende er forpliktet til å melde brudd til kriminalomsorgen.

Pkt. 4.3 - Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff

Regionkontoret mener at elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff må reguleres av et eget regelverk, og ikke av straffegjennomføringsloven § 16a med tilhørende forskrift og retningslinjer.

Pkt. 6.4.1 – Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Vi vil bemerke at gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll vil medføre et behov for betydelige ressurser i kriminalomsorgen. Selv om det i utgangspunktet ikke vil være mange aktive saker, krever selve gjennomføringen av oppholdspåbudet et omfattende og krevende arbeid som oppstår akutt og der det er lite forutsigbarhet rundt den faktiske oppfølgingen i hver enkelt sak. Regionkontoret sitt syn er at dette vanskelig kan gjennomføres dersom vi ikke får økte midler til oppfølging og tilrettelegging.

Med hilsen

Ingunn Seim
ass. regiondirektør

Marielle Grimstad
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur

Vedlegg:

- Hørings svar fra Bergen fengsel av 8. desember 2022.
- Hørings svar fra Hordaland friomsorgskontor av 20. desember 2022.
- Hørings svar fra Møre og Romsdal friomsorgskontor av 3. januar 2023.

Kopi:

Alle enheter i region vest

Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202214437-27

Dato:
04.01.2023

REGION ØST - SVAR PÅ HØRING OM ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV.

Vi viser til brev fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) av 25. oktober 2022 med høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 13. oktober 2022. Høringsnotatet gjelder forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv., og knytter seg i all hovedsak til de strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Kriminalomsorgen region øst oversendte høringsnotatet til våre enheter i brev av 28. oktober 2022. Vi har mottatt svar fra Akershus friomsorgskontor, Oslo friomsorgskontor og Kriminalomsorgen Innlandet, avdeling samfunn Hamar. Uttalelsene fra enhetene er vedlagt, og må leses i sammenheng med regionkontorets høringssvar.

Vi viser for øvrig til høringssvar fra Kriminalomsorgen region øst av 2. oktober 2020. Høringssvaret gjaldt høring fra Justis- og beredskapsdepartementet av 1. september 2020, om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv. Inneværende høring er en videreføring av høringsbrevet fra høsten 2020. Dette høringssvaret må derfor leses i lys av vårt høringssvar fra oktober 2020.

Innledningsvis vil vi bemerke at vi er positive til at regelverket knyttet til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging revideres og at det rettslige rammeverket klargjøres. Vi er imidlertid enig med Oslo friomsorgskontor at de foreslåtte endringene i både dette og forrige høringsnotat utløser et stort behov for klargjøring av forholdene mellom ungdomsoppfølging, ungdomsstraff og samfunnsstraff – særlig dersom den nedre grensen, kravet til gjenopprettende prosess og vilkåret om alvorlig og gjentatt kriminalitet fjernes fra ungdomsstraffen som foreslått. Vi viser til friomsorgkontorets uttalelse om dette.

Slik vi forstår høringsnotatet og henvisning til FNs barnekonvensjon artikkel 40 nr. 3 bokstav er det et overordnet mål å øke bruken av alternative tiltak som innebærer at straffesaker mot barn kan avgjøres uten å gå til rettslige skritt («diversion»). Vi er usikker på om de foreslåtte endringene vil bidra til å oppnå dette målet og er tvert imot bekymret for at forslaget om å utvide

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Postboks 694

4302 Sandnes

Besøksadresse:
Solheimsgata 21, 2000
Lillestrøm

Telefon: 21 53 73 00
Telefaks:

Org.nr: 982 349 419

Saksbehandler:
Aina Moum

E-post: postmottak-
8100@kriminalomsorg.no

målgruppen for ungdomsstraff vil ha motsatt effekt, at det vil føre til en økning i saker som tas inn for domstolene for avgjørelse.

2. Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

2.4.2.2 Avgrensninger knyttet til lovbruddets art og alvorlighetsgrad

Departementet foreslår å utvide virkeområdet for ungdomsstraff som strafferettslig reaksjon overfor mindreårige, og samtidig fjerne domstolens adgang til å idømme betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging i medhold av straffeloven §§ 53 fjerde ledd, jf. 37 første ledd bokstav j, og § 37 første ledd, bokstav j.

Kriminalomsorgen region øst stiller seg positiv til at departementet ønsker å tydeliggjøre skillet mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Vi er samtidig uenige i at den beste måten å gjøre dette på, er å utvide området for ungdomsstraffen og samtidig fjerne domstolens mulighet til å idømme ungdomsoppfølging i medhold av straffeloven.

Forarbeidene til straffeloven viser at ungdomsstraff ble innført som en alternativ straffereaksjon for mindreårige mellom 15-17 år, som tidligere ble idømt ubetinget fengsel eller strenge samfunnsstraffer. Ungdomsoppfølging ble samtidig innført som en alternativ straff for de mindre alvorlige lovbruddene. Formålet var å sikre en sammenhengende kjede av individuelt tilpassede reaksjonsmuligheter overfor barn.

Statistikk fra Oslo Economics viser at ungdomsoppfølging utgjorde 31 % av alle saker i konfliktrådet for mindreårige i 2020. Ungdomsstraff utgjorde 4 % av det totale saksomfanget. En undersøkelse i Oslo tingrett, viser at retten i 2019 idømte betinget fengsel i 11 % av alle ungdomssaker, ubetinget fengsel i 19 % av tilfellene, samfunnsstraff i 35 % av tilfellene, ungdomsstraff i 9 % av tilfellene og ungdomsoppfølging i 7 % av tilfellene. De resterende ble enten frifunnet, ilagt forelegg eller havnet under bolken «annet».

Overnevnte statistikk viser at domstolene etter innføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i 2014, har anvendt et bredt spekter av straffereaksjoner overfor mindreårige. Ungdomsstraff utgjør en liten del av det totale saksomfanget, noe som synes å være i tråd med lovgivers intensjon, jf. overnevnte forarbeider. Samtidig ser vi at samfunnsstraff har blitt idømt i klart flest saker i Oslo tingrett.

Kriminalomsorgen region øst savner at grensen mellom ungdomsstraff og de øvrige strafferettslige reaksjonene som er mulig å anvende overfor mindreårige, tydeliggjøres og omtales i departementets høringsnotat. Dersom ungdomsstraff skal kunne anvendes overfor alle mindreårige lovbrøyttere med et oppfølgingsbehov, uten noen nedre grense for bruk av reaksjonen, vil virkeområdet for de andre straffereaksjonene bli innskrenket. Dette gjelder blant annet samfunnsstraff, som i dag blir anvendt overfor et stort antall mindreårige lovbrøyttere.

Kriminalomsorgen region øst er kritiske til at samfunnsstraffens virkeområde innskrenkes. Vi opplever at dette er et godt straffalternativ for mindreårige lovbrøyttere som har behov for oppfølging, men som ikke har begått alvorlige nok forhold til å idømmes ungdomsstraff. I og med at domstolene fastsetter timer, subsidiær fengselsstraff og gjennomføringstid i dommen er også denne straffereaksjonen klar og forutsigbar for den mindreårige lovbrøytteren å forholde seg til og forstå innholdet av.

I forlengelsen av dette er vi bekymret for at en utvidelse av ungdomsstraffens virkeområde, vil medføre at enkelte mindreårige lovbrøyttere vil bli idømt en strengere reaksjon enn nødvendig. Ungdomsstraff er i dag lagt opp til å være en streng reaksjon, med høy intensitet i

gjennomføringen, jf. Prop 135 L (2010-2011) side 115 og konfliktrådsloven. Slik vi forstår høringsnotatet, er det ikke fremmet forslag om å endre innholdet i straffegjennomføringen, selv om ungdomsstraff skal kunne anvendes overfor alle mindreårige lovbrøttere. Vi er bekymret for at ungdom som tidligere ville ha blitt idømt en mildere straffereaksjon som betinget fengsel eller samfunnsstraff, etter det nye lovforslaget vil bli idømt tyngre og mer inngripende ungdomsstraffer.

Vi ser videre betydelige rettssikkerhetsmessige utfordringer ved at fastsettelsen av innholdet, omfanget og intensiteten i straffen i sin helhet overlates til konfliktrådet innenfor den gjennomføringstiden som domstolen har fastsatt.

Departementet har lagt opp til at det straffbare forholdets alvorlighetsgrad skal gjenspeiles i gjennomføringstid og intensiteten i gjennomføringen, heller enn i valg av reaksjonsform. Det gis imidlertid ingen føringer for hvordan intensiteten i straffegjennomføringen skal vurderes i hver enkelt sak, og hvem som skal foreta denne vurderingen. Slik ungdomsstraffen er bygd opp i dag, er det opp til ungdomskoordinator i hver enkelt sak å fastsette innholdet i ungdomsplanen. Domfelte har på sin side ingen mulighet til å påklage de tiltak som blir oppført i ungdomsplanen. Det er etter vår oppfatning uheldig dersom straffens innhold og intensitet overlates til saksbehandlere i konfliktrådet, og ikke til domstolene i deres valg av straffereaksjon.

Departementet foreslår å ikke lovfeste noen nedre grense for bruk av reaksjonene. Samtidig understrekes det at reaksjonen som ilegges må stå i forhold til lovbruddet, og at det må være mulig for konfliktrådet å forestå en hensiktsmessig straffegjennomføring. Departementet viser videre til at både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging forutsetter oppfølging over en viss tid og foreslår at bør sette gjennomføringstiden for ungdomsstraff til minimum 120 dager når også ungdomsstraff skal kunne benyttes i alle saker som gjelder ungdom med et oppfølgingsbehov og som avgjøres av domstolen.

Vi mener det bør fremgå klarere og gis tydelige føringer på om det er det straffbare forholdets art og alvorlighet som skal være styrende for fastsettelse for lengden av straffen (her gjennomføringstiden), eller om det skal være ungdommens oppfølgingsbehov som skal være styrende.

Vi er av den oppfatning at det er det straffbare forholdets art og alvorlighet som bør være avgjørende for fastsettelsen av gjennomføringstiden, men dersom det er ungdommens oppfølgingsbehov som skal være avgjørende for lengden på gjennomføringstiden, vil vi bemerke at gjennomføringstid på 120 dager i begrenset grad gir rom for reelle endringstiltak.

Konsekvenser ved brudd på ungdomsstraffen

Ved at ungdomsstraffens virkeområde utvides, er det naturlig at vi også får en økning i antall bruddsaker etter straffeloven § 52 c første ledd, bokstav a. I motsetning til brudd på vilkår for ungdomsoppfølging, som er underlagt påtalemyndigheten, er brudd på ungdomsstraff kriminalomsorgens ansvar, jf. straffeloven § 52 c fjerde ledd. Lovendringen vil derfor medføre en økt arbeidsmengde og sakstifang for kriminalomsorgen. Dette er ikke berørt i høringsnotatet. Forberedelse og irtteføring av disse sakene for domstolen er ressurs- og tidkrevende og en økning i antall saker vil kreve tilførsel av juridiske årsverk ved regionkontorene.

Kriminalomsorgen region øst vil i den forbindelse også kommentere departementets forslag til ny § 52 c i straffeloven, slik den fremgår av høringsnotat av 1. desember 2020. Departementet har foreslått at domstolen ved brudd på vilkår for gjennomføring av ungdomsstraff, skal kunne velge om straffen skal omgjøres til ubetinget fengselsstraff, samfunnsstraff eller delvis betinget

fengsel. Dette skiller seg fra dagens praksis, hvor hovedregelen er at ungdomsstraffen skal omgjøres til den subsidiære fengselsstraffen som er fastsatt i medhold av straffeloven § 52 a.

Region øst mener det har lite for seg å fastsette en subsidiær fengselsstraff når ungdomsstraff idømmes, dersom retten uansett må foreta en ny vurdering av straffutmålingen når ungdomsstraffen skal omgjøres. Dette vil ikke bare svekke forutberegneligheten ved ungdomsstraffen som straffereaksjon overfor den mindreårige. Vi frykter også at en slik regel svekker domfeltes insentiv til å følge opp de vilkår og tiltak som gjelder under ungdomsstraffen.

Kriminalomsorgen region øst opplever det videre som noe problematisk at det overlates til kriminalomsorgen å vurdere hvilken straffereaksjon som skal foreslås/nedlegges påstand om ved omgjøring av ungdomsstraff etter straffeloven § 52 c første ledd, bokstav a. Dette er etter vår oppfatning en oppgave som bør ligge hos påtalemyndigheten, som har kompetanse innenfor straffutmåling. Dersom denne oppgaven skal ligge hos kriminalomsorgen vil det i hvert fall kreve at det gis tydelige føringer og signaler for hvordan disse vurderingene skal gjøres. Skal det for eksempel tas hensyn til de opprinnelige straffbare forholdene i disse vurderingene eller skal dette kun basere seg på hvordan straffegjennomføringen har forløpt, de brudd som har skjedd og hvilken straffereaksjon som synes passende?

Rettskraftshensyn taler etter vår vurdering med tyngde mot en løsning hvor det ved brudd skal fastsettes en ny straffereaksjon for et forhold som allerede er rettskraftig avgjort.

Dersom denne løsningen blir foreslått mener vi at likhetshensyn tilsier at det også bør åpnes opp for en slik løsning ved brudd på vilkår for samfunnsstraff, der domfelte er/var mindreårig på tidspunktet for bruddene. Vi viser til vårt høringssvar av 12. desember 2020 for en nærmere omtale av dette.

2.5 Særlig om samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet foreslår å fjerne vilkåret om samtykke i straffeloven § 52 a, og erstatte dette med en egnethetsvurdering.

Region øst støtter forslaget om å erstatte samtykkekravet med en egnethetsvurdering. Vi viser til vårt høringssvar av 12. desember 2020. Kriminalomsorgen region øst ser samtidig behovet for en klargjøring av forholdet mellom egnethetsvurderinger utarbeidet av KOG og personundersøkelser for mindreårige (PUM) utarbeidet av kriminalomsorgen.

PUM utarbeides av kriminalomsorgen etter pålegg fra påtalemyndigheten. Formålet med personundersøkelsen er å kartlegge siktedes bosituasjon, familiære forhold, ressurser, behov mv. I tilfeller hvor påtalemyndigheten vurderer å nedlegge påstand om ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, kan personundersøkelsen tilpasses til dette. Vi opplever at PUM er et godt verktøy for å gi siktede informasjon om aktuelle straffereaksjoner samtidig som påtalemyndigheten og domstolen gis et godt grunnlag for å vurdere riktig straffutmåling.

Uavhengig av hvordan den fremtidige egnethetsvurderingen blir utformet, mener region øst at et viktig fokus bør være siktedes motivasjon og evne til å gjennomføre en ungdomsstraff i henhold til lovens krav. Det er viktig at siktede gis grundig informasjon om hva en ungdomsstraff innebærer og hvilke krav som stilles. Dette har en side til det som er nevnt ovenfor angående innholdet i ungdomsstraffen.

Dersom departementet velger å beholde samtykkekravet foreslår vi at dette begrense til at den mindreårige må samtykke til ungdomsstraff ved idømmelse av reaksjonen (tilsvarende som ved

samfunnsstraff, jf. straffeloven § 48okstav c)), og at kravet til samtykke for å vedta endringer/fastsette vilkår under straffegjennomføringen fjernes, jf. konfliktrådsloven § 33.

2.6 Om adgangen til å kombinere ungdomsstraff og ungdomsoppfølging med andre vilkår
Departementet foreslår å fjerne både påtalemyndigheten og rettens adgang til å fastsette særvilkår etter straffeloven § 37 og at det ikke åpnes for å kombinere ungdomsstraff med slike vilkår.

Kriminalomsorgen region øst støtter dette forslaget.

Flere av vilkårene som er aktuelle å oppstille etter straffeloven § 37, kan i dag oppstilles av konfliktrådet i medhold av konfliktrådsloven § 25. En viktig forskjell er at konfliktrådet kan endre på innholdet i ungdomsplanen underveis i straffegjennomføringen, mens et vilkår fastsatt av domstolen bare kan oppheves eller endres ved kjennelse. Vilkår fastsatt etter straffeloven § 37 vil derfor, etter vår oppfatning, fjerne noe av fleksibiliteten som ofte er nødvendig ved gjennomføring av straff overfor mindreårige.

En praksis hvor både domstolen og konfliktrådet oppstiller vilkår ved straffegjennomføringen, kan også skape forvirring hos den domfelte. Dette gjelder både hvem som har ansvar for å følge opp de ulike vilkårene og hva som er konsekvensene av brudd.

2.6.2.3 Særlig om institusjonsplassering

Departementet foreslår å fjerne adgangen til å innta institusjonsopphold som en del av ungdomsplanen under gjennomføring av ungdomsstraff.

Kriminalomsorgen region øst mener det gir liten mening å innføre en straffart som skal tilpasses ungdommens oppfølgingsbehov, og samtidig stenge for innleggelse i institusjon dersom det er behov for det. Dette skiller seg også fra andre straffegjennomføringsformer som anvendes overfor mindreårige, som ubetinget fengsel og samfunnsstraff. Her er det adgang til å innta institusjonsopphold som en del av straffegjennomføringen.

Region øst har videre erfart at det kan være hensiktsmessig å innta institusjonsopphold som en del av ungdomsplanen til den domfelte. Dette gjelder blant annet tilfeller hvor domfelte har et rusproblem, og er i behov av innleggelse på en rusinstitusjon under straffegjennomføringen. Opphold på en rusinstitusjon er ikke alltid forenlig med vilkårene i domfeltes ungdomsplan, for eksempel skole og jobb. Dersom det ikke lar seg gjøre å endre ungdomsplanen i slike tilfeller, og innta rusbehandlingen som en del av straffegjennomføringen, risikerer den domfelte at straffen avbrytes eller går til brudd. Dette synes ikke å være i tråd med lovgivers ønske om å innføre en effektiv og rehabiliterende straffegjennomføringsform for mindreårige.

3. Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet foreslår å innføre en egen hjemmel for innhenting og deling av informasjon under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Kriminalomsorgen region øst ser at det kan være behov for en egen hjemmel for innhenting av opplysninger før og under gjennomføring av ungdomsstraff. Det samme gjelder etter vår oppfatning før og under gjennomføring av samfunnsstraff. Som vist tidligere blir en rekke mindreårige idømt samfunnsstraff hvert år, og de samme behovene for innhenting av informasjon gjør seg gjeldene i disse sakene.

Vi er av den oppfatning at kriminalomsorgen bør gis samme hjemmel til å innhente opplysninger i forbindelse med utarbeidelse av personundersøkelser for mindreårige (PUM), som KOG gis

ved utarbeidelse av egnethetsvurdering før ungdomsstraff. Vi viser for øvrig til punkt 2.5 om forholdet mellom PUM og egnethetsvurdering.

Hva gjelder det nærmere innholdet i hjemmelen for informasjonsinnhenting, antar kriminalomsorgen region øst at det er andre instanser som er bedre egnet til å uttale seg om dette enn oss. Vi observerer samtidig at forslaget til ny § 22 c i konfliktrådsloven er vidt, og i stor grad åpner for skjønn. Etter dagens praksis er det saksbehandler ved friomsorgskontorene og ungdomsordinator som har ansvaret for å innhente informasjon om tiltalte/domfelte før og under straffegjennomføringen. Vi mener det er behov for tydelige vilkår for innhenting av informasjon på tross av taushetsplikten, for å forhindre vilkårlighet og ulik praksis på de forskjellige konfliktrådene/friomsorgskontorene.

4. Elektronisk og digitale kontrolltiltak

4.2 Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Departementet foreslår å innføre en mulighet for retten til å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll i stedet for varetektsfengsling.

Vi støtter i utgangspunktet forslaget, men ser enkelte utfordringer med det, se nærmere om dette nedenfor. Vi støtter videre forslaget om at bestemmelsen inntas i straffeprosessloven § 184, for å tydeliggjøre at selve terskelen for varetektsfengsling ikke er endret.

4.2.5.2.3 Personkrets

Til departementets kommentarer om at dette vil kunne være aktuelt for siktede mellom 18 og 24 år, finner vi grunn til å bemerke at utfordringer knyttet til krevende boforhold, trangbodddhet, mindreårige barn og vanskelige hjemmeforhold også gjør seg gjeldene i stor grad i denne aldersgruppen.

4.2.5.2.4 Krav til samtykke og egnet oppholdssted

Vi støtter at det må innhentes samtykke og gis informasjon som foreslått. Vi er imidlertid bekymret for at samtykke fra samboende ikke vil være tilstrekkelig reelt, der det må innhentes raskt og i en presset situasjon for de involverte. Vi har erfaring med at nære familiemedlemmer opplever det som vanskelig å si nei til at domfelte kan få gjennomføre straffen i hjemmet, og antar at det vil være enda vanskeligere å få klargjort den reelle frivilligheten og gi tilstrekkelig informasjon om hva dette innebærer der samtykket må innhentes raskt i en situasjon som kan være både overraskende, alvorlig og akutt. Det kan skapes svært belastende situasjoner, både for samboende og mindreårige barn. Det er viktig at det legges til rette for at familiemedlemmer, herunder mindreårige barn blir tilstrekkelig hørt og informert og får tid til uttale seg og tenke seg om, slik at det ikke oppleves som at det er deres skyld at den siktede må i fengsel der forholdene ikke ligger til rette for varetekt i hjemmet.

Vi støtter ikke at det åpnes for en snever unntaksadgang der vedkommende er siktet for straffbare forhold mot en han/hun bor med. Vi foreslår derimot at det åpnes for å gjøre unntak fra kravet der siktede er under 18 år, fornærmede samtykker og det fremstår som sikkerhetsmessig ubetenkelig.

4.2.5.4. Gjennomføring av oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Det fremgår av forslaget at påtalemyndigheten raskt skal initiere et samarbeid med kriminalomsorgen, som foretar undersøkelser av bopel og øvrige forhold av betydning for spørsmålet om varetekt kan gjennomføres utenfor fengsel som oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Det er uklart for oss hva som ligger i «øvrige forhold av betydning». Vi vil her fremheve viktigheten av at forhold knyttet til sikkerheten både for fornærmede, eventuelle

samboere, samfunnet og ansatte som skal følge opp den varetektsfengslede i hjemmet bør undersøkes og forsøkes klargjøres i denne forbindelse og fremlegges for retten.

Vi vil videre fremheve at det er en vesentlig forskjell på en vurdering, gjennomføring og oppfølging av elektronisk kontroll som kriminalomsorgen i dag administrerer og oppfølging av varetektsfengslende med oppholdspåbud. Varetektsfengslingene kan skje i løpet av et svært kort tidsrom med lite tid til rådighet (særlig ved førstegangsfengslinger), det kan gjelde for personer som politi og påtalemyndigheten har lite kjennskap til/kunnskap om og det kan være utfordringer knyttet til rus, psykiske lidelser, vanskelige familieforhold, selvskading og selvmordsproblematikk, vold, utagering og lignende som det er lite informasjon om.

Det fremgår under punkt 4.2.5.2.1 at risikovurderingen i forbindelse med fengslingen foretas av retten. Vi finner i den forbindelse grunn til å bemerke viktigheten av at sikkerhetene til fornærmede, samboere/familiemedlemmer og ansatte som skal følge opp siktede, må inngå i en slik risikovurdering.

Vi mener videre at det er behov for ytterligere regulering av håndteringen av brudd eller andre alvorlige hendelser under perioden med oppholdspåbud. Det fremgår av forslaget at hvis siktede bryte oppholdspåbudet, eller begår nye straffbare handlinger under gjennomføringen, må kriminalomsorgen melde dette til påtalemyndigheten, som kan vurdere å begjære vedkommende innsatt i fengsel. Retten må på nytt ta stilling til om vilkårene for varetektsfengsling foreligger. Dette er en prosess som kan ta noe tid. Vi mener det må tas høyde for at det kan være behov for en umiddelbar reaksjon i disse sakene, f. eks der bruddene eller siktedes atferd er av en slik karakter at det utgjør en fare for sikkerheten og fremstår som akutt, f. eks at siktede fremstår sterkt ruset eller psykotisk og er truende/utagerende eller lignende. Tilsvarende dersom et oppstår en konfliktfylt situasjon i hjemme som gjør at samboende vil trekke samtykket sitt. I disse sakene må det vurderes om siktede kan overføres arrest/fengsel, i påvente av at retten tar stilling til om vedkommende skal overføres fengsel. Dette må det tas høyde for i regelverket.

Det er videre viktig å påpeke at kriminalomsorgens ansatte vil måtte få umiddelbar bistand fra politiet i saker som beskrevet ovenfor, og at det ikke kan påregnes eller forventes at kriminalomsorgens ansatte skal kunne håndtere slike situasjoner der dette oppstår ute i samfunnet. Vi finner grunn til å påpeke at det er politiet som har ansvar for blant annet fremstilling og oppfølging av varetektsinnsatte, og vi antar at tilsvarende prinsipp også vil gjelde der siktede gjennomfører varetekt i eget hjem. Dette må tydeliggjøres.

4.3.3.3 Ungdomsstraff i kombinasjon med rettighetstap

Departementet foreslår å innføre en adgang til å idømme ungdomsstraff i kombinasjon med omvendt voldsalarm. Forslaget bygger på at en stor andel av ungdomsstraffer blir avbrutt fordi domfelte begår nye straffbare forhold.

Region øst er usikre på om en omvendt voldsalarm vil bidra til å redusere antall bruddsaker i ungdomssakene. Det er vår erfaring at den største tilbakefallsrisikoen for mindreårige som gjennomfører ungdomsstraff, er et belastet kriminelt miljø og en vanskelig livssituasjon, ikke forholdet til den fornærmede.

Bruk av omvendt voldsalarm er et inngripende tiltak. Voldsalarmen skal sikre at et idømt oppholdsforbud eller kontaktforbud overholdes, og kan potensielt begrense domfeltes bevegelsesfrihet i stor grad. Region øst frykter at en idømt voldsalarm kan medføre uheldig isolering og en følelse av utenforskap hos den domfelte.

Vi anser det uansett som viktig at idømmelse av omvendt voldsalarm ikke går på bekostning av innholdet i ungdomsstraffen. Ungdom som gjennomfører ungdomsstraff har ofte vilkår om jobb, skole, fritidsaktiviteter, behandling, ruskontroller mv. Dersom den fornærmede i saken er på samme alder som domfelte, bor i samme område og/eller har kryssende omgangskrets, kan domfelte få problemer med å gjennomføre ungdomsstraffen og samtidig overholde oppholds- og/eller kontaktforbudet.

4.3.3.4 Elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff

Departementet foreslår å gi domstolen adgang til å fastsette vilkår om oppholdssted eller kontaktforbud etter konfliktrådsloven § 31 andre ledd, bokstav a og b, dersom domfelte begår brudd på vilkårene for ungdomsstraffen. Vilkåret skal kombineres med elektronisk kontroll.

Kriminalomsorgen region øst har erfart at domfelte sliter med å gjennomføre ungdomsstraff på grunn av tilknytning til et belastet miljø. En mulighet for å fastsette vilkår om elektronisk sporing kan være et godt tiltak for å forhindre at domfelte faller tilbake til et kriminelt miljø.

Kriminalomsorgen har fra tidligere erfaring med situasjonsbestemt sporing gjennom straffegjennomføring utenfor fengsel med vilkår om elektronisk kontroll (EK). Forskrift til straffegjennomføringsloven § 7-5 andre ledd, bokstav a, åpner for at kriminalomsorgen kan anvende situasjonsbestemt sporing overfor domfelte som har brutt vilkårene for EK. Tilbakemeldingen fra våre enheter er at slik sporing blir brukt i liten grad, og at det er begrenset hvor effektivt kontrolltiltaket er. For at kriminalomsorgen skal kunne spore domfelte, er vi avhengig av informasjon om at domfelte har brutt oppholds- eller kontaktforbudet. Først da kan kriminalomsorgen spore den domfelte.

Region øst mener det bør klargjøres hvem som har ansvar for å bringe saker til retten og begjære vilkår om oppholds- eller kontaktforbud med elektronisk kontroll.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser

Som påpekt tidligere i vårt høringssvar, vil departementets endringer medføre flere økonomiske konsekvenser for kriminalomsorgen som ikke er berørt i høringsnotatet.

Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll vil medføre et behov for betydelige ressurser i kriminalomsorgen, særlig fordi disse sakene vil kreve både rask og tett oppfølging.

Kriminalomsorgen er en obligatorisk deltaker ved gjennomføring av ungdomsstraff. En økning av antall ungdomsstraffer vil derfor medføre en økt arbeidsbelastning for friomsorgskontorene.

En økning i antall bruddsaker etter straffeloven § 52c første ledd, bokstav a, vil påvirke kriminalomsorgens regionale nivå. Som vist til ovenfor er forberedelse og iretteføring av disse sakene både tid- og ressurskrevende. Mange av disse sakene ankes videre til og behandles av lagmannsretten, og en økning i disse sakene vil kreve ressurstilførsel til juridiske saksbehandlere ved regionalt nivå. Vi finner her grunn til å fremheve at det

Kriminalomsorgen har ikke på noe tidspunkt blitt tilført ekstra ressurser som følge innføringen av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, og den påfølgende økningen i andelen rekvisisjoner av personundersøkelser for mindreårige. Både lokalt og regionalt nivå har i dag utfordringer med å få saksbehandlet disse sakene innen rimelig tid, og det er helt nødvendig at en ytterligere økning i oppgaver kompenseres.

Med hilsen

Brit Kari Kirkeeide
assisterende regiondirektør

Aina Moum
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region sørvest –
regionkontor Tore Tøsse Notøy

Deres ref:

Vår ref:
202214437-16

Dato:
13.12.2022

SVAR FRA AGDER FRIOMSORGSKONTOR - REGION SØRVEST - HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV., STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER OG TVANGSMIDLER FOR UNGDOM

Agder friomsorgskontor viser til brev fra Region sørvest datert 01.11.2022 samt oppdatert brev datert 02.11.2022 og brev fra KDI datert 25.10.2022 vedrørende forslag til endringer i bla. Konflikttrådsloven.

Utkastet er gjennomgått og vi finner i stor grad grunn for å stille oss bak forslagene til endringer i lovverket. Vi har likevel valgt å oppsummere hvert hovedkapittel i høringen i denne besvarelsen:

Vedr.kapittel 2; Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Pkt. 2.4.2.2.2: Agder friomsorgskontor stiller seg bak departementenes forslag om en forenkling av rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Et tydeligere skille mellom straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, vil etter vårt syn kunne sikre en mer treffsikker straffereaksjon for den enkelte ungdom, raskere reaksjon på den straffbare handlingen, og større forutberegnelighet på den måten at loven er lik for alle.

Videre harmonerer lovendringene i større grad med FNs barnekonvensjon som oppstiller rettsregler det forventes at norsk rett samsvarer med, jf. 2.1

Rapporten «Analyse av U18-saker avsagt i Oslo tingrett i 2021» viste også at det er behov for større bevissthet hos dommerkorpset om de ulike straffereaksjonene for ungdom, og hvor skillet går mellom de enkelte reaksjonstypene. Ved å innføre departementets forslag om en forenkling av det rettslige rammeverket, vil forslaget innebære at domstolene kun må ta stilling til en straffereaksjon (ungdomsstraff). Dette vil sikre en mer ensartet praksis og raskere behandling (og påfølgende iverksettelse av straff).

I de mindre alvorlige sakene, kan det være flere grunner som taler for at saken ikke trenger/bør gå via retten (lovbruddets art og alvorlighet, saksbehandlingstid, psykososiale hensyn, utvikling og endring i livssituasjon hos den enkelte ungdom). Etter vårt syn, er det da riktig at saken skal

Kriminalomsorgen region sørvest

kunne avgjøres av påtalemyndigheten, og direkteoverføres til konfliktrådsbehandling. Lovbruddets art og alvorlighet, ungdommens alder og modenhet og allmennpreventive hensyn, bør være momenter som ligger til grunn i påtalemyndighetens skjønnsmessige vurdering av om det skal reises tiltale mot ungdommen eller om saken skal overføres til konfliktråd og ungdomsoppfølging.

Pkt. 2.4.2.3: Agder friomsorgskontor stiller seg bak forslaget til endringene i overføringshjemlene til konfliktrådet, og begrunner dette med at endringen er i tråd med forslaget om forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Videre fremstår overføringsgrunnlagene som oversiktlige, lett å forstå og anvende, samt at en reduksjon i valgmuligheter kan være med på å sikre en mer ensartet praksis ved påtalemyndigheten og domstolene. (jf. også funnene i rapporten «Analyse av U18-saker avsagt i Oslo tingrett i 2021» om behovet for større bevissthet hos dommerkorpset om de ulike straffereaksjonene for ungdom).

Pkt. 2.5.2: Om departementets forslag til endringer knyttet til egnethetsvurdering i stedet for samtykkekrav for ungdomsstraff.

Denne endringen er i tråd med tidligere foreslåtte endringer om forenkling av det rettslige rammeverket og et tydeligere skille mellom ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.

Agder friomsorgskontor er til dels enig i forslaget om å erstatte samtykkekravet til ungdomsstraff med en egnethetsvurdering. Vi stiller oss undrende til at samtykkekravet til bla å gjennomføre gjenopprettende prosess, som er selve fundamentet for konfliktrådsbehandling, skal erstattes med kun en egnethetsvurdering. Hvorfor skal Konfliktrådet eie denne straffegjennomføringen dersom dette samtykkekravet tas bort?

Agder friomsorgskontor ønsker å trekke frem tidligere innsendt høringsvar i 2020 knyttet til samme endringsforslag:

«(...) Agder friomsorgskontor er videre usikre på hvilken funksjon en såkalt «egnethetsvurdering» skal ha i saksforberedelsen kontra nåværende personundersøkelse for mindreårige, og hvorvidt en egnethetsvurdering skal erstatte personundersøkelse, eller komme som et tillegg til denne. I denne forbindelse bør det, etter vårt syn, avklares hvem som skal skrive de ulike dokumentene. Det bør også vurderes hvorvidt en ytterligere kartlegging i form av egnethetsvurdering vil kunne få konsekvens for tidsbruken i forkant av rettssak.

Friomsorgskontoret anbefaler at egnethetsvurdering legges inn som et moment i allerede eksisterende personundersøkelse, samt at et forslag til tiltak i ungdomsplanens første fase også skisseres i personundersøkelsen, på samme måte som personundersøkelser for narkotikaprogram med domstolskontroll er organisert per i dag.

Videre anbefales det at både personundersøkelse og straffegjennomføring legges til en etat, enten konfliktrådet eller kriminalomsorgen. Det er etter vårt syn uhensiktsmessig at kriminalomsorgen skal vurdere egnethet, motivasjon mv. for en straffereaksjon som konfliktrådet skal gjennomføre, og hvor konfliktrådet sitter med kompetansen og erfaringen»

Agder friomsorgskontor ønsker å trekke frem at det å samle all straffegjennomføring under en etat vil kunne gjøre hele den forberedende prosessen og påfølgende straffegjennomføring mer forutsigbar for ungdommen, da den kun trenger å forholde seg til den etaten som har ansvar for straffegjennomføringen.

Pkt. 2.6.2.2: Agder friomsorgskontor er enig med departementets forslag om å redusere enkelte overføringsgrunnlag og også innskrenker i hvem (domstol/påtalemyndighet) som kan idømme straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Videre er vi enige i forslaget

om å fjerne påtamyndigheten og rettens adgang til å kombinere ungdomsoppfølging med særvilkår etter straffelovens § 37, og videre at det ikke åpnes for å kombinere ungdomsstraff med slike vilkår.

Det vises også til at dersom Konfliktrådet skal ha ansvar for å følge opp straffegjennomføringen, bør også eventuelle særvilkår settes av dem, og hjemles i lov om konfliktrådsbehandling, og f.eks. nærmere bestemt konfliktrådsloven § 25 som inneholder en oppregning av tiltak og vilkår som kan inngå i en ungdomsplan, dersom dette anses som nødvendig i den enkelte sak.

Vedr.kapittel 3; Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Pkt. 3.3.4.3: Agder fromsorgskontor stiller seg bak departementets forslag om å fjerne samtykkekravet til informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, til en rett til å dele. Etter vårt syn vil en rett til informasjonsdeling bidra til mer koordinert og effektivt samarbeid omkring den enkelte ungdom som skal gjennomføre ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging.

Videre er Agder fromsorgskontor enig med departementets forslag om å nedfelle et slikt hjemmelsgrunnlag i lov om konfliktrådsbehandling.

Agder fromsorgskontor vil også fremheve at vi er enige i departementets forslag om at informasjonsdeling ikke bør knyttes til den enkelte deltaker i koordineringsgruppen, men på et etatsnivå. På denne måten kan vi sikre at informasjon likevel kan deles, selv om den enkelte etat må sende en «vara».

Agder fromsorgskontor ønsker å være tilbakeholdne med å gi uttrykk for hvilke organer som bør være deltakere i en koordineringsgruppe. Det vises til at konfliktrådene er etaten som har ansvar for straffegjennomføringene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og etter vårt syn vil det derfor også være naturlig at konfliktrådet er etaten som utformer en opplisting av hvilke organer som bør være deltakere i koordineringsgruppene.

Vedr.kapittel 4; Elektroniske og digitale kontrolltiltak.

Pkt 4.2.1: Agder fromsorgskontor har ikke kompetanse til å kunne mene noe om hvorvidt gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll bør inngå i Straffeprosessloven § 184 eller § 188.

Pkt 4.2.5.2.4 avsnitt 8: Departementet foreslår en snever åpning for å kunne benytte oppholdspåbud med EK også i tilfeller der fornærmede bor i samme husstand som siktede, der det foreligger tungtveiende grunner. Agder fromsorgskontor stiller seg bak departementets forslag til at dette kun kan vurderes i tilfeller som ikke omhandler at siktede skal i varetekt for trusler, vold eller seksuallovbrudd mot fornærmede i egen husstand. En snever anvendelse av regelen vil være nødvendig for å sikre hensynet til fornærmede.

Pkt 4.2.5.3.1 vedrørende bruk av GPS-teknologi. Agder fromsorgskontor støtter departementets forslag om å kunne kombinere GPS- og RF-teknologi. Departementet ønsker innspill på om det kan tenkes tilfeller hvor mindre restriktiv sporing kan ivareta formålene med vareteksfengsling. Agder fromsorgskontor kan ikke se andre tilfeller dersom sporingsteknologien kun anvendes ved utganger eller brudd på vilkår om oppholdssted.

Pkt 4.3.3.4 vedrørende departementets forslag om også å gi domstolen hjemmel til å ilegge vilkår som nevnt i konfliktrådsloven §31 stiller Agder fromsorgskontor seg bak dette. Det er også hensiktsmessig at det er Kriminalomsorgen som iverksetter og følger opp den elektroniske

kontrollen. Vi ønsker samtidig å påpeke også her at det trolig burde vært Kriminalomsorgen som burde hatt hele ansvaret for både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging til fordel for Konfliktrådet. Dette gjelder særlig dersom Kriminalomsorgen skal håndtere den elektroniske kontrollen ved brudd på ungdomsstraffen.

Vedr.kapittel 5; Øvrige endringer i konfliktrådsloven.

Ingen innspill.

Med hilsen,

Kjersti Simonsen
Fung.ass.friomsorgsleder

Ragnhild Fleten Jacobsen
Ungdomsansvarlig

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region øst - regionkontor Aina Moum

U.off § 13 offl.jfr fv §
13 nr 1

Deres ref:

Vår ref:
2022/14437-23/008

Dato:
12.12.2022

AKERSHUS FRIOMSORGSKONTOR - SVAR PÅ HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN MV.

Viser til brev fra regionen datert 28.10.2022 der det bes om innspill til overnevnte høring. Akershus friomsorgskontor har valgt å ta utgangspunkt i det som vil påvirke vårt arbeid med ungdom.

Kapittel 2. Endringer av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Vi er i utgangspunktet positive til en forenkling av rammeverket, da det tidvis ser ut som om det kan være noe tilfeldig hvorvidt ungdom idømmes ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging som vilkår for en betinget dom. For Akershus friomsorgskontor sin del vil denne endringen føre til merarbeid (dette er også tatt med under innspill på kapittel 6), da det erfaringsmessig er avsagt en betydelig andel dommer med ungdomsoppfølging som vilkår for betinget fengsel.

Når det dreier seg om å fjerne kravet for samtykke til ungdomsstraff og erstatte dette med en egnethetsvurdering stiller Akershus friomsorgskontor seg positive til dette. Vi vil dog poengtere viktigheten av at ungdom og verger blir informert og hørt, noe også personundersøkelse for mindreårige kan bidra til. Det anses også som positivt at man her skiller mellom ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, gitt at da ungdomsoppfølging kun skal kunne ilegges av påtalemyndigheten.

Det skrives at det er uheldig at tiltalte kan legge føringer for reaksjonsvalg, og det er flere eksempler hvor ungdom kun har samtykket til ungdomsoppfølging og ikke ungdomsstraff. Bør man også gjøre noe med samtykkekravet til samfunnsstraff slik at ungdom også kan dømmes til dette hvor det er best egnet, eksempelvis hvor det ikke er behov for tverrfaglig oppfølging over tid? Det er mulig at dette er noe arbeidsgruppen som arbeider med forslag til særregler for ungdom som gjennomfører samfunnsstraff også drøfter, men for å se hen til arbeidet med unge i kriminalomsorgen mener vi det er viktig at det også blir belyst her.

Det anses positivt at man endrer politiregisterloven både for ungdomsstraff og samfunnsstraff for ungdom og at dette da likestilles for unge domfelte.

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Stortorget 11
2000 Lillestrøm

Telefon: 40 43 49 40
Telefaks:
Org.nr: 974886537

Saksbehandler:
Janne Bergersen Frydenlund
E-post: postmottak-
9210@kriminalomsorg.no

Kapittel 3. Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Det er etter vår vurdering en forutsetning for å få til en god egnethetsvurdering, at relevante instanser kan dele taushetsbelagt informasjon. På samme måte er det også nødvendig for forberedelse og gjennomføring av ungdomsoppfølging/ungdomsstraff at slik informasjon deles. Det er allikevel viktig å understreke at ungdom og verger skal informeres og bli hørt, slik at det ikke oppleves at ulike instanser snakker om uten å snakke med den det gjelder.

Kapittel 4. Elektroniske og digitale kontrolltiltak

Det bemerkes at gjennomføring av varetekt med elektronisk kontroll i denne høringen er utvidet til å gjelde unge, noe som også samsvarer med Kriminalomsorgens satsning overfor de mellom 15 og 24 år. Akershus friomsorgskontor imøteser en slik ordning og anser det som et hensiktsmessig alternativ til å være varetektsfengslet i anstalt. Vi er likhet med departementet enig i at for å ivareta formålet med varetektsfengslingen bør kontrollen være basert på en kombinasjon av radiofrekvens (RF) og sporingsteknologi (GPS). I høringen fra 2020 ble det uttalt fra Kriminalomsorgsdirektoratet at det antakelig vil gjelde få tilfeller hvor dette vil være aktuelt. Vi tenker likevel det er verdt å bemerke at personer i denne målgruppen som er varetektsfengslet trolig vil kreve en god del mer oppfølging enn en «tradisjonell» domssoner, slik at ressursbruken kan bli større enn man i utgangspunktet ser for seg. Det å kunne bo hjemme, fortsette jobb/skolegang/aktivitet, og opprettholde kontakt med familie, samtidig som man ivaretar formålet med varetektsfengsling, har vi tro på at er en god og fremtidsrettet løsning for unge sårbare mennesker.

Det anses også at bruk av elektronisk kontroll ved brudd på ungdomsstraffer og rettighetstap kan være gode virkemidler og Akershus friomsorgskontor støtter vurderingen i at dette skal besluttes av domstolen og administreres av kriminalomsorgen som har denne kompetansen og utstyr.

Kapittel 6 - Økonomiske og administrative konsekvenser

Under pkt. 6.2 er det ikke belyst økonomiske og administrative konsekvenser for friomsorgen, noe vi mener må presiseres. Øst pd har en betydelig andel ungdom som er idømt betinget dom med vilkår om ungdomsoppfølging. Dette er saker hvor friomsorgen i hovedsak ikke deltar i straffegjennomføringen. Det forventes derfor en økning av ungdomsstraffer i Akershus friomsorgskontor sitt virkeområde, noe som vil medføre økt ressursbruk for friomsorgskontoret ved deltakelse i flere straffegjennomføringer, både i ungdomsstormøtet men også som tiltak i ungdomsplanen. Ved brudd på straffegjennomføringen går disse til regionen og ikke i retur til påtale, som er gjeldende praksis ved brudd på ungdomsoppfølging som vilkår for betinget dom, noe som kan medføre flere saker.

Med hilsen

Morten Solberg Møller
friomsorgsleder

Janne B. Frydenlund
seniorrådgiver/ungdomsansvarlig

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region vest - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
202214437-20

Dato:
08.12.2022

BERGEN FENGSEL - SVAR PÅ HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN M.M

Bergen fengsel viser til brev fra Kriminalomsorgen region vest av 2. november 2022 vedlagt høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet med forslag om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven m.m. Frist for å komme med innspill til høringen er 20. desember 2022.

Bergen fengsel finner det positivt at bruk av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll er foreslått utvidet til personer over 18 år. Varetekt kan for mange innebære negative konsekvenser grunnet helseproblematikk og eventuell isolasjon. Vi stiller oss imidlertid tvilende til om denne formen for varetektsfengsling vil kunne ivareta fengslingsformålet bevisforspillelsesfare, all den tid siktede sannsynligvis vil ha tilgang til telefon, internett og andre kommunikasjonsmidler. Vår oppfatning er at slik varetektsfengsling i størst grad vil ivareta unndragelses- og gjentakelsfare.

Grunnet likhetene til straffegjennomføringsloven § 16a om straffegjennomføring med elektronisk kontroll, kan det tenkes at noen siktede har en forventning om at de også innfrir kravene for slik straffegjennomføring dersom de senere skulle bli idømt en ubetinget fengselsstraff. Vi mener det derfor bør gjøres klart slik form for varetektsfengsling ikke er ensbetydende med at man automatisk oppfyller vilkårene for straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Vi viser til begrensningene i lovbruddskategori, straffehistorikk og krav til egnet bolig og sysselsetting.

Bergen fengsel har ingen øvrige innspill til høringen.

Med hilsen

Harald Åsaune
fengselsleder

Camilla Kvamsdal
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region Vest

Kriminalomsorgen region sør - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
202214437-22

Dato:
13.12.2022

BUSKERUD OVERGANGSBOLIG OG FRIOMSORGSKONTOR - SVAR PÅ HØRING OM ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV - STRAFFERETTLIGE REAKSJONER OG TVANGSMIDLER FOR UNGDOM

Vi viser til brev fra Kriminalomsorgen region sør av 31.10.2022 vedlagt brev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 13.10.2022 med høring om forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv – strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom. Høringen har vært sendt ut til alle ansatte ved Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor som har hatt anledning til å komme med innspill.

Vi vil innledningsvis bemerke at vi syns høringsnotatet er grundig utarbeidet og i hovedsak synes ha gode og gjennomarbeidede forslag. Det er et svært omfattende høringsnotat og vi har grunnet personalressurssituasjonen hos enheten dessverre ikke hatt tid og mulighet til å gå så grundig inn i alle områder av høringsnotatet som vi skulle ønske. Nedenfor følger de innspill vi har.

Til kapittel 2 Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor støtter departementets forslag om å forenkle det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging og da forslaget gir et tydeligere skille mellom ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Vi er videre av den oppfatning av forslaget vil kunne bidra til å sikre en mer enhetlig praksis og mer riktig bruk av henholdsvis ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Til punkt 2.4 De rettslige rammene for overføring av straffesaker til konfliktrådet

Vi anser forslaget om at det for domstolen ikke lenger vil være flere ungdomsreaksjoner å velge mellom, kun ungdomsstraff, som positivt. Videre vil det slik vi ser det også være positivt at ungdomsoppfølging ilegges av påtalemyndigheten, da reaksjonen og oppfølging av den enkelte ungdom kan settes i gang raskere enn der saken må for domstolen. Vi savner imidlertid i høringsnotatet en klargjøring av skillet mellom anvendelsesområdet for ungdomsstraff og samfunnsstraff. Vår erfaring er at unge under 18 år i en del tilfeller kan profitere på å

Kriminalomsorgen region sør

gjennomføre en samfunnsstraff som tilpasses ungdommen, i stedet for en ungdomsstraff. Vi viser i denne forbindelse til kriminalomsorgens satsningsområde på mindreårige domfelte, herunder tiltakene i kriminalomsorgens fagstrategi for unge.

Buskerud overgangsbolig og fromsorgskontor støtter også departementets forslag å fjerne adgangen til å overføre saker til *mekling i konfliktrådet* eller *oppfølging i konfliktrådet* som særvilkår for betinget bot eller betinget forelegg. Slik vi ser det er det juridiske rammeverket rundt overføringshjemler til konfliktrådet per i dag for komplekst, og det er vanskelig å holde oversikt over de ulike mulighetene for både ansatte i justissektoren, men ikke minst for ungdommene og deres verger.

Til punkt 2.5 Særlig om samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet foreslår å fjerne kravet for samtykke til ungdomsstraff, slik at ungdommen ikke lenger har en form for «vetorett» ved straffeutmålingen. Departementet foreslår at det i stedet skal være et *vilkår at saken er egnet* for at domstolene skal kunne idømte ungdomsstraff. Vi støtter dette forslaget, men mener det bør komme tydeligere fram hva en egnethetsvurdering innebærer og hvorvidt denne egnethetsvurderingen gjennomføres i forbindelse med PUM. Slik vi ser det vil det være naturlig at departementet samtidig vurderer hvorvidt samtykket til samfunnsstraff også bør fjernes, med samme begrunnelse.

Til punkt 2.8 Anmerkninger på politiattest

Vi støtter at regelverket i politiregisterloven endres slik ungdomsoppfølging ikke lenger skal anmerkes på verken ordinære eller uttømmende politiattester. Vi støtter videre at reglene for når lovbrudd begått av person under 18 år skal anmerkes på politiattest harmoniseres når det gjelder ungdomsstraff og samfunnsstraff. Dette innebærer at varigheten av den subsidiære fengselsstraffen ved ungdomsstraff blir avgjørende for perioden reaksjonen skal vises på en ordinær politiattest.

Til kapittel 3 Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Buskerud overgangsbolig og fromsorgskontor opplever at også punktet om informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er grundig utarbeidet og vurdert, og at hensynet til barnets beste er godt vektlagt. Vi støtter en lovregulering som vil kunne bidra til å sikre en mer effektiv informasjonsdeling og raskere iverksettelse av ungdomsreaksjonene, samtidig som viktigheten av å ivareta den enkelte ungdom må vektlegges.

Til kapittel 4 Elektroniske og digitale kontrolltiltak

Vi er svært positive til en utvidelse av anvendelsesområdet for bruk av elektroniske og digitale kontrolltiltak. Vi håper at gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll og elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff vil medføre at anvendelsesområdet for elektronisk kontroll vil kunne utvides ytterligere framover, f.eks. ved dom på forvaring.

Til punkt 4.2 Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Vi støtter at det innføres en mulighet for retten til å ilegge oppholdspåbud med elektronisk kontroll i stedet for varetektsfengsling. Vi er i likhet med departementet enig i at for å ivareta formålet med varetektsfengslingen bør kontrollen være basert på en kombinasjon av radiofrekvens (RF) og sporingsteknologi (GPS). Det forutsettes at det gis klare føringer på hvordan brudd på de ulike vilkårene for gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll skal håndteres. Vi viser for øvrig til Vestfold fromsorgskontors utfyllende innspill til dette punktet.

Til punkt 4.3 Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff

Vi støtter departementets forslag om at domstolen gis hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap, på lik linje som det er anledning til å gjøre i kombinasjon med samfunnsstraff.

Vi støtter videre departementets forslag om at domstolen ved brudd på vilkår for ungdomsstraff kan ilegge nye vilkår om oppholds- og kontaktforbud med elektronisk kontroll. Slik vi vurderer det vil det være naturlig at departementet samtidig vurderer om tilsvarende bør kunne innføres som en mulighet ved brudd på samfunnsstraff. Det vil gi bedre harmoni av konsekvenser ved brudd og vil trolig føre til mindre bruk av fengsel for unge som begår brudd på samfunnsstraffen.

Til kapittel 6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Vi ser at det er nevnt at noen forslag vil kunne medføre økt ressursbehov i enkelte deler av straffesaksjeden, og at forslag som har betydelige økonomiske konsekvenser ikke vil tre i kraft før det er budsjettmessig dekning for tiltakene. Det er ikke presisert at flere av endringene vil føre til økt ressursbehov i kriminalomsorgen, men vi håper at det tas høyde for behovet for økte ressurser slik at gode forslag faktisk kan tre ikraft så snart det vurderes som hensiktsmessig.

Med hilsen

Karin Aaland
enhetsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region vest - regionkontor

**U.off § 13 offl.jfr fvl
§ 13 nr 1**

Deres ref:

Vår ref:
202214437-26

Dato:
20.12.2022

HORDALAND FRIOMSORGSKONTOR - SVAR PÅ HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN M.M

Vi viser til brev fra region vest datert 02.11.22, vedrørende høring fra Justis- og beredskapsdepartementet om forslag om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven m.m. Det er bedt om at merknader oversendes til regionalt nivå innen 20.12.22.

Hordaland friomsorgskontor har lest forslagene til departementet, og vi stiller oss i all hovedsak bak de vurderingene som det er gjort rede for i høringen. De forslag som legges frem her fremstår både oversiktlig og tydelig, og godt gjort rede for.

I det følgende er Hordaland friomsorgskontor sine merknader til høringen inndelt i følgende hovedpunkter:

- Bedre informasjonsflyt mellom aktører.
- Forslag om å forenkle det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomssoppfølging.
- Gi hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap.
- Fastsette tilleggsvilkår om elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak ved brudd under gjennomføring av ungdomsstraff.
- Åpne for gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud ned elektronisk kontroll for alle aldersgrupper.

Kriminalomsorgen region vest

Postadresse:
Dokumentsen-
ter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Allehelgensgt. 2, 5 etasje
5016 Bergen

Telefon: 55 36 49 30
Telefaks: 55 36 49 50
Org.nr: 911830868

Saksbehandler:
Julie Lie

I. Bedre informasjonsflyten mellom aktørene

Det fremgår under punkt 3 at departementet foreslår en endring som omhandler informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, fordi man antar at en lovregulering vil bidra til å sikre en mer effektiv informasjonsdeling og raskere iverksettelse av ungdomsreaksjonene. Departementet mener videre at det er behov for å lovregulere adgangen til informasjonsdeling ved ungdomsreaksjonene, da det juridisk sett ikke er tilstrekkelig å forholde seg til et gitt samtykke.

Hordaland friomsorgskontor ser at det i mange saker vil være en fordel for ungdommen at det kan åpnes opp for en bedre informasjonsflyt, og at dette kan bidra til å øke mulighetene for å kunne sikre gode tiltak og oppfølging av ungdommen. Videre er det positivt om dette kan redusere tiden det tar å iverksette hensiktsmessige tiltak. Slik vi vurderer det vil dette være i henhold til barnets/ungdommens beste. Vi deler likevel mange av de ulike høringsinstansenes tidligere tilbakemeldinger om at det i utgangspunktet bør ligge et samtykke fra de involverte parter til informasjonsdeling, og at man må jobbe for å motivere ungdommen til å gi et slikt samtykke, og at det skal tas hensyn til at de i sin sak har rett til å bli hørt og få tilstrekkelig informasjon. Dette ettersom denne gruppen erfaringsmessig oftere er sårbare, har hatt belastende erfaringer i livet og generelt sett har hatt mye omgang med ulike instanser. Det vil derfor kunne være mange sensitive opplysninger som kan deles fra de ulike instanser, men som nødvendigvis ikke bør deles fordi dette kan oppleves svært inngripende for den enkelte ungdom. Det vurderes derfor at det ved en endring hvor det åpnes opp for større muligheter for å dele informasjon uten samtykke, vil være viktig at det redegjøres for *hvilke* opplysninger som er tiltenkt at *kan* deles, og at de opplysninger som er tenkt at skal kunne deles, er knyttet til den aktuelle saken og ha som mål å kunne sikre rett tiltak, oppfølging og bistand for ungdommen. Hordaland friomsorgskontor ser at dette kan være utfordrende, da hvilke opplysninger som er nødvendig å dele kan variere fra sak til sak, og vil i noen saker kreve en skjønnsmessig vurdering. Dette fremgår også under departementets argumenter under punktet «barnets beste». Som det fremgår i høringen under punkt 3.3.4.3. kan det være hensiktsmessig at adgang til informasjonsdeling bør ligge på etatsnivå, og ikke i den enkelte deltaker i koordineringsgruppen.

II. Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Under punkt 2.4.2 foreslår departementet å redusere virkeområdet for ungdomsoppfølging, slik at dette blir en reaksjonsform som kun skal kunne ilegges av påtalemyndigheten. Slik Hordaland friomsorgskontor forstår det, er det foreslått at domstolene ikke skal kunne idømme ungdomsoppfølging, slik at dette straffalternativet ikke lenger er tilgjengelig ved domfellelse i retten.

I de sakene hvor det er begått lovbrudd der det på grunn av alvorlighetsgraden av siktelsen automatisk blir rettsak, kan man i dag vurdere å gi en ungdomsoppfølging i øvre grense (ungdomsstraffens nedre grense), og på den måten foreta en skjønnsmessig vurdering med tanke på ungdommens situasjon, behov eller hva som regnes som hensiktsmessig i et videre kriminalitetsforebyggende arbeid. Dette vurderes å være i tråd med FNs barnekonvensjon artikkel 37 b og c, hvor fremgår at:

«blant annet at pågripelse, frihetsberøvelse eller fengsling av barn bare skal benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom, samt at

barn som er berøvet friheten, skal behandles med menneskelighet og med respekt for barnets iboende verdighet og på en måte som tar hensyn til barnets behov».

Ved en slik endring som departementet foreslår vil domstolene kun ha mulighet til å idømme ungdomsstraff. Forskjell på konsekvensene for brudd er store når en sammenligner ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, da brudd i en ungdomsstraff vil kunne medføre omgjøring til subsidiær fengselsstraff. Brudd ved en ungdomsoppfølging resulterer ikke i omgjøring til fengsel. Hordaland friomsorgskontor opplever at noen ungdommer trenger tid og må «feile» noen ganger før de er mottakelig og motivert for endringsarbeid. Hordaland friomsorgskontor er bekymret for at en slik endring som departementet foreslår, kan medføre at de som tidligere ble dømt i øvre grense til en ungdomsoppfølging, nå kun kan idømmes en ungdomsstraff, og at dette igjen vil kunne resultere i at flere ungdommer risikerer fengselsstraff.

Mange av de ungdommene som begår lovbrudd har ofte hatt og har belastende livssituasjoner, og er således en sårbar gruppe. Hordaland friomsorgskontor deler derfor departementets vurdering om at det bør være en skjønnsmessig avgrensning av virkeområdet for bestemmelsene, hvor lovbruddets art og grovhet, ungdommens alder, konkrete behov og risikonivå vil være relevante momenter, jf. Prop. 135 L (2010–2011) for å vurdere den øvre og nedre grense for både ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Dette for å sikre en fleksibilitet, hvor en også kan ta hensyn til barnets beste og behov i den enkelte sak, og hva som er mest hensiktsmessig med tanke på «reintegrering» i samfunnet og endringsarbeid (Artikkel 40 i FN's barnekonvensjon). Dette vil også gjøre seg gjeldende ved valg av de to ulike straffalternativene, der det taler for å velge mildes form for straff sett hen til hva som er hensiktsmessig for ungdommen og det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Under punkt 2.5 foreslår departementet at det kan være grunn til å skille mellom de to ungdomsreaksjonene, når det gjelder krav til samtykke. Som nevnt forstår departementet barnekomitéens anbefalinger om et samtykkekrav først og fremst som et uttrykk for at ungdommens frivillighet må sikres. Videre mener departementet at barnekomitéens anbefalinger om et samtykkekrav for alternative tiltak har mindre vekt når det er tale om en reaksjonsform som forutsetter ordinær domstolsbehandling, med den kontradiktoriske prosessen dette innebærer. Hordaland friomsorgskontor deler vurderingen at det vil være viktig at ungdommen samtykker til ungdomsoppfølging, da dette er en straffereaksjon som kan ilegges utenfor retten, hvor skyldspørsmålet må være avklart.

Det vil alltid være en fordel at ungdommer er motivert og samtykker til ungdomsoppfølging og ungdomsstraff for å kunne lykkes med endringsarbeid. Som departementet formidler på side 26, vil det være mulig at ungdommer ikke gir samtykke for å unngå denne type straff, basert på antagelser om å sikre seg en mildere form for straff ved å si nei. I slike tilfeller vil det ved en egnethetsvurdering istedenfor samtykke, muligens sikre øke bruk av dette straffalternativet, fremfor å risikere at det utmåles en strengere straff/fengsel, og således også være i tråd med FN's barnekonvensjon artikkel 37 a og c. I dag er det friomsorgskontorene som utfører Personundersøkelse for mindreårige (PUM) hvor saken skal føres for retten. Her skal personundersøker vurdere ungdommen opp mot straffalternativer som blant annet ungdomsoppfølging, ungdomsstraff og samfunnsstraff. Det fremgår ikke i departementets høring om en slik egnethetsvurdering i forbindelse med ungdomsstraff skal utføres i form av en personundersøkelse, eller om det skal utarbeides en egen egnethetsvurdering, og hvem er det som eventuelt skal utføre denne. En personundersøkelse for ungdom er omfattende og tidkrevende. Det vil derfor være viktig å ta hensyn til dette ved utforming og bestemmelse om en egnethetsvurdering, sett hen til ressurser og tidsbruk og hvem som skal ha ansvar for gjennomføring av denne.

Under punkt 2.6 redegjør departementet om adgangen til å kombinere ungdomsstraff og ungdomsoppfølging med andre vilkår. Det fremgår her at det er en ønsket endring at det kan stilles særvilkår også for de som idømmes ungdomsstraff. Sekretariatet for konfliktrådene og friomsorgskontorene uttalte ved forrige høring at det er problematisk at det er ulike aktører som skal håndheve og følge opp prosessene rundt iverksettelse, oppfølging av vilkår, samt prosesser ved brudd.

Hordaland friomsorgskontor opplyser den siktede ungdommen og deres verger om både personundersøkelse, og de ulike straffalternativene som blant annet ungdomsoppfølging, samfunnsstraff og ungdomsstraff. Ofte opplever vi at familier og ungdommer er gitt lite eller ingen informasjon om personundersøkelse, de ulike straffalternativer og de forskjellige aktørene som er involvert og deres roller, før de kommer til friomsorgen for å gjennomføre en personundersøkelse. Hordaland friomsorgskontor har erfart at det for mange oppleves å være et stort og uoversiktlig system med mange aktører som de skal forholde seg til, gitt hvilke straff de får og innholdet i disse. Dette kan ofte oppleves forvirrende og være uoversiktlig for en del av de ungdommene vi treffer. Vi vurderer derfor at det er viktig at dersom det skal fastsettes vilkår, så må det være klart hvem som skal følge opp og iverksette de ulike særvilkårene. Det vil kunne skape både forvirring og kreve unødvendig mange involverte parter inn i ungdommens sak dersom friomsorgen skal følge opp noen vilkår, konfliktrådet noen og påtalemyndigheten noen.

Hordaland friomsorgskontor vurderer at det vil være en fordel at det er én aktør/instans som følger opp ungdommen og ungdomsreaksjonene, og som «eier» saken. Videre at brudd på vilkår i all hovedsak også bør ligge til denne aktøren, slik at ansvaret for saken i sin helhet ligger hos en instans og ikke flere. Det vurderes at dette kan være positivt med tanke på en mer strømligneformet saksbehandling som igjen kan resulterer i reduksjon av saksbehandlingstid. Videre er det mange ungdommer som er i kontakt med flere ulike offentlige instanser. Det å derfor kunne redusere antall mennesker som skal involveres anses også som et viktig moment i arbeid med unge lovbyrtere.

Departementets hovedargument for å beholde adgangen til å kombinere ungdomsreaksjonene med særvilkår etter straffeloven § 37 er at ungdommen vil kunne komme raskere i gang med enkelte tiltak, ettersom vilkår fastsatt av påtalemyndighetene eller domstolene kan ha virkning fra et tidligere tidspunkt enn ungdomsplanen. Dersom det er tiltak og særvilkår som skal følges opp før man har startet opp med ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, hvem skal da iverksette og kontrollere at disse blir gjennomført, og håndheve eventuelle brudd på særvilkår? Og kan domstolene pålegge andre aktører enn konfliktrådet og kriminalomsorgen en slik oppfølging?

III. Gi hjemmel til å kombinere ungdomsstraff og rettighetstap

Det er per i dag ikke hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap etter straffeloven kapittel 10, jf. straffeloven § 59. Hordaland friomsorgskontor støtter forslaget om å gi domstolen en slik hjemmel. Dette vil bidra til koherens i regelverket, ettersom rettighetstap per i dag kan kombineres med andre straffer. I tillegg anser vi det som svært positivt i et kontrollvirksomhetsperspektiv. Det vises til at det i dag er hjemmel for at ungdomsstormøte kan innta vilkår i ungdomsplanen om å bl.a. overholde bestemmelser om oppholdssted og innetid, samt unngå kontakt med bestemte personer. Dette dog uten effektive kontrollmuligheter. Kontroll av disse vilkårene skjer per i dag ikke med elektroniske og digitale midler. Det finnes i

dag tekniske løsninger som kan bidra til en bedre kontroll av vilkårene. Vi anser det derfor som hensiktsmessig å bruke de verktøyene som er tilgjengelige. Dersom det idømmes rettighetstap vil det innebære at man også vil ha muligheten til å kontrollere overholdelsen med elektroniske og digitale midler. Dette sikrer mer effektiv og reell håndheving av kontaktforbudet. Vår oppfatning er således at hjemmel til å idømme rettighetstap vil kunne sikre kontrollmulighetene betydelig bedre enn hva situasjonen er i dag.

Hordaland fromsorgskontor støtter også forslaget om at hjemmelen til å idømme ungdomsstraff i kombinasjon med rettighetstap legges til domstolen. Dette vil gi den domfelte bedre rettssikkerhet, og sørge for mer ensartet praksis på landsbasis enn om hjemmelen skulle vært lagt til ungdomskoordinatoren. En positiv konsekvens av dette er også at rettighetstapet vil kunne igangsettes ved tidspunkt for rettskraftig dom, noe som ofte er raskere enn oppstart av ungdomsstraffen. Dette kan være fordelaktig for den fornærmede i de sakene det er ilagt kontaktforbud ovenfor fornærmede.

Hordaland fromsorgskontor vil imidlertid påpeke at vi anser samarbeidsstrukturen det legges opp til mellom kriminalomsorg, politiet og konfliktrådet som meget problematisk. Dette bygger på vår erfaring med OVA, hvor vi ikke erfarer at samarbeidet er sømløst per i dag. I praksis opplever vi utfordringer når det er flere instanser i samme sak som skal koordinere arbeidsoppgaver og ansvarsområde. Dette blir ofte personavhengig, noe som er en stor svakhet. Vi mener derfor at det vil være avgjørende for en god gjennomføring at det er én aktør som eier saken. I saker omhandlende ungdom er det særs viktig å ikke komplisere systemet mer enn nødvendig.

Dersom forslaget som fremmes får gjennomslag vil det kreve at det tilføres ressurser til kriminalomsorgen for at det skal være gjennomførbart. Dersom det blir tale om et stort antall gjennomføringsformer hvor kriminalomsorgen skal bistå politiet, kan det stilles spørsmål om politiet, som er ansvarlige for den tekniske løsningen, også være ansvarlig for driften selv.

IV. Fastsette tilleggsvilkår om elektroniske og digitale kontrolltiltak ved brudd under gjennomføringen av ungdomsstraff

Hordaland fromsorgskontor vil innledningsvis påpeke at vi anser det som svært positivt at departementet foreslår å åpne opp for at ungdommen kan fortsette ungdomsstraffen til tross for brudd, på gitte vilkår, fremfor at ungdommen må sone ubetinget fengselsstraff. Vi er enige i de momentene som trekkes frem i høringen, særlig at det er behov for fleksibilitet i bruddsakene. I tillegg er vi enige i at denne kompetansen må ligge til domstolen. Dette anser vi som avgjørende for å ivareta rettssikkerheten til ungdommen.

Imidlertid ser vi flere utfordringer med ordningen som skisseres i høringen. For det første vises det til forslaget om at det er kriminalomsorgen som skal iverksette og følge opp den elektroniske kontrollen. Igjen vil Hordaland fromsorgskontor problematisere samarbeidsstrukturen det legges opp til. På samme bakgrunn som skissert under punkt III, understreker vi at det er nødvendig at det er én aktør som eier saken. Hva instans dette er bør ikke endres som følge av at saken endrer seg underveis. Det blir tungvint, både for de aktuelle instansene og ikke minst den domfelte, å forholde seg til flere ulike instanser i samme sak. I forlengelsen av dette stiller vi spørsmålet om departementet har vurdert å flytte ungdomsstraffen i sin helhet til fromsorgen? Dette vil gjøre overgangen fra «ordinær» ungdomsstraff, til ungdomsstraff med elektroniske hjelpemidler vesentlig mer sømløs.

For det andre stiller vi oss undrende til valg av tekniske hjelpemidler. Det foreslås at den elektroniske kontrollen skal skje ved bruk av RF-teknologi kombinert med situasjonsbestemt sporing. Dette er en ordning vi mener har svakheter. Situasjonsbestemt sporing innebærer at sporingen ikke kan aktiveres før det er oppstått gitte situasjoner, eksempelvis brudd. Dette forutsetter at friomsorgen er kjent med bruddet før sporing kan iverksettes, noe som ikke nødvendigvis skjer umiddelbart. Hvorvidt ungdommen har kontakt med bestemte personer kan vanskelig fanges opp ved bruk av elektronisk kontroll. Det må her understrekes at vi uansett ikke har mulighet til å kontrollere hvem ungdommen har kontakt med via digitale enheter. Vi mener derfor at situasjonsbestemt sporing ikke er ikke godt egnet til å kontrollere om vilkåret om å ikke oppsøke eller ha kontakt med bestemte personer overholdes. Det finnes andre tekniske hjelpemidler som er bedre egnet til dette, eksempelvis aktiv sporing. Dette har imidlertid andre negative konsekvenser, herunder at det er inngripende.

For det tredje må vi understreke at denne gjennomføringsformen har betydelige likhetstrekk med gjennomføring av ubetinget fengselsstraff, som etter søknad kan gjennomføres med elektronisk kontroll. Dette kan være problematisk all den tid ungdommen *ikke* er dømt til ubetinget fengselsstraff, men ungdomsstraff. Det presiseres at restriksjonene ikke må være så omfattende at det i realiteten er snakk om frihetsberøvelse. Hordaland friomsorgskontor stiller seg undrende til hvordan dette vil fungere i praksis. Dersom forslaget får gjennomslag, herunder at det brukes situasjonsbestemt sporing, vil dette uansett innebære at ungdommen er underlagt betydelig mer inngripende tiltak enn mange domfelte som gjennomføre straff med elektronisk kontroll, jf. straffegjennomføringsloven § 16 a. Det må også poengteres at dersom forslaget om å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap får gjennomslag slik det er foreslått, vil det i de sakene bli bruk teknologi som kan anses mer inngripende enn det som foreslås brukt i bruddsakene. Det kan fremstå paradoksalt.

Hordaland friomsorgskontor vil også påpeke at det må tydeliggjøres hvilken instans som kan begjære at domstolen skal ilegge vilkår kombinert med elektronisk kontroll.

V. Åpne for å gjennomføre varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll for alle aldersgrupper

Det kan oppleves belastende å bli satt i varetekt, og det kan medføre flere skadevirkninger. Til tross for at varetektsfengsling medfører negative konsekvenser for alle aldersgrupper, kan slik fengsling være særlig belastende og skadelig for mindreårige. Unge (18-24 år) siktede vil også rammes hardt av varetektsfengsling. Hordaland friomsorgskontor syntes derfor at det er positivt at departementet søker å avhjelpe de negative konsekvensene ved å foreslå at varetekt kan gjennomføres som oppholdspåbud med elektronisk kontroll for alle aldersgrupper. Dette medfører at siktede kan oppholde seg i en trygg base hvor han eller hun er kjent, og siktede vil unngå samme form isolasjon som varetekt i anstalt medfører.

Det fremheves gjennomgående i høringsnotatet at forslaget om oppholdspåbud med elektronisk kontroll er en alternativ form for gjennomføring av varetektsfengsling, som ikke endrer selve terskelen for varetektsfengsling. Vi mener dette er en svært viktig presisering. Særlig viktig er denne presiseringen i relasjon til personer under 18 år, ettersom disse ikke skal fengsles hvis det ikke er tvingende nødvendig, jf. straffeprosessloven § 184 annet ledd. I konkrete saker kan dette innebære at personer som ellers ville blitt varetektsfengslet ikke blir det fordi de er under 18 år. Vi støtter derfor at det må understrekes at terskelen ikke skal endres slik at flere personer, og ikke minst personer under 18 år, varetektsfengsles som følge av at det kan gis oppholdspåbud

med elektronisk kontroll. Til tross for dette mener vi at det er naturlig å kunne forvente at praksis vil kunne endre seg i noe grad dersom forslaget innføres.

Det vises til punkt 4.2.5.2.1 om at oppholdspåbudet må ivareta formålet med fengslingen. I den forbindelse vil Hordaland friomsorgskontor bemerke at vi er tvilende til at oppholdspåbud med elektronisk kontroll vil ivareta formålet med fengslingen. Vedrørende bevisforspillelsesfare vises det til at kriminalomsorgen ikke vil ha noen mulighet for å kontrollere siktedes bruk av internett, mobiltilgang m.m. Elektronisk kontroll av siktede kan heller ikke kontrollere hvem siktede har kontakt med eller besøk av. Således er det vanskelig å se for seg saker hvor bevisforspillelsesfare som fengslingsgrunnlag er egnet for denne type varetektsfengsling. I relasjon til gjentakelsesfare, må det også trekkes frem at siktede som befinner seg i hjemmet vil ha alle muligheter til å planlegge, forberede eller bestille utstyr som kan benyttes ved eventuelle nye lovbrudd. Siktende vil også ha mulighet til å begå nye lovbrudd fra hjemmet, eksempelvis trusler over digitale enheter. Vedrørende unndragelsesfare kan oppholdspåbud med elektronisk kontroll til dels virke preventivt. Det må imidlertid understrekes at elektronisk kontroll ved bruk av RF-teknologi kun kan vise om siktede befinner seg i oppmålt område eller ikke. Dersom siktede forlater angitt sone vil det gå en alarm, men kriminalomsorgen kan ikke spore hvor siktede da befinner seg. Dersom det er fare for unndragelse bør det etter vårt syn presiseres i forskrift at det må benyttes sporingsteknologi. Dette er begrunnet behovet for en effektiv håndheving av oppholdspåbudet, sammenholdt med preventive hensyn. Hordaland friomsorgskontor vil også påpeke at det vil være fysisk mulig for siktede å fjerne det elektroniske utstyret som vil bli benyttet (forutsatt at utstyret er sammenlignbart med det som brukes for straffegjennomføring med elektronisk kontroll og ikke OVA). Således vil de sakene hvor det er unndragelsesfare basere seg på stor grad av tillitt hos siktede. Vi kan ikke se at innlevering av førerkort og pass, slik som foreslått, vil avverge unndragelsesfaren i noe særlig grad. Hordaland friomsorgskontor vil imidlertid påpeke at oppholdspåbud med elektronisk kontroll trolig vil ha en preventiv effekt for alle nevnte fengslingsgrunnlag, som ikke må undervurderes.

På bakgrunn av ovennevnte vil det, slik vi ser det, være få saker som er egnet for å benytte oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Det vil være en svakhet dersom ordningen kun blir aktuelt for en liten gruppe. Dette vil gjøre at gjennomføringen og samarbeidet mellom instansene blir mindre smidig, samtidig som hver enkelt sak kan oppleves som «nybrottsarbeid». Det er behov for jevnlig bruk av ordningen for at den skal fungere optimalt. På den annen side er vi enige i synspunktet som fremkommer under punkt 4.2.5.2.3 på s. 73. Til tross for at ordningen trolig kun vil være aktuell i et fåtall saker, vil det likevel være positivt i de sakene som er aktuelle.

Under punkt 4.2.5.1 uttrykkes det at både RF-teknologi og sporingsteknologi skal kunne benyttes under gjennomføring av oppholdspåbud med elektronisk kontroll. Hordaland friomsorgskontor har lang og bred erfaring med bruk av RF-teknologi under straffegjennomføring. På bakgrunn av vår erfaring anbefaler vi at det innføres en klar hovedregel om at påbud om oppholdssted skal være én adresse, og ikke flere slik som foreslås. Dette er begrunnet i praktisk gjennomførbarhet. Oppholdspåbud på flere adresser innebærer, ved bruk av RF-teknologi, behov for installasjon av basestasjon på flere lokasjoner, noe som kan bli praktisk vanskelig. Vi er åpen for at det kan være en snever unntaksmulighet. Dette vil eksempelvis gjelde for unge siktede, som har delt bosted slik som trekkes frem i høringsnotatet.

Under samme punkt fremheves det at departementet foreslår at det settes som vilkår at siktede selv og eventuelle myndige personer siktede bor sammen med må samtykke til denne formen for varetekt. Dette støtter Hordaland friomsorgskontor. Til sammenligning krever det stor grad av samarbeidsvilje og etterrettelighet fra domfelte under straffegjennomføring med elektronisk

kontroll for gjennomføring av soningsformen. Vi mener at dette også vil være avgjørende for gjennomføringen av varetekt med oppholdspåbud med elektronisk kontroll.

I punkt 4.2.5.2.2 s. 71, uttrykkes det at «[d]er retten finner det formålstjenlig, vil siktede også kunne fortsette med sin daglige aktivitet». Videre på samme side fremgår det at ved vurderingen av om varetekt skal gjennomføres som oppholdspåbud med elektronisk kontroll «skal retten kunne støtte seg på informasjon, egnethetsvurderinger og anbefalinger fra påtalemyndigheten og kriminalomsorgen». Under punkt 4.2.5.4 s. 79, fremgår det at påtalemyndigheten må «raskt initiere et samarbeid med kriminalomsorgen, som foretar undersøkelser av bopel og øvrige forhold av betydning for spørsmålet om varetekt kan gjennomføres utenfor fengsel som oppholdspåbud med elektronisk kontroll». Dette sammenholdt med det som fremkommer på s. 80 om at gjennomføringsformen må være mulig fra førstegangsfengsling, anser Hordaland friomsorgskontor som svært problematisk utfra tidsmessige- og ressurs hensyn.

Det er i dag en søknadsprosess for domfelte som ønsker å gjennomføre idømt straff med elektronisk kontroll. Dersom domfelte er i målgruppen gjennomføres det en egnethetsvurdering som kartlegger om domfelte er egnet for soningsformen. Egnethetsvurderingen inneholder mer enn objektive vurderinger av om bosted er egnet, sysselsetting og om samboende samtykker til gjennomføringsformen. Dette er prosesser som tar tid og som ikke er gjennomførbart på kort varsel, slik som ved førstegangsfengsling. Dette vil også gjelde selv om en uttalelse fra kriminalomsorgen kun skal omfatte objektive vilkår, eksempelvis om en bolig er egnet. For å illustrere tidsaspektet kan det vises til kravet kriminalomsorgen har i dag om at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for søknader om straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal ikke overskride 40 dager. Til sammenligning er kravet til saksbehandlingstid for personundersøkelse mindreårig (PUM), som sterkt prioriteres, 4 uker. Det vil således være umulig for kriminalomsorgen å utarbeide egnethetsvurdering eller annen sammenlignbar uttalelse på kort varsel.

Hordaland friomsorgskontor vil derfor understreke at det er viktig med en mer realistisk plan på hva ordningen skal inneholde. Det er svært vanskelig å se for seg at kriminalomsorgen skal gjennomføre boligsjekk, ha samtale med samboende og eventuelle barn og legge til rette for utganger til aktivitet/sysselsetting, i tillegg til å sammenfatte dette til et skriftlig arbeid som kan brukes i retten på kort varsel. Dersom det er ønskelig å iverksette oppholdspåbud med elektronisk kontroll som førstegangsfengsling vil det være mer realistisk å anse dette som en «husarrest». Eventuelle utganger må komme på plass etterhvert. Uten betydelig økning i ressurser vil det være umulig å gjennomføre utganger, som ikke er klarlagt i kjennelsen, med følge slik som det foreslås på s. 80.

Uavhengig av hva ordningen skal inneholde må det tilføres betydelig midler til kriminalomsorgen for at det skal være gjennomførbart. Det fremkommer i punkt i punkt 6.4.1 at Kriminalomsorgsdirektoratet anslår at gruppen for denne ordningen vil utgjøre mellom 60-80 personer til enhver tid. Dette vil representere et større gruppe som vil medføre en betydelig økning i arbeidsoppgaver, som vil utgjøre mer enn «noe merarbeid» for kriminalomsorgen slik det fremkommer under punkt 6.4.1.

Videre vil Hordaland friomsorgskontor påpeke at det er viktig med en klar ansvarsfordeling mellom kriminalomsorg, domstol og påtalemyndighet. Det må tydelig reguleres hvilke oppgaver og hva ansvar som ligger til hver etat. I høringsforslaget står det f.eks. på s. 69 at retten skal finne en bolig egnet. På s. 79 står det at kriminalomsorgen skal foreta «undersøkelser av bopel og øvrige forhold av betydning for spørsmålet om varetekt kan gjennomføres utenfor fengsel som oppholdspåbud med elektronisk kontroll». Det må derfor tydelig reguleres hvem som har

ansvar for å avklare om forutsetningene for å gjennomføre oppholdspåbud er tilstede. I høringsnotatet er det ikke nevnt hvem som skal foreta de sikkerhetsmessige vurderingene. Det er naturlig å legge til grunn at dette ansvaret legges til domstolen, som skal avgjøre om siktede kan illegges oppholdspåbud med elektronisk kontroll fremfor varetekt i fengsel.

I forlengelsen av dette ønsker Hordaland friomsorgskontor å trekke frem at det vil være et betydelig behov for å utarbeide en forskrift eller egne retningslinjer for denne gjennomføringsmåten av varetekt. Det bør ikke vises til retningslinjene for straffegjennomføring med elektronisk kontroll slik høringsnotatet gjør, da dette kan medføre en uheldig sammenblanding av regelverk på to helt ulike deler av straffesakskjeden. I tillegg vil andre hensyn gjøre seg gjeldene under varetekt, enn ved soning, slik at det ikke er gitt at reguleringen skal være tilsvarende. I den forbindelse må forholdet til rusmidler trekkes frem. Under straffegjennomføring med elektronisk kontroll er det totalforbud mot inntak av berusende eller bedøvende midler som ikke er foreskrevet. For noen domfelte er det en utfordring å avstå fra rusmidler i hjemmet, ettersom det kan være enkel tilgang til dette. Hvordan siktede skal forholde seg til berusende eller bedøvende midler og hva eventuell bruk av dette medfører, må reguleres. Å vise til retningslinjene for straffegjennomføring med elektronisk kontroll er også uheldig ettersom det er ulikheter på flere punkter. Det kan eksemplifiseres ved at det i punkt 4.2.5.2.4 s. 74 fremkommer at andre steder enn eget hjem, eksempelvis institusjon, skole, utdanningsinstitusjon eller arbeidsplass kan anses som egnet bolig. Dette ville som klar hovedregel ikke vært godkjent under straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Den fremtidige reguleringen må tydelig avklare slike praktiske spørsmål. Eksempelvis: hvem skal regnes som samboende på arbeidsplass/institusjon/skole, og således må samtykke til oppholdspåbudet, slik som foreslått i punkt 4.2.5.2.4.

I punkt 4.2.5.2.4 foreslår departementet å oppstille vilkår om samtykke fra den siktede selv, siktetes verge og eventuelle myndige personer som vedkommende bor sammen med. Dette støtter Hordaland friomsorgskontor, og vi anser dette som helt nødvendig. Varetektsfengsling ved oppholdspåbud vil være inngripende og belastende for samboende også. Dette er et aspekt å ta med når det foreslås å godkjenne institusjon, utdanningssted osv. som egnet bolig, ettersom det potensielt kan være et stort antall samboende.

Videre i samme punkt på s. 75 ber departementet om høringsinstansenes innspill til foreslått unntak. Hordaland friomsorgskontor er positiv til forslaget som fremmes, ettersom det presiseres at det må tolkes strengt. Til tross for at det er vanskelig å se for seg saker hvor dette er aktuelt, mener vi det kan være hensiktsmessig å ha en svært snever unntaksmulighet. Det kan tenkes at det eksempelvis finnes helt ekstraordinære tilfeller knyttet til barnets beste, hvor det vil være uheldig med et absolutt regelverk.

I punkt 4.2.5.3.1 foreslår departementet at den elektroniske kontrollen bør være basert på en kombinasjon av RF-teknologi og sporingsteknologi, hvor RF-teknologien benyttes der siktede oppholder seg mest, og sporingsteknologi benyttes utenfor disse stedene. Dette synspunktet støtter Hordaland friomsorgskontor. Vi vil også understreke at det vil være avgjørende å benytte aktiv sporing for utganger utenfor hjemmet dersom man skal kontrollere at siktede overholder oppholdspåbudet. Flere av utfordringene som er nevnt i dette høringsvaret, vil kunne avhjelpes ved bruk av aktiv sporing. Som nevnt over mener Hordaland friomsorgskontor det er urealistisk å kunne legge til rette for utganger til sysselsetting o.l. på kort varsel. Det vil imidlertid være lettere å tilrettelegge for dette dersom det benyttes aktiv sporing slik at oppholdssted kan kontrolleres. Hordaland friomsorgskontor vil også påpeke at dersom det legges til rette for mange utganger kan det være problematisk sett opp mot fengslingsformålet. Dersom den siktede

innvilges et stort antall utganger uthuler det hensikten med fengslingen. Faren for bevisforspillelse, gjentakelse og unndragelse vil trolig også øke ved hyppige utganger.

Valg av teknologiske løsninger har også en side mot omdømme til ordningen og den allmenne rettsoppfatning. Dersom det kun hadde blitt benyttet RF-teknologi eller situasjonsbestemt sporing vil det være svært vanskelig å drive effektiv kontroll av vilkåret om oppholdspåbud. Manglende kontrollmuligheter kan være støtende for den allmenne rettsoppfatningen i disse sakene, særlig siden alternativet for denne gruppen ofte er varetektsfengsling i anstalt. Videre ber departementet om høringsinstansenes syn på om det kan tenkes tilfeller hvor mindre restriktiv sporing kan ivareta formålene med varetektsfengsling. Hordaland friomsorgskontor kan ikke se at det vil være aktuelt. Dersom det eksempelvis skal benyttes situasjonsbestemt sporing, som forutsetter brudd for å aktiveres, vil denne teknologien være dårlig egnet til å kontrollere oppholdspåbudet.

Med hilsen

Hordaland friomsorgskontor

Morten C. Jacobsen
Friomsorgsleder

Julie Lie
Førstekonsulent

Helen Kvalvåg
Ungdomsansvarlig

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region sør - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
202214437-25

Dato:
12.12.2022

SVAR PÅ HØRING IFM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV. STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER OG TVANGSMIDLER FOR UNGDOM

Kriminalomsorgen Innlandet avdeling samfunn har lest høringsnotatet og stiller oss i all hovedsak bak forslagene til endringer. Forslagenes hovedpunkter i høringsnotatet virker grundige og hensiktsmessige med tanke på målgruppa, og er godt gjort rede for.

Da det gjelder punkt 7.1. Forslag til endring i konfliktrådslovens § 11 fjerde ledd, ble det noe uklart for oss hva som menes med tanke på personundersøkelsen for mindreårige (PUM). «*Ved ungdomsoppfølging kreves bare samtykke fra domfelte eller siktede og domfelta eller siktedes verger. Ved ungdomsstraff skal det i stedet for samtykke vurderes om reaksjonen er egnet for ungdommen.*» Vil dette si at det ved ungdomsoppfølging ikke vil anmodes om PUM, men kun ved egnethetsvurdering med tanke på ungdomsstraff?

Kriminalomsorgen Innlandet ser positivt på forslagene til endringer.

Med hilsen

Line Skogly
seksjonsleder

Elisabeth Anseth
saksbehandler

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Falsensgt.12
2317 Hamar

Telefon: 61 40 14 14
Telefaks:
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Elisabeth Årnes Anseth
E-post: postmottak-
8250@kriminalomsorg.no

Kriminalomsorgen region vest - regionkontor

U.off § 13 offl.jfr fv §
13 nr 1

Deres ref:

Vår ref:
202214437-28

Dato:
03.01.2023

INNSPILL TIL HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN M.M

Vi viser til brev av 02.11.22 fra Kriminalomsorgen region vest vedlagt høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 13.10.22 med høring om forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv- strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom.

Møre og Romsdal friomsorgskontor stiller oss i hovedsak positive til forslagene som fremgår av høringsnotatet.

2.5 Særlig om samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Møre og Romsdal friomsorgskontor synes det er positivt at det foreslås å erstatte det formelle samtykkekravet til ungdomsstraff med en egnethetsvurdering.

3. Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

3.2.2.2 Regler om taushetsplikt

Vi ser videre svært positivt på forslaget om en lovregulering av adgangen til å dele personopplysninger i forbindelse med ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. En mer effektiv informasjonsflyt vil kunne bidra til raskere saksbehandling som vil være til gunst for ungdommene. Hjelpeapparatet vil da få mulighet til å vurdere tiltak på et tidlig tidspunkt som kan være avgjørende for å redusere en negativ utvikling.

4. Elektroniske og digitale kontrolltiltak

Møre og Romsdal friomsorgskontor ser positivt på forslaget om en ordning med varetekt i form av elektronisk kontroll så fremt det ikke går utover formålet med varetektsfengslingen. I likhet med departementet er vi enige i at kontrollen må være basert på en kombinasjon av radiofrekvens (RF) og sporingsteknologi (GPS).

Under punkt 4.2.5.2.3 vises det til at de mest sårbare, særlig barn og unge, kan bli utelukket fra denne ordningen grunnet utfordrende hjemmesituasjoner. Vi ser også at denne ordningen kan bli utfordrende for siktede som er psykisk syke og for de med rusproblemer. Sikkerheten til de ansatte i kriminalomsorgen vil også være av betydning for denne vurderingen.

Kriminalomsorgen region vest

Det fremgår av punkt 4.2.5.2.4 s. 74 at det bør være en snever åpning for at retten kan vurdere oppholdspåbud med EK også i tilfeller fornærmede bor i samme husstand, der det foreligger tungtveiende grunner. Skal dette vurderes i samråd med kriminalomsorgen på bakgrunn av en egnethetsvurdering eller er det retten som skal innhente disse opplysningene og ta vurderingen selv?

4.2.5.4 Gjennomføring av oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Dersom ordningen med gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll innføres er det et behov for klare føringer for håndtering av brudd på vilkårene. Det må reguleres hva som skal gjøres i tiden mellom brudd og nytt fengslingsmøte. Hvilket ansvarsområde skal kriminalomsorgen ha? Hvem har myndighet til å beslutte når det skjer noe og det er behov for en rask avgjørelse? Er det politiet som skal ha ansvaret med å følge de siktede til avtaler utenfor hjemmet?

4.3. Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff

Møre og Romsdal friomsorgskontor er positive til forlaget om å gi domstolen hjemmel til å kombinerer ungdomsstraff med rettighetstap og å gi domstolen hjemmel til, ved brudd på vilkår for ungdomsstraff, å ilegge nye vilkår om oppholds- og kontaktforbud. Selv om forslaget fremstår som en skjerping av straffen kan innskjerpingen være et tiltak som forhindrer at ungdommen må sone i fengsel.

OVA-lenker krever at lenken lades opp ofte. Det må derfor være en forutsetning at ungdommen er motivert, har evne og er samarbeidsvillig til denne type kontroll. Dette bør kartlegges før vilkår ilegges.

Dersom elektronisk kontroll skal tas i bruk ved gjennomføring av ungdomsstraff er det et behov for klare rollefordelinger. Det må avklares i regelverket hvilken rolle kriminalomsorgen skal ha i ungdomsstraffen, hvem som skal følge opp og hvem som har beslutningsmyndighet. Det må være tydelig regulert hva som skal skje ved brudd på vilkår.

Det bør også tas hensyn til at ungdommen vil få mange relasjoner i forbindelse med straffegjennomføringen. Det vil være hensiktsmessig å se på organiseringen og arbeidsfordelingen mellom de ulike instansene med formål om å redusere antall relasjoner.

Anna Melsæter
friomsorgsleder

Julie Molvik Strømsholm
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region øst - regionkontor Aina Moum

Deres ref:

Vår ref:
202214437-24

Dato:
12.12.2022

HØRINGSSVAR FRA OSLO FRIOMSORGSKONTOR - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV. STRAFFERETTLIGE REAKSJONER OG TVANGSMIDLER FOR UNGDOM

Oslo friomsorgskontor er positive til forenkling av regelverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og støtter i hovedsak forslagene i denne høringen. Vi ser at noen av forslagene kan bidra til inkonsekvens i regelverk for unge som gjennomfører straff i samfunnet, herunder ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og samfunnsstraff. I vårt høringssvar peker vi på mulige inkonsekvente effekter av forslagene, og ber departementet om å se forslagene i sammenheng med regelverket knyttet til samfunnsstraffen.

Behov for en klargjøring av skillet mellom ungdomsstraff og samfunnsstraff

Oslo friomsorgskontor savner i høringsforslaget en klargjøring av skillelinjene mellom ungdomsreaksjonene og samfunnsstraffen. Etter vårt syn er det spesielt viktig å klargjøre skillet mellom ungdomsstraff og samfunnsstraff, ettersom departementet foreslår å utvide ungdomsstraffens anvendelsesområde ved å fjerne vilkåret om alvorlig og gjentatt kriminalitet. Eventuelle endringer i regelverket i disse reaksjonene må sees i en helhet for å unngå utilsiktede konsekvenser.

I høringens punkt 2.4.2.1. understrekes det et behov for å klargjøre grensen mellom ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, da den i praksis har vist seg å være uklar. I den

Kriminalomsorgen region øst

sammenheng vises det til s. 16 i «Analyse av U18-saker avsagt i Oslo tingrett i 2021» hvor skillet mellom de enkelte reaksjonstypene omtales. Det vises til en «trappetrinnsmodell» ved straffeutmåling. Det fremkommer i analysen at «*Dersom lovgivers «trappetrinnsmodell» hadde blitt lagt til grunn, ville det trolig blitt idømt ungdomsstraff eller samfunnsstraff.*»

Dette understreker etter vårt syn behovet for en helhetlig gjennomgang av skillelinjene mellom aktuelle straffereaksjoner som brukes i U18-sakene, hvor også samfunnsstraffen tas med i denne klargjøringen.

I vår praksis utarbeides det årlig mellom 80 og 100 personundersøkelser for mindreårige (PUM). I møte med ungdommene og deres verger forsøker vi å forklare de ulike straffereaksjonene, herunder å forklare hva som er likt og ulikt i disse tre straffereaksjonene. Noen av de foreslåtte endringene vil blant annet ha innvirkning på dette arbeidet. Vi opplever at det etter gjeldende regelverk allerede er vanskelig for ungdommene og verger å forstå forskjellene. Vi kan ikke se at forslagene til endringer vil bidra til å gjøre dette tydeligere. Dersom det obligatoriske kravet for gjenopprettende prosess faller bort som foreslått i høringen fra 2020, vil skillelinjene mellom selve innholdet i ungdomsstraffen og samfunnsstraffen være minimale. Den viktigste skillelinjen vil etter vår oppfatning være selve organiseringen med et oppfølgingsteam og kravet om gjenopprettende prosess.

Dersom vilkåret om alvorlig og gjentatt kriminalitet fjernes, og kravet om gjenopprettende møte fjernes, er det etter vår oppfatning et ytterligere behov for å klargjøre skillelinjene mellom samfunnsstraffen og ungdomsstraffen.

Både ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og samfunnsstraff innebærer at det legges til rette for en tverrfaglig og individuelt tilpasset oppfølging. *Ved å forenkle det rettslige rammeverket for ungdomsreaksjonene, ønsker departementet å gjøre reaksjonene lettere tilgjengelig, og legge til rette for at flere straffesaker mot lovbrutere som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan avgjøres med en ungdomsreaksjon (s. 18 i høringen).* I den sammenheng spør vi om departementet ønsker at flere av de sakene som nå ender med samfunnsstraff heller bør ende med en ungdomsstraff? Vi mener det eventuelt vil være en uheldig utvikling.

Samfunnsstraff er en straffereaksjon som kan tilpasses ungdom

Samfunnsstraff er den straffereaksjonen som anvendes mest i U18-saker i Oslo tingrett, jf. s.12 i «Analyse av U18-saker avsagt i Oslo tingrett i 2021».

I 2021 er det ved Oslo tingrett avsagt dom mot 124 personer som var under 18 på gjerningstidspunktet. 51 ungdommer (42%) av disse ble idømt samfunnsstraff, 21 ungdommer ble idømt ungdomsstraff og 14 ble idømt betinget som med ungdomsoppfølging (til sammen 23.4%). 8 ungdommer ble dømt til ubetinget fengsel.

I forarbeidene til straffegjennomføringsloven, Ot.prp. nr. 5 (2000–2001) side 126, ble det påpekt at samfunnsstraff ofte vil være godt egnet for unge lovbytere, som trenger en umiddelbar reaksjon i en tidlig fase av en kriminell karriere med tydelige konsekvenser ved brudd.

Dette ble gjentatt i forarbeidene til ny straffelov, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 294 og 296. I St.meld. nr. 20 (2005–2006) Alternative straffereaksjonar overfor unge lovbytarar fremhevet regjeringen at bruk av samfunnsstraff som alternativ reaksjonsform burde økes, særlig overfor unge lovbytere. Samfunnsstraff er i dag en sentral straffereaksjon der barn har begått lovbrudd.

I Prop. 135 L (2010-2011) Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff), beskrives samfunnsstraff i punkt 4.2.7 : Samfunnsstraff med tett oppfølging fra kriminalomsorgen kan være godt egnet for unge lovbytere. Regjeringens mål er å øke bruken av denne straffereaksjonen. Det er imidlertid behov for å videreutvikle og tilrettelegge straffen for unge lovbytere. Anvendelsesområdet for samfunnsstraff ble i denne sammenheng utvidet ved at samfunnsstraff skal kunne benyttes for unge under 18 år, også når det ellers ville vært idømt fengsel over ett år.

Det er slik vi forstår lovgivers intensjon, et overordnet mål å øke bruken av samfunnsstraff for unge lovbytere. Kriminalomsorgen har nylig vedtatt en fagstrategi for ungdom, og har satt seg som mål å være en endringsarena for unge domfelte. Det er de unges behov, ressurser og risiko som skal være førende for kriminalomsorgens arbeid. Som et ledd i denne strategien, er det ansatt ungdomsansvarlige ved de 10 største friomsorgskontorene. Disse fagpersonene skal sikre at friomsorgen har et tverrsektorielt samarbeid, som gjennom dette skal tilby tiltak som er tilpasset ungdom.

I de store byene er friomsorgen organisert slik at det er faste saksbehandlere som følger opp ungdommer som gjennomfører samfunnsstraff. I Oslo har det vært en spesialavdeling for ungdom helt fra 2002 da samfunnsstraffens ble innført. Saksbehandlere i friomsorgen som følger opp ungdom på samfunnsstraff, har sosialfaglig kompetanse og jobber relasjonelt med

ungdommene. I denne relasjonen oppstår det i de fleste tilfeller tillit. Det betyr at motivasjon for endring og vilje til å ta imot hjelp oppstår under gjennomføringen av samfunnsstraffen. Hjelpetiltak legges inn i gjennomføringsplanen og går i fratrekk av timene. Det innebærer at de fleste hjelpetiltak/fokusområder vil være de samme uansett straffereaksjon, men organiseres ulikt.

Ved innføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging ble «menyen» av frihetsrelaterte straffereaksjoner som er egnet til ungdom, utvidet. Både ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og samfunnsstraff er straffereaksjoner som kan legge til rette for en tverrfaglig og individuelt tilpasset oppfølging av ungdommen.

Ved fromsorgens vurdering av egnethet for ungdomsoppfølging/ungdomsstraff, er det behovet for en tverrsektoriell oppfølging som er sentralt. Ungdommen må ha behov for et team av ressurspersoner rundt seg, og selv erkjenne nytten av dette, i tillegg til evne/ønske om å bidra i et gjenopprettende møte. Dersom disse forholdene er tilstede, er disse reaksjonene anbefalt og egnede straffereaksjoner.

Ved vurdering av samfunnsstraff som egnet straffereaksjon, er det kun evnen og viljen til å møte som kan utelukke reaksjonen. Eventuelle oppfølgingsbehov vil bli ivaretatt også i en samfunnsstraff, men det er ikke noe krav om å ha behov for oppfølging eller et ønske om dette, som er tilfellet for straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Samfunnsstraffen er på lik linje med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, en reaksjon hvor innholdet individuelt tilpasses ungdommen. I de aller fleste sakene er det et tett tverrsektorielt samarbeid rundt mindreårige som gjennomfører samfunnsstraff.

Behov for en øvre grense

Vi ser et behov for en klargjøring av hva som er den øvre grense for ungdomsstraff og samfunnsstraff, og om det skal være en lik eller ulik øvre grense for disse reaksjonene. Vi ser fra rettspraksis noen uheldige avgjørelser hvor retten har funnet ungdomsstraff som eneste alternativ til ubetinget fengsel. Et eksempel er en avgjørelse i Borgarting lagmannsrett 23.03.2022, 21-105901AST-BORG/03. Her har retten ikke vurdert samfunnsstraff, men landet på en ungdomsstraff til en person som kommer til å fylle 21 år før saken iverksettes. I slike saker mener vi samfunnsstraff ville være mer hensiktsmessig og adekvat reaksjon grunnet domfeltes alder.

Avgrensninger knyttet til lovbruddets art og alvorlighetsgrad

Det foreslås å utvide virkeområdet for ungdomsstraff, slik at dette blir en reaksjonsform som domstolen skal kunne benytte i alle saker som gjelder ungdom som har begått lovbrudd og som har et oppfølgingsbehov. Videre foreslås det å redusere virkeområdet for ungdomsoppfølging, slik at dette blir en reaksjonsform som kun skal kunne ilegges av påtalemyndigheten.

Oslo friomsorgskontor savner en overordnet klargjøring av hvilke vurderinger som skal gjøres i mindre alvorlige saker, hvor ungdomsstraff eller samfunnsstraff er for strengt. Slike saker faller i dag inn under det betingede området og i mange tilfeller med vilkår om ungdomsoppfølging. Denne reaksjonsformen fjernes i forslaget for domstolen, og det foreslås at ungdomsstraffen skal brukes i disse tilfellene. Ungdomsstraff og samfunnsstraff er straffereaksjoner som tilhører det ubetingede området, med egne regler for hvordan disse reaksjonene anføres på vandelsattesten.

Vi stiller spørsmål ved hvordan den foreslåtte endringen vil påvirke reaksjonsfastsettelsen, og er bekymret for om dette kan føre til at det avsies reaksjoner som enten blir for strenge eller for milde. Det kan føre til at domstolen i mindre alvorlige saker, avsier en ren betinget dom hvor det foreligger et oppfølgingsbehov. Eller at det avsies en ungdomsstraff/samfunnsstraff i en sak som egentlig skulle hatt en betinget dom for å sikre at ungdommen følges opp av kriminalomsorgen eller konfliktrådet.

Vi finner det uheldig dersom domstolen mister muligheten til å sette vilkår om oppfølging i betingede dommer. Vi er uenig med departementets vurdering i at det ikke er behov for en nedre grense for bruk av ungdomsstraffen. For å unngå at ungdommer idømmes strengere reaksjoner enn hva lovbruddet faktisk tilsier, er det etter vårt syn et klart behov for en tydelig nedre grense for bruk av ungdomsstraff. En konsekvens ved at det idømmes strengere reaksjoner enn hva som er påkrevet, er at det kan føre til at flere ungdommer vil bli omfattet av reglene om registrering i identitetsregisteret (DNA-registeret), jf. politiregisterloven § 12 andre ledd nr. 1. Det er etter vårt syn uheldig at ungdommens eventuelle oppfølgingsbehov vil avgjøre om ungdommen blir omfattet av overnevnte regler om registrering. En slik endring kan føre til urimelige utslag for den enkelte. Vi er bekymret for endringer kan føre til en praksis ved at domstolen faller ned på ungdomsstraff dersom ungdommen har et oppfølgingsbehov, selv om alvorligheten i kriminaliteten i utgangspunktet ville ført til en betinget dom.

Departementet anfører i forslaget: *For domstolene vil forslaget innebære at det ved reaksjonsvalget ikke lenger vil være flere ungdomsreaksjoner å velge mellom, men at det isteden kun blir behov for å vurdere om ungdommen skal ilegges en ungdomsreaksjon med oppfølging i konfliktrådet, nemlig ungdomsstraff.* Oslo friomsorgskontor vil bemerke at selv om samfunnsstraffen ikke betegnes som en ungdomsreaksjon i denne sammenheng, er denne straffereaksjonen godt egnet til denne målgruppen og ble som nevnt nettopp innført med særlig tanke unge lovbrøyttere.

Oslo friomsorgskontor vil samtidig kommentere ordbruken i overnevnte utdrag fra høringen. «... å vurdere om ungdommen skal ilegges en ungdomsreaksjon med oppfølging i konfliktrådet, nemlig ungdomsstraff. En mer treffende formulering vil være å vurdere om ungdommen idømmes en ungdomsstraff. Vi mener at begrepet «ungdomsreaksjon» kan oppfattes som en omskrivning av at dette faktisk er en straffereaksjon. Vi erfarer at begrepet kan forvirre ungdommer, og i noen tilfeller føre til en oppfatning om at ungdomsreaksjon er en *reaksjon* og at samfunnsstraff er en *straffereaksjon*. For å forenkle begrepsbruken, foreslår vi å gå bort fra begrepet ungdomsreaksjon og heller benytte ungdomsstraff for å understreke at det er en straffereaksjon som ungdom idømmes av retten.

Ønske om en felles straffereaksjon fon ungdom

I Prop. 135 L (2010–2011) vurderte departementet om det kunne være aktuelt å oppstille én felles straffereaksjon for ungdom, som kunne benyttes i alle typer saker, uavhengig av lovbruddets alvorlighetsgrad. Oslo friomsorgskontor mener dette var en fornuftig vurdering som ville være forenklerende og mer effektivt enn dagens situasjon. Nå brukes det mye ressurser på å avklare hvilken straffereaksjon som er best egnet i den enkelte sak. Dersom det obligatoriske kravet om gjenopprettende møte fjernes og anvendelsesområdet for ungdomsstraff blir tilsvarende som samfunnsstraff, bør departementet vurdere å slå sammen straffereaksjonene samfunnsstraff og ungdomsstraff. Dette vil styrke fagmiljøene, og styrke den målrettede innsatsen mot unge domfelte. Det tversektorielle samarbeidet er etter vår erfaring allerede det samme for ungdom som gjennomfører ungdomsstraff og samfunnsstraff. Det naturlige ville være å innlemme ungdomsstraffen i samfunnsstraffen og legge denne straffereaksjonen til kriminalomsorgen. Det er allerede kriminalomsorgen som gjennomfører personundersøkelser for mindreårige og følger opp ungdom som løslates fra fengsler. Å bygge videre på det relasjonelle arbeidet som nedlegges under PUM-skrivingen, vil bidra til et mer effektivt og tilpasset straffegjennomføringsløp.

Gjennomføringstid

På side 19 i høringen foreslår departementet en gjennomføringstid på minimum 120 dager for både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Etter vårt syn er det ikke realistisk å etablere et reelt velfungerende oppfølginginnhold på kun 120 dager og anbefaler å øke dette til minimum 6 måneder.

Samtykkekrav

Departementet foreslår å fjerne kravet for samtykke til ungdomsstraff. Vi støtter dette forslaget for å redusere ungdommenes «vetorett» ved straffeutmålingen som det vises til på side 25. Vi anbefaler at departementet samtidig vurderer om samtykkekravet for samfunnsstraff bør fjernes i samme anledning. Etter vårt syn gir det lite mening å beholde dette for samfunnsstraffen alene, og det vil være vanskelig å forklare denne forskjellen til ungdommene. Vi støtter forslaget om å fjerne kravet om samtykke ved ungdomsstraff og anbefaler at tilsvarende gjøres for samfunnsstraffen.

Regler om politiattest

Det legges vekt på likhetsprinsippet og harmonisering av regelverk for ungdomsstraff og samfunnsstraff for unge som var under 18 år da lovbruddet ble begått. Dette er vi positive til og i tråd med vårt innspill rundt harmonisering av ungdomsstraff og samfunnsstraff.

Informasjonsdeling under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Kriminalomsorgen skal gjøre egenhetsvurderinger i vårt arbeid med personundersøkelser for mindreårige. Innhenting av komparentopplysninger er samtykkebasert. Vi opplever i noen saker at verge samtykker til informasjonsinnhenting fra eksempelvis barnevern, mens ungdommen velger å ikke samtykke. I slike tilfeller har vi gått i dialog med barneverntjenesten, og vist til barnevernloven § 6-7 tredje ledd. I de fleste tilfeller vurderer barneverntjenesten å ikke gi opplysninger av hensynet til relasjonen de har til ungdommen. Her er det nødvendig med en klargjøring for å sikre effektivitet og et bedre grunnlag for egnethetsvurderingen. Etter vårt syn vil en informasjonsdeling med kriminalomsorgen i forbindelse med PUM bidra til å fremme barneverntjenestens egne oppgaver og dermed falle inn under barnevernloven § 6-7 tredje ledd og forvaltningsloven § 13 b nr. 6.

Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Departementet foreslår at oppholdspåbud med elektronisk kontroll ikke skal kunne ilegges før retten har funnet at vilkårene for varetektsfengsling i straffeprosessloven § 184, jf. § 171, § 172, § 173 andre ledd og § 173 a er til stede. Terskelen for å varetektsfengsle ungdommer er høy, spesielt de som er mindreårige. Vi erfarer at flere av de mindreårige ungdommene som varetektsfengsles i ungdomsenhetene, etter relativt kort tid faller til ro og nyttiggjør seg av de tilbudene der. Rammene er tydelige, tydeligere enn hva de har kanskje har erfart på barneverninstitusjoner, og bidrar til at ungdommene blir tilgjengelige for å starte på en mulig endringsprosess. Det vil i slike tilfeller, etter vår vurdering, være til barnets beste å gjennomføre varetekt i ungdomsenheten. Dette perspektivet må også tas med i vurderingen ved valg av varetektsfengsling ved ungdomsenhetene eller som et oppholdspåbud med elektronisk kontroll.

Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll vil ellers for denne målgruppen være et godt egnet alternativ til varetekt i ordinært fengsel. Kriminalomsorgen ved friomsorgskontorene har gode erfaringer med bruk av digital teknologi ovenfor ungdom, f.eks. bruk av elektronisk kontroll ved bruk av sporingsteknologi (GPS).

Elektronisk kontroll under gjennomføring av ungdomsstraff

Vi støtter forslaget om å åpne for at domstolen kan sette vilkår om elektronisk kontroll som et vilkår under gjennomføring av ungdomsstraff. Vi ber samtidig departementet å vurdere om tilsvarende bør innføres som en mulighet i straffeloven § 50, for de U18 sakene som ender med samfunnsstraff. Dette vil gi bedre harmoni av konsekvenser ved brudd og vil føre til mindre bruk av fengsel for unge som begår brudd på samfunnsstraffen.

Departementet begrunner forslaget med høy bruddandel i ungdomsstraffen, og mener at det er manglende kontroll av ungdommene som er årsaken til høy bruddfrekvens. Her mener vi det kan synes som om kunnskapsgrunnlaget for forslaget er mangelfullt. Det bør utredes om det kan være andre årsaker til høy bruddfrekvens. Organiseringen av selve ungdomsstraffen med store oppfølgingsteam er etter vår erfaring krevende, og kan trigge sårbar ungdom. Noe av kritikken mot ungdomsstraffen har også vært at ungdomsplanene har vært mangelfulle, at det har vært utfordrende å få på plass tilstrekkelige tiltak. Etter vår oppfatning er det ikke foretatt en grundig analyse av om blant annet nevnte forhold kan ha en innvirkning på bruddfrekvensen. Dette bør etter vår oppfatning utredes ytterligere.

Elektronisk kontroll ved brudd på vilkår for ungdomsstraff

Vi støtter dette forslaget, og ber samtidig departementet om å vurdere tilsvarende for U18-saker ved brudd på vilkår for samfunnsstraff. Argumentet for mer fleksibilitet i bruddsituasjoner bør gjelde uavhengig av om ungdommen gjennomfører ungdomsstraff eller samfunnsstraff.

Generelle innspill og hensyn for mindreårige og elektronisk kontroll

Barns rett til privatliv

Bruk av GPS-fotlenke på personer under 18 år kan være problematisk med tanke på barns rett til privatliv. Barns særlige vern om sitt privatliv følger av Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 16. Barn gis altså et ytterligere vern om sitt privatliv enn det som følger av de alminnelige reglene i Grunnloven § 102 og EMK art. 8 som ivaretar hensynet til privatlivet for alle mennesker, uansett alder. Selv om vi må gå ut fra at lovgiver har vurdert dette hensynet tilstrekkelig i forarbeidene, ønsker vi likevel å trekke frem denne problemstillingen.

Det bør ikke være en øvre grense for når reaksjonen ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging kan benyttes

Vi støtter punkt 2.4.1.1.2 vedrørende avgrensning knyttet til lovbruddets art og alvorlighetsgrad. Det bør ikke være en øvre grense for når en straffereaksjon bør benyttes for ungdom. En slik øvre grense kan være knyttet til avgrensning til formelle strafferammer eller mot konkrete lovbruddskategorier, eksempelvis seksuallovbrudd. *«Ulempen ved slike kategoriske avgrensninger er at fleksibiliteten ved valg av straffereaksjon begrenses. På den annen side vil reguleringen innebære at domstolene får klare retningslinjer for når reaksjonen skal benyttes.»* (s.12). Når det gjelder å illegge ungdommer straff, bør man legge til grunn en individuell og skjønsmessig vurdering. Ungdom som begår kriminalitet bør så langt det lar seg gjøre illegges den reaksjonen som er mest rehabiliterende og kriminalitetsforebyggende.

Kartlegging av risiko og beskyttelsesfaktorer er nødvendig

Hvorvidt det bør benyttes økte kontrollmuligheter i form av fotlenke med springsteknologi (GPS) bør samsvare med vurdert risiko for tilbakefall til kriminalitet på tidspunkt for vurdering, og ikke alene baseres på lovbruddets art og risikovurdering på gjerningstidspunktet. Kartlegginger av risiko og beskyttelsesfaktorer hos ungdom som er mistenkt, siktet eller dømt for seksuallovbrudd er nødvendig og slike kartlegginger er «ferskvare» og må være oppdaterte. Når ungdom illegges straff, må vi ha fokus på at risiko og beskyttelsesfaktorer hos unge er dynamiske

og i endring. Kartlegging er nødvendig ift hvilke tiltak man bør sette i verk. Ungdom som har begått seksuallovbrudd trenger støtte, ansvarliggjøring, veiledning og oppfølging, og den straffereaksjonen som kan bidra til å gi ungdommen dette, kan regnes som mest hensiktsmessig ift. å forhindre tilbakefall til kriminalitet. Det bør være særlig fokus på at ungdom er i en sårbar fase ift. utvikling av egen seksualitet. Straff skal ikke bidra til økt stigma, men heller legge til rette for ansvarliggjøring og veiledning når det gjelder seksuell helse. Når personer dømt for seksuallovbrudd ikke scorer høyt på risiko for tilbakefall til kriminalitet, kan det potensielt være skadelig å sette inn strengere tiltak enn nødvendig. Jf. Risk-Need-Responsivity model (RNR). Moralske og emosjonelle oppfatninger om seksuallovbrudd og personer dømt for seksuallovbrudd bør ikke være førende for hvor strengt personer dømt for seksuallovbrudd straffes eller kontrolleres.

«Departementet mener at det, i tilfeller hvor det er nødvendig for å ivareta tryggheten for samfunnet eller bestemte personer, blant annet fornærmede i trussel-, volds- eller seksuallovbruddsaker, bør åpnes for en bedre kontrollmulighet. Samtidig er det avgjørende at både ileggelse av, kontroll med, og oppfølging av vilkårene, er i tråd med formålet med ungdomsstraffen, og at systemet er oversiktlig for aktørene under straffegjennomføringen.» (s. 85).

Økt risiko for isolasjon og ensomhet

Når det gjelder ungdom med gjengtilhørighet, kan det tenkes at GPS-fotlenke kan ha en forebyggende effekt med tanke på at andre kriminelle ikke vil ha de med eller lignende, med frykt for at de blir tatt. På den annen side bør vi ha fokus på at en slik praksis kan skape isolasjon og ensomhet, som igjen er faktorer som øker risiko for kriminalitet.

Feiloppfatninger om faren domfelte utgjør

Opplevelsen av at domfelte ser seg selv som så farlig for samfunnet og samfunnets opplevelse av domfelte som en stor fare, er viktig å ta med i vurderingen av hvilken straffereaksjon som ungdom ilegges. GPS-fotlenke vil muligens kunne bidra til feiloppfatninger ved at samfunnet opplever domfelte som en større fare enn han/hun egentlig er. Dette kan bidra til økt stigma som igjen kan hindre rehabilitering og integrering.

Betydningen for fremtidig praksis

Hvis sporingsteknologien i GPS-fotlenken kun skal benyttes ved brudd på vilkår, bør det være klare retningslinjer for hva som regnes som brudd, om det gjelder brudd på grunnvilkår som ny kriminalitet eller om det er på manglende oppmøte på skole eller arbeidsplass eller lignende. I tillegg bør det være klare retningslinjer/rutiner for hvem som kan uthente sporingsdata og hvordan denne dataen benyttes/videreformidles. Det må forutsettes at personvern hensyn ivaretas i tilstrekkelig grad.

Det bør også drøftes hvordan en slik åpning for bruk av sporingsteknologi kan påvirke fremtidig praksis, det bør problematiseres om vi går i retning av at sporingsteknologi kan benyttes for å rutinemessig kontrollere domfelte eller «sjekke domfelte ut av saker» hvor domfelte passer til beskrivelsen, lovbruddskategori eller lignende.

Oslo friomsorgskontor takker for muligheten til å avgi høringsvar.

Med hilsen

Johnny Bjørkli
friomsorgsleder

Beate Kristensen
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region sør

Deres ref:

Vår ref:
202214437-18

Dato:
07.12.2022

MERKNADER TIL HØRINGSNOTAT - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN - STRAFFELOVEN MV

Det vises til høringsnotat av 13.10.22 hvor frist for merknader er satt til 12.12.22.

Telemark friomsorgskontor har følgende merknader til lovforslaget om gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll (straffeprosessloven § 184):

1. Vi er helt enig i og vil understreke nødvendigheten av at kontrollen må være basert på en kombinasjon av RF-teknologi og sporingsteknologi (GPS) for å ivareta formålet med varetektsfengslingen.

Varetektsfengsling har gjerne sitt grunnlag i unndragelsesfare og/eller gjentakelsesfare begrunnet i tidsnære forhold, hvilket etter vårt syn underbygger at det må være aktiv sporing slik at politiet hurtigst mulig kan varsles og gripe inn dersom siktede beveger seg utenfor fastsatt og avtalt oppholdssted.

Etter vår vurdering kan aktiv sporing ikke anses uforholdsmessig. Dersom siktede forholder seg til tillatelsen slik den er gitt med detaljerte vilkår om midlertidig oppholdssted utenfor bolig (eks: timeavtale hos fastlege med detaljert reiserute til/fra bolig/legekontoret) vil aktiv sporing ikke gi meropplysninger om hans bevegelser utover det kriminalomsorgen allerede er kjent med.

2. Det heter følgende i kap. 4.2.5.2.4; «*I tillegg forutsetter gjennomføringsformen kontrollvirksomhet på siktedes oppholdssted, deriblant uanmeldte hjemmebesøk til alle døgnets tider, uavhengig av om oppholdsstedet også er bebodd av andre.*»

Telemark friomsorgskontor kan ikke se at det i høringsnotatet fremgår hva som skal kontrolleres på hjemmebesøk og på hvilket grunnlag. Vil det være krav om rusforbud slik at kontrollen vil bestå av rusprøver? Eller er det tenkt tilsvarende begrensninger som i fengsel på hvem siktede kan ha besøk av, slik at kontrollen vil være å undersøke hvem som oppholder seg i boligen?

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Dir Smidths gate 6
3732 Skien

Telefon: 35 58 86 80
Telefaks: 35 58 86 81
Org.nr: 911830868

Saksbehandler:
Jon Haske
E-post:
telemark.friomsorg@kriminalomsorg.no

Etter vår vurdering bør det i det minste antydes i lovforslaget hva kontrollvirksomheten vil bestå av og hvorfor det skal gjennomføres uanmeldte hjemmebesøk.

Med hilsen

Lene-Merethe Ellingsen
fromsorgsleder

Jon Haske
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region nord - regionskontor Sigrì Halvorsen

Deres ref:

Vår ref:
202214437-5

Dato:
27.10.2022

TROMS OG FINNMARK FRIOMSORGSKONTOR SVAR PÅ REGION NORD ANMODNING - OVERSENDELSE AV HØRINGSFORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTLIGE REAKSJONER OG TVANGSMIDLER FOR UNGDOM

Innledning

Det vises til mottatte høring om forslag til endring i konfliktrådsloven, straffeloven mv., samt strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom. Her følger Troms og Finnmark friomsorgskontor svar på høringen.

Kapittel 2- Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

Departementet foreslår med ovennevnte høringsnotat å forbedre ordningen med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Ungdomsoppfølging foreslås avgjort av påtalemyndigheten etter samtykke, og ungdomsstraff av domstolene etter egnethetsvurdering. Sistnevnte skal kunne idømmes for alle lovbrudd, ikke bare ved alvorlig og gjentatt kriminalitet.

Departementet ønsker å redusere antall overføringshjemler til ungdomsoppfølging, herunder fjerne adgangen til å overføre saker til mekling i konfliktråd eller oppfølging i konfliktråd som særvilkår for betinget bot, eller forelegg. Samtykkekravet for ungdomsoppfølging skal som nevnt bestå, der målet er at ungdommene skal tjene på å samtykke for å slippe hovedforhandling. Gjennom en slik endring kommer straffesaker i bedre overenstemmelse med barnekonvensjonen ved «avledning» utenfor domstolene.

Friomsorgens kommentarer

Enheten har ingen kommentarer til at mekling eller oppfølging i konfliktråd som særvilkår for betinget bot eller forelegg tas bort. Enheten ser behovet for et mer oversiktlig system.

Ved en økning i direkteoverføringer til konfliktrådet kan effekten bli at mindreårige kommer raskere i gang med gjennomføringen. Dette har flere ganger vært etterlyst, og kan bidra positivt.

Kriminalomsorgen region nord

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Fredrik Langes gate 19-
21
9008 Tromsø

Telefon: 77 66 19 00
Telefaks:
Org.nr: 974719584

Saksbehandler:
Renate Holden

E-post: post.troms.finnmark@
kriminalomsorg.no

En økning i antall ungdomsoppfølginger vil samtidig innebære at kriminalomsorgens deltakelse i oppfølgingsteamene blir redusert som følge av kapasitetshensyn, men også fordi etaten etter dagens regelverk ikke er lovpålagte deltakere i ungdomsoppfølging.

Frimsorgens nærvær i oppfølgingsteamene i ungdomsstraff er allerede lav. Dette illustreres godt gjennom konfliktrådets kartlegging fra 2021, hvor kriminalomsorgen kun deltok i 52 av 78 av landets oppfølgingsteam hva angikk ungdomsstraff dette året. Dette til tross for at etatens deltakelse er obligatorisk og lovpålagt i ungdomsstraff.

Kriminalomsorgen vurderer tilhørighet i oppfølgingsteamene som viktig, spesielt ved alvorlige lovbrudd. Barneombudet har flere ganger satt kritisk søkelys på manglende målrettede og forebyggende tiltak i ungdomsreaksjonene. Konfliktrådene har ingen egne tiltak eller programmer, men er en koordinerende straffegjennomfører som er helt avhengig av at aktuelle tilbydere bistår med tiltak. Ofte blir innholdet i ungdomsplanen det samme som ungdommene allerede gjør i hverdagen.

Kriminalomsorgen har egne programmer, for eksempel rettet mot seksuallovbrudd og vold. Tilgangen til disse vil naturlig svekkes der kriminalomsorgens representasjon i oppfølgingsteamene er mangelfull eller fraværende. Dersom flere straffesaker avgjøres med ungdomsoppfølginger kan resultatet bli at kriminalomsorgen blir mindre involvert, sammenlignet med i dag. Enheten er uroet for at kriminalomsorgens manglende deltakelse i oppfølgingsteamene kan bidra til at bruddsaker blir mindre oversiktlig. Dette vil ikke bedres ved økning i ungdomsoppfølginger. Dersom det vurderes at kriminalomsorgen skal involveres i alle ungdomsoppfølginger i fremtiden, må det tilføres økte ressurser.

Enheten erfarer at konfliktrådenes lokale enheter er små, særlig i distriktene, der noen kontor bare har en ungdomsordinator. Dette gjør straffegjennomføringen sårbar, spesielt i de alvorligste straffesakene med høy gjentakelsesfare. Strafferettsforsker Ingun Fornes (2018) har satt spørsmål ved at fagmiljøene og kompetansen hva angår unge i straffegjennomføring er spredt på ulike instanser. Dette er viktig. Unge under straffegjennomføring er den gruppen domfelte som er mest sårbar, har mest utfordringer, og som er i størst behov av adekvate tiltak, og som ansvarlig straffegjennomfører bør være tettest på. Enheten vurderer at konfliktråd og kriminalomsorg gjensidig ville profitert på en samlokalisering for å skape et mere robust fagmiljø.

Enheten vurderer at dersom det blir færre straffesaker for domstolene, kan det fra et fornærmet-perspektiv slå uheldig ut, ettersom noen kan oppleve å ikke få det nødvendige «oppgjøret» en domstolsbehandling kan bidra til. Fravær av domstolsbehandling kan også føre til at ungdommene opplever et mindre alvor knyttet til konsekvenser lovbruddet har for samfunnet og fornærmet.

Ad. Punkt 2.4.2.22-gjennomføringstid for ungdomsreaksjonene

Enheten er enig i at lengden på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging bør være minimum 120 dager. Hva angår lengde på ungdomsstraffen erfarer kriminalomsorgen to års gjennomføringstid som hensiktsmessig i de alvorligste sakene. Enheten erfarer at innhold og tiltak i ungdomsreaksjonene er relativt lik. Det som overordnet kan bidra til å markere et skarpere skille i fremtiden kan derfor bli lengden på gjennomføringen, og der det utmåles subsidiær fengselsstraff.

Ad. Punkt 2.4.2.2.2- oppfølging over tid

Fra høringsnotatet side 19: «Både ungdomsstraff og ungdomsoppfølging forutsetter oppfølging over en viss tid». Enheten erfarer at det ikke er alle ungdommer som har oppfølgingsebehov, og det er også ungdommer som ikke ønsker ungdomsoppfølging, men i stedet ønsker samfunnsstraff. Særlig ser man dette i nord, der det er en relativ stor andel mindreårige som dømmes for trafikklovbrudd, og ellers har hverdagen i ordnede former. Enheten er usikker på hvordan man skal sikre at ungdommer som ikke trenger oppfølging, i stedet vurderes for samfunnsstraff. Enheten foreslår derfor at påtalemyndigheten også ved samfunnsstraff gis adgang til en direkteoverføring til kriminalomsorgen, på samme måte som ungdomsoppfølging. Samfunnsstraff er et godt og viktig supplement, og den vil kunne favne et relativt antall.

Ad. Punkt 2.5.2 -særlig om samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

I høringsnotatet, side 26, viser departementet til at det kan være grunn til å skille mellom ungdomsreaksjonene når det gjelder krav til samtykke. Det skal fortsatt, i tråd med gjeldende rett, være et krav om samtykke til ungdomsoppfølging. Når det gjelder ungdomsstraff, skal det være et vilkår om at saken er egnet.

Frimsorgens kommentar til vilkåret om egnethet ved ungdomsstraff

Enheten er positiv til at samtykkekravet til ungdomsstraff tas bort og erstattes av en egnethetsvurdering. På den måten unngås at ungdommene får en mulighet til å «velge» seg ut av en straffereaksjon, dersom vedkommende ellers er egnet. Dette selv om ungdommens motivasjon kan variere, og være lav på tidspunktet for pådømmelse.

Enheten registrerer at personundersøkelse for mindreårige (heretter PUM) ikke er særskilt nevnt. Departementet viser til høringsnotatet fra høsten 2020 (side 26), at det er et vilkår at saken er egnet for å idømmes ungdomsstraff. Enheten forstår det slik at egnethetsvurderinger for ungdomsstraff skal skje i konfliktrådets koordineringsgrupper (heretter KOG). Dette er enheten kritisk til, ettersom man erfarer at PUM er viktig, og bør anmodes i alle saker der det tas ut tiltale. PUM er ikke bare en kartlegging, men også et bidrag i ivaretagelsen av ungdom og verger, som ofte er i krise etter hendelsen for tiltalen. Involverte har alltid mange spørsmål for hva som skal skje fremover, og hva de kan forvente i straffegjennomføring. Det at ungdommer og verger ikke har tilgang til forsvarer under hele etterforskningen, gjør PUM- prosessen ekstra viktig for å bøte på noe av dette.

Kriminalomsorgen har lang erfaring i å utarbeide PUM, herunder skrive egnethetsvurderinger. Det er krevende å innhente relevant informasjon, og enheten kan ikke se hvordan tidsperspektivet enkelt kan reduseres ved at dette overføres og spres på andre personer og etater. Særlig er tidsperspektivet krevende der ungdommer tilhører andre kommuner, fylker og politidistrikt. Egnethetsvurdering bør skje i KOG, men da ved at kriminalomsorgen bringer inn opplysninger fra verger og ungdom som et krav i PUM.

Kriminalomsorgen gjennomfører alltid fysiske eller digitale møter med ungdom og verger. Dersom alle vurderinger i stedet skal skje i KOG, er man bekymret for at den mindreåriges stemme og medvirkning blir borte. I så fall kan det være i strid med barnekonvensjonens anbefalinger, der barn skal høres i alle avgjørelser som angår dem. Enheten er oppsummert bekymret for at en markant endring i eksisterende måte å innhente opplysninger på, vil gjøre det uoversiktlig og mindre effektivt. Samfunnsstraff er også et godt alternativ for mindreårige der ungdommen ikke er i behov av langvarig oppfølging. Dersom PUM blir borte, er enheten bekymret for at samfunnsstraff ikke lengre blir et aktuelt alternativ å belyse. Ei heller elektronisk kontroll og soning etter straffegjennomføringsloven § 12.

Frimsorgens kommentar til samtykke om ungdomsoppfølging og gjenopprettende prosess

Departementet foreslår på side 26 i høringsnotat at samtykkekravet til ungdomsoppfølging skal bestå som i dag. Enheten er imidlertid kritisk til et absolutt krav om at ungdommen må samtykke til et gjenopprettende møte med fornærmede for å vurderes egnet. Gjenopprettende møter i konfliktrådet bygger på frivillighet, og ligger til grunn for hele ordningen. Enheten kan vanskelig se at frivilligheten er reell gjennom et straffespor, selv om ungdommene har samtykket. Dersom de senere skulle nekte å forholde seg til å møte fornærmede, kan vedkommende i ytterste konsekvens risikere at ungdomsoppfølgingen straffefølges videre. Dette er veldig uheldig for ungdommen og fornærmet.

Ved at gjenopprettende møter tas bort som krav, unngås at gjerningsperson gir uklare samtykker, og i ytterste konsekvens uriktige tilståelser for å unngå domstolsbehandling. Selv om konfliktrådet alltid har gode forberedende prosesser med begge parter, kan man aldri vite utfallet for fornærmede, der gjerningspersonen opplever å egentlig ikke ha et valg. I ytterste konsekvens blir møtet en ny belastning for fornærmede, selv om gjerningspersonen er forberedt og funnet egnet av konfliktrådet. Enheten foreslår derfor at gjenopprettende møter frikobles samtykket og ungdomsplanen. Der konfliktrådet vurderer det hensiktsmessig kan gjenopprettende møter avtales i sivil spor, på samme måte som man gjør det i andre straffereaksjoner (samfunnsstraff) og sivile konflikter. Slik ivaretas frivillighetens legitimitet som enheten oppfatter er fanebærerne for det gjenopprettende møtet med fornærmede.

Kapittel 4

Elektroniske og digitale kontrolltiltak ved varetekt og ungdomsstraff

Departementet foreslår at en siktet skal kunne gjennomføre varetekt utenfor fengsel med påbud om opphold på ett eller flere bestemte steder med elektronisk kontroll (fotlenke eller lignende). Dette foreslås gjeldende for alle aldergrupper. Departementet viser videre til en høy andel brudd på ungdomsstraff. I perioden 2014 til 2021 har til sammen 29 % av ungdommene ikke fullført ungdomsreaksjonene. Det foreslås derfor behov for skjerping av kontroll i bruddsaker, hvor domstolene i stedet for omgjøring kan fastsette tilleggsvilkår om opphold og kontaktforbud med fotlenke eller annet (RF/ GPS). Videre ser man behov for at domstolene gis adgang til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap (kontaktforbud), om nødvendig med elektronisk kontroll

Frimsorgens kommentarer

Høringsnotatet vedrørende oppholdspåbud med elektronisk kontroll som varetekssurrogat vurderes først og fremst bør gjelde mindreårige. Dersom dette skal gjelde alle aldergrupper kan det tenkes at omfanget vil bli stort. Dersom departementets forslag vedtas, vil kriminalomsorgen få ytterligere oppgaver knyttet til ungdomsreaksjonene, ved varetekssurrogatet, samt bruk av EK og sporingsteknologi under ungdomsstraff. Dette kan ikke absorberes i organisasjonen, det må tilføres midler.

Jens Holand

Frimsorgsleder

Renate Holden

Seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kilder:

Brev fra konfliktrådet dater 07.02.2022 om kriminalomsorgens deltakelse ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Barn og straff 2018 (Ingun Fornes)

Barneombudet (brev av 2019)

Kriminalomsorgen region nord

Deres ref:

Vår ref:
202214437-19

Dato:
22.12.2022

UTTALELSE I FORBINDELSE MED HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN M.M

Det vises til oversendelse av 26.10.2022 vedrørende høringsinnspill til regionkontoret.

Kapittel 4 Elektroniske og digitale kontrolltiltak

Justis- og beredskapsdepartementet ønsker å høre et forslag om å ta i bruk elektronisk kontroll både som en alternativ form for gjennomføring av varetekt, og i kombinasjon med ungdomsstraff på nærmere bestemte vilkår. Trondheim fengsel ser positivt på forslaget.

4.2 Gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll

Departementet foreslår i høringen å åpne for gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll for alle aldersgrupper.

Trondheim fengsel mener at en slik utvidelse kan være hensiktsmessig. Det kan være tilfeller der personer over 18 år er i en særlig sårbar situasjon eller har utfordringer hvor varetekt i fengsel ikke anses egnet.

4.2.5.1 Forslaget

Departementet foreslår et nytt sjettede ledd i straffeprosessloven § 184 som gir retten hjemmel til å beslutte at en siktet kan gjennomføre varetekt utenfor fengsel ved påbud om opphold på ett eller flere bestemte steder med elektronisk kontroll.

«Departementet foreslår derfor et vilkår om samtykke fra siktede selv og eventuelle myndige personer som vedkommende bor sammen med».

Kommentar: Hensynet til barnets beste. Barn som skal bo sammen med siktede bør også ivaretas ved å ha uttalelsesrett ut i fra alder slik som i regelverket for straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Det synes naturlig at dette tas inn i regelverket, sml. straffegjennomføringsforskriften § 7-9.

Kriminalomsorgen region nord

«Videre foreslås det et vilkår om at det straffbare forholdet vedkommende er siktet for, ikke kan være begått mot personer siktede skal bo sammen med under gjennomføringen» «Departementet åpner imidlertid for en snever unntaksadgang i tilfeller der det foreligger tungtveiende grunner, og vedkommende ikke er siktet for trusler, vold- eller seksuallovbrudd mot fornærmede»,

Kommentar: Forslaget fra departementet har mange likheter med slik vi kjenner regelverket om straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK). Vi merker oss imidlertid at det åpnes opp for at varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll kan gjennomføres også i tilfeller der det er tale om siktelser for volds – og seksuallovbrudd. Dette skiller seg fra slik vi kjenner ek-regelverket der seksuallovbrudd og enkelte typer voldslovbrudd er utelukket fra å kunne gjennomføres som straff med elektronisk kontroll. Dersom den som er siktet senere blir dømt for forholdene vil det bety at vedkommende ikke kan gjennomføre verken hele eller deler av straffen med elektronisk kontroll. På denne måten er det ikke sammenheng i regelverkene.

Trondheim fengsel

Tonje Wisth
seniorrådgiver

Elise Buås-Hansen
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region nord - regionkontor Sigrì Halvorsen

Deres ref:

Vår ref:
2022/14437-33/008

Dato:
19.12.2022

HØRINGSUTTALELSE FRA TRØNDELAG FRIOMSORGSKONTOR ANG NY KONFLIKTRÅDSLOV

**Kommentarer til: Høringsnotat Forslag til endringer i konfliktrådsloven, straffeloven mv.
–Strafferettslige reaksjoner og tvangsmidler for ungdom**

Kommentarer til kap: 2 i forslaget

Forenkling av det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Dagens utgangspunkt er at barn (under 18 år) ikke skal sone eller sitte i varetekt. *Prinsippet bygger blant annet på FNs barnekonvensjon artikkel 37 og 40, pågripelse, frihetsberøvelse eller fengsling skal benyttes som siste utvei og for et kortest mulig tidsrom.*

Per i dag har vi flere ulike straffegjennomføringsformer som delvis kan ivareta behov for varetekt og annen form for frihetsberøvelse knyttet til gjennomføring av straff og behovet for samfunnsvern. Reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging sammen med samfunnsstraff er per i dag de reaksjonene som benyttes oftest, om noe i mindre grad samfunnsstraff.

Trøndelag friomsorgskontor stiller seg bak departementets forslag til forenkling av dagens regelverk for overføring av saker til konfliktråd særlig med henblikk til ungdomsoppfølging. Friomsorgen møter mange av disse ungdommene på det tidspunkt det er anmodet om personundersøkelse. En forenkling vil kunne bidra til at friomsorg og konfliktråd bedre vil kunne være i stand til å forberede ungdom og deres foresatt/verger på hvilken reaksjon som eventuelt vil kunne bli utfallet av en siktelse dersom den siktede skulle bli funnet skyldig i de forhold hen er siktet for.

Trøndelag friomsorgskontor støtter forslaget om at ungdomsstraff kun skal kunne overføres konfliktråd via domstol, videre framstår det som hensiktsmessig at det er tingretten som avgjør

Kriminalomsorgen region nord

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Kongensgt. 60,
Trondheim
Sannangata 3, Steinkjer

Telefon: 73 88 47 30
Telefaks: 73 88 47 60
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Arild Haugrønning
E-post:
trondelag.friomsorg@kriminalomsorg.n
o

hvorvidt en ilagt ungdomsstraff skal omgjøres, videreføres eller at det ved en videreføring av ungdomsstraffen ilegges ytterligere rettighetstap.

Kommentarer til kap: 3 i forslaget Informasjonsdeling

Ved gjennomføring av ungdomsstraff/ungdomsoppfølging deltar flere etater og foresatte/verger. For å kunne lykkes i en helhetlig oppfølging av ungdommen forutsetter det at de ulike deltagerne skal kunne snakke fritt med hverandre om ungdommens anliggende uten at dette skal være til hinder for taushetsplikt. Videre vil det være avgjørende å få belyst forhold rundt skole, arbeid, familie, tilknytning til ulike miljøer, oppfølging fra barnevern med mer. Det som kan være utfordrende er tilgang til opplysninger knyttet til vedkomendes helse, særlig gjelder dette psykisk helse og forhold rundt den domfeltes kognitive fungering. Dette er svært sensitive opplysninger og skal omhandles med høy varsomhet. Samtidig er dette opplysninger og kunnskap som er svært viktig for at en helhetlig oppfølging skal kunne lykkes. Et fritak og en plikt til å gi opplysninger i enkeltsaker er derfor et forslag som støttes med tanke på å kunne gi en mer tilrettelagt helhetlig oppfølging av ungdom. Bedre kunnskap om den enkeltes fungering vil føre til et mer treffsikkert innhold.

Kommentarer til kap. 4 Elektronisk kontroll

Elektronisk kontroll (EK) er i høringen foreslått som et alternativ til varetektsfengsling. Ordningen foreslås innført ved at varetektsinnsatte i stedet for fengsling kan ilegges et oppholdspåbud ved bruk av digital teknologi. Teknologien (utstyr og kompetanse) finnes per i dag i kriminalomsorgen.

For at et slikt oppholdspåbud skal være tjenelig forutsetter dette at krav om bolig og samtykke fra samboende er tilstede likt dagens regelverk for EK. Slik det framgår av forslaget vil regelverket likevel være avvikende fra «tradisjonell» gjennomføring med EK da blant annet krav om sysselsetting bortfaller.

Videre framkommer forslag om endring i straffelovens § 52 c at i stedet for omgjøring av ungdomsstraff kan retten fastsette vilkår om at domfelte skal :

- a) Overholde bestemmelser om oppholdssted
- b) Unnlate å ha kontakt med bestemte personer

Disse forslag til endring krever en nærmere avklaring av hva som ligger i dette utover at kriminalomsorgen skal ha et ansvar for å utøve kontrolltiltak. En slik endring medfører etter vårt synspunkt en fare for isolering i eget hjem av «varetektsinnsatte» og domfelte som gjennomfører elektronisk kontroll. Vi snakker her om barn helt ned i 15 årsalder som er i en særlig sårbar situasjon og vil under en slik gjennomføring være i behov for tett oppfølging, langt ut over det som kriminalomsorgen tilbyr personer som gjennomfører straffegjennomføring med elektronisk kontroll per i dag.

De ulike etater (politi, konfliktråd og kriminalomsorg) sitt ansvar for oppfølging må avklares nærmere.

For øvrig støttes forslaget da dette i stor grad kan forhindre at unge personer settes i varetekt eller må sone dom i fengsel, men heller få anledning til å opprettholde en mer tilnærmet normalitet i hverdagen utenfor anstalt.

KAP 5 – ØVRIGE ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN

5.1.1 Mindreåriges fornærmedes rett til å utøve sine rettigheter i straffesaker.

Kommentar her: Her legges det opp til at den mindreårige selv har rett til å representere seg selv fra fylte 15 år.

Ungdommens modenhetsnivå og forståelse av saken kan variere mye og i enkelte saker kan det for ungdommen være vanskelig å se hva som er det beste for en selv.

Det stilles spørsmål om man her burde ha med et punkt som omhandler barnets beste. Verger bør informeres om saken og ta stilling om hva som er barnets beste.

5.1.2 Mindreåriges rett til å utøve sine rettigheter i sivile saker.

Her foreslås det at man i sivile saker kan unngå samtykke og varsling til verger dersom den mindreårige har fylt 15 år og konfliktrådet eller mekleren finner det ubetenkelig.

Kommentarer: Verger bør varsles om at barnet har en sak hos konfliktrådet. I et forebyggende perspektiv vil verger kunne følge opp barnet før, under og etter et møte i konfliktrådet noe som kan bidra til mer refleksjon, mer kontroll og at man unngår nye uønskede hendelser.

5.2.1/ 5.2.2 Innhenting til samtykke til konfliktrådsbehandling.

Her foreslås det at samtykke til gjenopprettende prosess kan unnlates og erstattes med en egnethetsvurdering.

Kommentarer: Grunnlaget for ungdomsstraffen og formålet med at Konfliktrådet er hovedleverandør av denne straffegjennomføringsformen faller noe ut dersom gjenopprettende prosess ikke er forpliktende for ungdommen. Å ha offerfokuserede samtaler og samtaler rundt lovbruddet og gjenoppretting blir vanskelig dersom det ikke foreligger noen erkjennelse.

Man ser at en del ungdom som blir ilagt ungdomsstraff har lite grunnlag for å klare de krav og vilkår som en samfunnsstraff innehar. Vi tenker derfor her at vi mangler en straffereaksjon for denne type ungdom hvor gjenopprettende prosess ikke er aktuelt og hvor ungdommen har store oppfølgingsbehov.

Oppsummering

Forslaget i sin helhet legger til rette for en forenkling av dagens ordning, særlig ungdomsoppfølging. Forslaget legger opp til en mer oversiktlig ordning for overføring fra påtale til konfliktråd, noe som kan redusere mulighet for forskjellbehandling og gjennom dette bidra til mer liket og større rettssikkerhet.

Når det gjelder ungdomsstraff legges det fra departementet opp til at det i stedet for omgjøring ved brudd skal kunne ilegges rettighetstap før tingretten eventuelt gjør om dom slik at man må fullføre den subsidiære delen. I forslaget er det gitt et anslag av hvor mange dette gjelder og et kostnadsoverslag hva dette kan innebære for kriminalomsorgen. Kostnadsoverslaget gjør rede for hva dette medfører av teknisk utstyr ut i fra et estimert antall saker, beregnet ut fra tidligere saker med brudd.

Fra friomsorgens ståsted (som skal administrere den elektroniske kontrollen i samarbeid med kontrollsentralen) blir det da et spørsmål om dette kun skal være en ren teknisk og administrativ oppgave eller om det i tillegg tilligger oppgaver i form av oppfølging av de som gjennomfører ungdomsstraff eller alternativ varetektsfengsling med oppholdsforbud. Dersom det pålegges

oppgaver i form av oppfølging vil det være en utfordring og rette de tildelte ressurser og midler til riktig avdeling ut i fra hvor i landet en slik gjennomføring finner sted til enhver tid.

Når det gjelder forslag om at samtykke til gjenopprettende prosess ikke lengre anses som nødvendig for å kunne idømme ungdomsstraff er dette noe som rokker ved selve fundamentet for ordningen. Dette da denne straffegjennomføringen nettopp er bygd på prinsippet om gjenopprettende prosess. I sin tid, da ordningen ble lagt til konfliktrådet var dette nettopp med tanke på konfliktrådets sin kompetanse med gjenopprettende møter. Et spørsmål man da kan stille er om begrunnelsen for at konfliktrådet skal ivareta ordningen fortsatt er tilstede.

Ungdomsstraffen er tuftet på prinsippet om samtykke til straffereaksjonen samt samtykke til gjennomføring av gjenopprettende prosess i Konfliktrådet. Når det foreslås en endring angående dette med at samtykket skal erstattes med en egnethetsvurdering om vedkommende er egnet eller ikke til en slik reaksjon rokker også dette ved grunnprinsippet i gjennomføringen. Slik forslaget forstås skal det blant annet være opp til KOG og vurdere hvorvidt egnethet er tilstede eller ikke. Dette vil i så fall kreve at KOGens medlemmer blir gitt tilstrekkelig informasjon for å kunne vurdere egnethet eller ikke. I tillegg er de ulike KOGer sammensatt svært ulikt fra plass til plass. Dette kan etter vår vurdering utgjøre en fare for rettsikkerheten da en slik sammensetting og risiko manglende kunnskap om hver enkelt ungdom være en svakhet i vurderingen om egnethet eller ikke.

PUM har i enkelte sammenhenger blitt sett på som tidsforlengende i straffesakskjeden. Det vurderes likevel som viktig og opprettholde denne framfor og erstatte denne med en forenkling i form av en egnethetsvurdering. En PUM er en fyldig sosialfaglig rapport som tar sikte på å utrede hvorvidt den siktede har et tverrfaglig oppfølgingsbehov eller ikke. Dersom PUM erstattes med en egnethetsvurdering utført av KOG kan det være en risiko for at flere blir idømt en strengere reaksjon enn nødvendig. Dersom det ikke foreligger samtykke (som i dag) eller at det ikke foreligger et kvalifisert oppfølgingsbehov kan flere bli idømt ungdomsstraff der samfunnsstraffen i enkelte tilfeller vært en mer riktig reaksjon.

Med hilsen

Arild Haugrønning
rådgiver/teamleder

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen Region Sør
Kjelleveien 21
3125 Tønsberg

U.off § 13

Deres ref:

Vår ref:
202214437-21

Dato:
09.12.2022

HØRINGSUTTALELSE I FORBINDELSE MED FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV. – STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER OG TVANGSMIDLER FOR UNGDOM

Vestfold friomsorgskontor har lest høringsnotatet og er av den oppfatning av at forslagene er godt bearbeidet og gjennomtenkt. Høringsnotatet har vært gjort kjent for alle ansatte som har hatt anledning til å komme med innspill.

Det bes om innspill i høringen på følgende:

- Bedre informasjonsflyt mellom aktører.
- Forslag om å forenkle det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomssoppfølging.
- Gi hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap.
- Fastsette tilleggsvilkår om elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak ved brudd under gjennomføring av ungdomsstraff.
- Åpne for gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud ned elektronisk kontroll for alle aldersgrupper.

Bedre informasjonsflyten mellom aktørene

Friomsorgen i Vestfold ser på det som positivt at det åpnes opp for en bedre informasjonsflyt rundt ungdommen. Det oppleves i høringen at denne problemstillingen er godt drøftet og vurdert og at hensynet til barnets beste har fått et godt fokus. Det bes spesielt om høringsinstansens syn med tanke på å ivareta den kryssende hensynet mellom enkle og praktikable regler og hensynet til ungdommens privatliv. Vestfold friomsorgskontor er av den oppfatning av at samarbeid og samtykke fra ungdommen vil være den mest ideelle og foretrukne løsningen og man skal tilstrebe og motivere for dette. Vi ser samtidig i mange tilfeller at det kan ta for lang tid å få til dette, og dermed vanskeligjør det å få på plass hensiktsmessige tiltak til rett tid. Friomsorgen i Vestfold deler Departementet sitt syn på denne utfordringen. Slik vi oppfatter det så kan man juridisk sett ikke forholde seg utelukkende til samtykke, altså må det en lov hjemmel på plass for informasjonsdelingen. Samtidig som det kreves et felles lovverk, må det også tas hensyn til ungdommens individuelle behov i hver sak. Det vil være viktig med tydelige retningslinjer på hvordan dette skal gjennomføres i praksis, og at denne informasjonen også tilpasses den unge.

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Kjelleveien 21
3125 Tønsberg

Telefon: 33207050
Telefaks:
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Størseth Kirstine (Vestfold
friomsorgskontor)
E-post: postmottak-
9321@kriminalomsorg.no

Det fremkommer i høringen at ansvaret for å sikre informasjon om mulighet til å uttale seg om informasjonsdeling ligger til påtalemyndigheten. Det fremkommer også at det ikke er noe i veien for at konfliktrådet kan bistå påtalemyndigheten med å gi slik informasjon. Erfaringsmessig blir friomsorgen i dag i mange saker bedt om å innhente samtykker til KOG. Vestfold friomsorgskontor ønsker at det tas stilling til om også Kriminalomsorgen kan informere om informasjonsdeling der det sendes anmodning om Personundersøkelse for mindreårige (PUM). Videre lurer Friomsorgen på om adgangen til informasjonsdeling i forberedelsesfasen i ungdomssakene også vil omfatte innhenting av informasjon til PUM.

Forslag om å forenkle det rettslige rammeverket for ungdomsstraff, og ungdomssoppfølging
Friomsorgen i Vestfold er av den oppfatning av at forslag om å forenkle det rettslige rammeverket for ungdomsstraff og ungdomssoppfølging i høringen fremstår mer ryddig og tydeligere enn nåværende lovverk og praksis. Forslaget gir et tydeligere og mer forståelig skille mellom ungdomssoppfølging og ungdomsstraff. Vi vil fremheve forslaget om at samtykkekravet erstattes med en egnethetsvurdering når det gjelder ungdomsstraff, samtidig som ungdommens medvirkning og involvering må tas hensyn til.

Når det gjelder vårt syn på å avgrense nedad mot enkelte sakstyper eller saker tenker Vestfold friomsorgskontor at reaksjonen ikke bør være uforholdsmessig inngripende til tross for at ungdommen kan ha et oppfølgingsbehov. Vi støtter derfor forslaget om en nedre grense, uten at vi har en klar formening om konkrete saker eller sakstyper det bør avgrenses mot.

Departementet ber videre om høringsinstansens syn på å fjerne påtalemyndighetens rett til å sette særvilkår etter straffeloven §37 og videre at det ikke åpnes for å kombinere ungdomsstraff med slike vilkår. Friomsorgen i Vestfold ser på det som lite hensiktsmessig at anledning til å legge vilkår er større når det kommer til ungdomssoppfølging enn ved den strengere reaksjonene ungdomsstraff. Det kan den tenkes at særvilkår i enkelte saker vil kunne gi mulighet for ungdomsstraff der det ellers ikke ville være tilrådelig. Samtidig ser vi at en fragmentering både av adgangene til å fastsette innhold, og av oppfølgingen ved bruddsituasjoner vil være vanskelig å forholde seg til i praksis og potensielt vanskelig for ungdommen å forstå.

Gi hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med rettighetsstap

Forslag om å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap er positivt i den forstand at man vil kunne beskytte fornærmede, øke kontrollen med ungdommen, samt også gi mulighet for ungdomsstraff der det ellers ikke ville være forsvarlig. Friomsorgen i Vestfold er opptatt av at dette vil kunne oppleves som en større inngripen enn dagens praksis, og at det er særs viktig at ungdommen samtidig får tett og god oppfølging rundt seg. Pr i dag er det i følge høringen svært sjeldent at rettighetstap av slik art idømmes, og det forventes at terskelen for å idømme dette fortsatt vil være høy.

Fastsette tilleggsvilkår om elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak ved brudd under gjennomføring av ungdomsstraff.

Det fremstår i høringen at dette punktet er godt drøftet og at innspill fra forrige høring i 2020 er hensynstatt. Friomsorgen i Vestfold har ikke noen andre innvendinger enn det som allerede fremkommer i forhold til fordeler og ulemper ved et slikt tilleggsvilkår.

Ved beslutning om elektronisk kontroll ved brudd på ungdomsstraff antar vi at det må foreligge en form for egnethetsvurdering før domstolen fastsetter slike vilkår. Dette må minimum innebære innhenting av samtykke fra samboende.

Vi antar at det legges til grunn at RF-teknologi først og fremst kan brukes til å kontrollere opphold på bopel, og at situasjonsbestemt sporing først kan iverksettes ved mistanke om brudd på vilkår.

Åpne for gjennomføring av varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll for alle aldersgrupper.

Når det gjelder varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll forstås det slik at saksforberedelsene og egnethetsvurderingen som skal utføres av friomsorgen har mange likhetstrekk med saksbehandlingen knyttet til straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK), selv om enkelte punkter trengs å endres/tilpasses/fjernes/tillegges. Når det gjelder saksforberedelsene som skal tilligge friomsorgen, ønskes det avklart hvilke frister som gjelder i denne sammenheng. Hva er tidsrammen på å utarbeide en egnethetsvurdering, fra påtalemyndigheten ber om dette til retten skal behandle saken?

Det vurderes som positivt at siktede må samtykke til varetekt som oppholdspåbud med elektronisk kontroll. De er videre betryggende å lese at også samboende må samtykke og at barn skal gis informasjon, samt gis retten, men ikke plikten til å uttale seg. Det fremgår ikke i notatet hvordan informasjon til barn skal besørges gitt. Tenkes det på samme måte som med EK? Slik at siktende selv snakker med barnet og signerer på et skjema for å bekrefte dette?

Når det kommer til samtykke til gjennomføring av varetekt i eget hjem vil både vern av fornærmede og formålet med varetektsfengslingen som regel tale i mot at siktede og fornærmede fortsetter å bo sammen. Departementet foreslår i høringen en snever åpning for at retten kan vurdere oppholdspåbud med elektronisk kontroll også i tilfeller fornærmede bor i samme husstand som siktede, der det foreligger tungtveiende grunner. Eksempelvis der mindreårige er siktet for vinningslovbrudd der samboende omsorgspersoner er fornærmet. Vestfold friomsorg støtter både vurderingene som er gjort og forslaget her.

Vestfold friomsorgskontor har noen spørsmål knyttet til rusforbudet. Det legges til grunn at det er rusforbud på samme måte som i ordinære EK-saker og at dette skal kontrolleres på tilsvarende måte. Spørsmålet oppstår ved brudd på rusforbudet. Skal friomsorgen melde dette tilbake til retten som deretter avgjør om siktede skal overføres fengsel for videre varetekt? Og hva skjer i de tilfellene hvor det er avdekket brudd på rusforbudet og samtidig barn i hjemmet? Kan friomsorgen beslutte overføring til ordinær varetekt, hvis dette er påkrevd, for eksempel i forbindelse med brudd på rusforbudet?

Det er videre uklart hvorvidt det kun er retten som kan godkjenne utganger eller om noen av disse avgjørelsene er delegert til friomsorgen. Det stilles videre spørsmål ved om det er tatt noen ekstra hensyn til siktede med små barn og hvordan dette løses hvis siktede har eneomsorgen for barnet. Samarbeid med den kommunale barneverntjenesten bør være en hovedregel. Videre reiser det seg spørsmål rundt hvem som skal følge/transportere siktede til og fra avtaler. Er dette politiet? Vestfold friomsorgskontor kan ikke se at friomsorgen verken har kapasitet eller heller nødvendig opplæring og myndighet til dette.

Det er videre spennende med avklaring på hvordan de siktende skal følges opp av friomsorgen. Det fremgår av høringsnotatet at siktede er unntatt pliktige oppmøte og sysselsetting som hovedregel. Men friomsorgen legger til grunn at de skal/kan følges opp med samtaler og evt. annen type bistand i form av søknader, kontakt med hjelpeapparatet m.m.

Vestfold friomsorgskontor har også spørsmål knyttet til de tilfellene hvor siktede fremdeles sitter i varetekt på tidspunkt for domsavsigelse. Hvis dommen med varetektsfradrag er innenfor 6 måneder, kan siktede da overføres direkte til ordinær EK?

Vestfold friomsorgskontor ønsker også å spille inn muligheten for kontroll av digitale enheter, særlig når kriminalitet begått via nettet er årsaken til at siktende er i varetekt. Vil slik kontroll være mulig å sette som særvilkår, spesielt i saker hvor det er nedlastet barnepornografisk materiale? Dersom dette skulle være aktuelt har pr i dag kriminalomsorgen ikke den tekniske kompetansen til å gjennomføre slike kontroller, og det må samtidig foreligge tydelige hjemler og ansvarsfordeling til en slik kontroll.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det kan tenkes tilfeller hvor mindre restriktiv sporing kan ivareta formålene med varetektsfengsling. Vestfold friomsorgskontor støtter forslaget med en kombinasjon av RF-teknologi og sporingsteknologi med aktiv sporing. Dette synes som en god løsning for å sikre at det til enhver tid er kontroll på hvor siktede befinner seg. Det vil også virke betryggende overfor eventuelle fornærmede i saken.

Friomsorgen i Vestfold har behov for komme med en tilleggskommentar knyttet til nattjenesten i Vestfold. Det vil være nattjenesten som vil være ansvarlig for ungdom over hele landet som er underlagt elektronisk kontroll enten i forbindelse med varetekt, eller som kontrollmiddel under ungdomsstraff. Dette betyr at man må legge til grunn at det blir behov for opplæring/kompetanseutvikling og evt ny ros-analyse av bemanningsgraden ved Nattjenesten.

Vestfold friomsorgskontor ser positivt på forslagene i høringsnotatet. Vi er av den oppfatning av at en utvidelse av bruken av sporingsteknologi muliggjør et bredere utvalg av straffegjennomføringsformer og samtidig bidrar til å minimere skadevirkningene av isolasjon, da flere kan gjennomføre straff i samfunnet.

Synnøve Skilnand Lerdal
Ass.friomsorgsleder

Kirstine Størseth
Ungdomsansvarlig

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.